

Ърнест Хемингуей
И ИЗГРЯВА СЛЪНЦЕ
/ФИЕСТА/

Народна култура

ЪРНЕСТ ХЕМИНГУЕЙ И ИЗГРЯВА СЛЪНЦЕ ФИЕСТА

Превод: Димитри Иванов

chitanka.info

Когато четеш Хемингуей, не е трудно да забележиш, че страхливците или себелюбците в същност са неспособни да обичат. А ако самите те наричат онова, което изпитват, любов, авторът оставя това на собствената им съвест.

Не всички харесват еднакво онази степен на откровеност, с която Хемингуей описва отношенията между мъже и жени. Но трябва да отбележим, че тези отношения интересуват Хемингуей само тогава, когато зад тях има любов или когато с тях започва любовта. Онова, което не е дорасло дотам... Хемингуей споменава, но не описва...

Хемингуей сам насочи жизнения си път така, че да премине през няколко войни, макар че е могъл и да не ги преживее; външните обстоятелства не само не са го принуждавали към това, но по-скоро са му пречили... Имало ли е смисъл? Той е считал, че има — за да може да напише истината... Така е считал и през 1918, и през 1938, и през 1944 г.

Константин Симонов

„Всички вие сте изгубено поколение.“

Гъртруд Стейн (в
разговор)

*Род прехождат и род дохождат, а земята
пребъдва до века. Слънце изгрява и слънце залязва
и бърза към мястото си, дете изгрява. Вятър вее
към юг и отива към север, върти се, върти се в
своя път и пак почва своите кръгообращения.
Всички реки текат в морето, но морето се не
препълня: те отново се връщат към онова
място, отдето реки текат, за да текат пак.*

Еклесиаст

КНИГА ПЪРВА

ГЛАВА I

Някога Роберт Коен бил боксьор: шампион в средна категория на университета Принстън. Не бих казал, че това звание ми прави особено впечатление, но за Коен то значело много. Боксът не го привличал, бил му дори неприятен, но той го изучавал усърдно и без да се щади, за да потисне стеснението и чувството за малоценност, резултат на отношението към евреите в Принстън. Изпитвал някакво вътрешно удовлетворение при мисълта, че може да повали всеки, който го гледа отвисоко, макар че бил свенливо, добре възпитано момче и никога не се биел, освен в спортния салон. Той бил най-добрият ученик на Спайдър Кели. Спайдър Кели обучавал всичките си млади джентълмени в стила на боксьорите от категория „перо“, независимо дали тежат сто и пет или двеста и пет фунта. Но изглежда, че това прилепнало на Коен. Той бил забележително бърз. Бил толкова добър, че Спайдър не закъснял да го изправи срещу по-силни от него противници и носът му останал сплеснат завинаги. Това накарало Коен да намрази бокса още повече, но му дало някакво особено удовлетворение и формата на носа му безспорно спечелила. Последната година в Принстън чел прекомерно и трябвало да си сложи очила. Никога не можах да срещна някой от съкурсниците му, който да го помни. Не си спомнях дори, че е бил шампион по бокс в средна категория.

Отнасям се с недоверие към всички искрени и простосърдечни хора, особено когато разправят правдоподобни неща, и дълго време подозирах, че Роберт Коен никога не е бил шампион по бокс, че може би някой кон му е стъпил на лицето, или че майка му е видяла нещо страшно и се е изплашила, или като малко дете се е блъснал някъде, но накрая намерих човек, който да провери от самия Спайдър Кели. Спайдър Кели не само че помнеше Коен, но често се питал какво ли е станало с него.

По бащина линия Коен беше от едно от най-богатите нюйоркски семейства, а по майчина от едно от най-старите. Във военното училище, където бил, преди да постъпи в Принстън, играел крило в

отбора по ръгби и никой не проявявал към него расови предрасъждания. Едва когато постъпил в Принстън, го накарали да се почувствува еврейин — различен от другите. Той бил добре възпитано и свенливо момче, но това го озлобило. Намерил отдушник в бокса. Излязъл от Принстън с потиснато самочувствие и сплеснат нос и първото момиче, което се показало мило към него, успяло да го ожени за себе си. Бил женен пет години, родили му се три деца, загубил по-голямата част от парите, завещани от баща му — петдесет хиляди долара, защото останалата част от имуществото била приписана на майка му, — нещастното съжителство с богатата съпруга оставило върху него своя отпечатък, превърнало го в не особено приятен субект и точно когато решил да напусне жена си, тя избягала с един художник на миниатюри. След като месеци наред мислил да напусне жена си, но не го сторил, смятайки, че ще е твърде жестоко да я лиши от своята особа, нейната постъпка дошла като отрезвяващ студен душ.

Разводът бил уреден и Роберт Коен заминал за Тихоокеанското крайбрежие. В Калифорния попаднал в литературни среди и тъй като все още имал нещо останало от петдесетте хиляди долара, скоро започнал да финансира някакво литературно списание. Първият брой излязъл в Кармел, щат Калифорния, а последният — в Провинстаун, щат Масачузетс. Междувременно Коен — смятан в началото за обикновен благотворител, чието име фигурира на първа страница, като член на редакционния съвет — станал единственият редактор. Списанието излизало с негови пари и той открил, че редакторското му положение му допада. Съжалявал, когато поради големите разноски се видял принуден да се откаже.

Впрочем по това време имал нови грижи. Попаднал под влиянието на някаква дама, която се надявала да се издигне, заедно със списанието. Тя обичала да се налага, а Коен е човек, който все ще попадне в нечии ръце. Освен това той бил уверен, че я обича. Когато дамата видяла, че списанието няма да успее, тя охладняла към Коен и решила, че няма да е лошо да изкопчи каквото може, и то докато все още има какво, затова го накарала да заминат за Европа, където той да започне да пише. Те дойдоха в Европа, където дамата учила на времето, и останаха три години. През тези три години — първата прекараха в пътешествия, а другите две в Париж — Роберт Коен

имаше двама приятели: Брадокс и мен. Брадокс беше литературният му приятел. А аз — приятел за тенис.

Към края на втората година дамата, която го бе обявила за свое притежание — казваше се Франсис, — откри, че красотата ѝ залязва и нейното равнодушие на уверена в себе си собственица и използвачка отстъпи място на твърдото решение, че той трябва да се ожени за нея. По това време майката на Роберт му определи месечна издръжка от около триста долара. Не вярвам през първите две и половина години Коен да е погледнал друга жена. Беше почти щастлив, като изключим това, че подобно на мнозина американци, които живеят в Европа, предпочиташе да е в Америка; освен това той прописа. Коен издаде роман — не чак толкова лош, колкото го обявиха по-късно критиците, макар че беше доста слабичък. Той четеше много, играеше бридж и тенис и се боксираше в една от парижките спортни зали.

Една вечер, когато бяхме тримата заедно, за първи път разбрах как гледа на него приятелката му. Вечеряхме в „л'Авеню“, после отидохме в кафене „Версай“ да пием кафе. След кафето пихме по няколко коняка и аз казах, че трябва да си вървя. Коен беше предложил да отидем някъде двамата за събота и неделя. Искаше му се да излезе вън от града и да направи един хубав преход. Предложих да вземем самолета за Страсбург и да отидем пеша до Сент-Одил или до някое друго място в Елзас.

— В Страсбург имам една позната, тя може да ни разведе из града — казах аз.

Някой ме ритна под масата. Помислих си, че е случайно, и продължих:

— Тя е там от две години и знае всичко, което заслужава да се види в този град. Много мило момиче.

Отново ме ритнаха под масата, вдигнах очи и видях как брадичката на Франсис, приятелката на Роберт, се издава напред, а лицето ѝ се вкаменява.

— Дявол го взел, защо пък трябва да ходим в Страсбург? — продължих аз. — Можем да отидем в Брюж или към Ардените.

Видях, че на Коен му олекна. Повече никой не ме ритна. Пожелал им лека нощ и си тръгнах. Коен каза, че искал да си купи вестник и ще дойде с мен до ъгъла.

— За бога! — възкликна той. — Защо трябваше да споменаваш тази твоя позната в Страсбург? Не видя ли Франсис?

— Не, и от къде на къде? Какво ѝ влиза на Франсис в работата дали познавам някаква американка в Страсбург.

— Все едно. Която и да е жена. Няма да ме пусне и това е.

— Не ставай глупав.

— Не познаваш Франсис. Само да чуе за друга жена и... Не видя ли каква физиономия направи?

— Е, добре казах аз, — да отидем в Сенлис.

— Не се сърди.

— Не се сърдя. В Сенлис е хубаво — можем да отседнем в „Големият елен“, ще минем през горите и ще се върнем обратно.

— Добре. Идеята ми харесва.

— И тъй, до утре — ще се видим на кортовете.

— Лека нощ, Джейк — сбогува се той и тръгна обратно към кафенето.

— Забрави да си купиш вестник — напомних му аз.

— Вярно. — Той ме придружи до будката на ъгъла, после се обърна с вестника в ръка:

— Кажи, Джейк, нали не се сърдиш?

— Не, защо трябва да се сърдя?

— Ще се видим на тениса — каза той и се запъти към кафенето с вестника. Беше ми почти симпатичен. Очевидно тя му правеше живота невъзможен.

ГЛАВА II

Същата зима Роберт Коен замина за Америка с романа си, който бе приет от сравнително добро издателство. Научих, че заради това му заминаване двамата имали голям скандал, и мисля, че тогава именно Франсис го загуби, защото в Ню Йорк много жени проявиха внимание към него и когато се върна, беше съвсем друг. Говореше за Америка по-възторжено от когато и да било по-рано, не беше тъй простосърдечен, не беше и тъй приятен. Издателството даде доста висока оценка на романа му и той получи нещо като главозамайване. Освен това няколко жени си бяха поставили за цел да го спечелят и кръгзорът му се бе разширил. Четири години той се бе ограничавал само с жена си. Около три години беше виждал не по-далеч от Франсис. Уверен съм, че никога през живота си не бе обичал.

Беше се оженил, за да се утеши след неприятните години в колежа, а Франсис го бе поела, за да го утеши след откритието, че той не е бил всичко на света за първата си жена. Не беше още влюбен, но си даваше сметка, че представлява нещо, към което много жени се стремят, и фактът, че не е безразличен на една жена и тя иска да живее с него, не му изглеждаше вече чудо на чудесата. Това го промени до такава степен, че присъствието му не беше тъй приятно, както по-рано. Освен това с нийоркските си приятели бе играл бридж на твърде големи суми, залагал беше повече, отколкото му позволяват средствата, и бе спечелил няколкостотин долара. Това му даваше самочувствието на голям играч и той често казваше, че ако се види принуден, човек може да се препитава и с бридж.

И още нещо: той започна да чете У. Х. Хъдсън. Това звучи като невинно занимание, но Коен прочете и препрочете „Пурпурната страна“ — книга, която може да има пагубни последици, ако човек я прочете в зряла възраст. В нея се описват възхитителните, въображаеми любовни приключения на един безупречен английски джентълмен в една наситена с романтизъм страна, чиято природа е наистина добре обрисувана. Да я възприеме човек на тридесет и четири години като пътеводител в живота, е почти толкова безопасно,

колкото ако на същата възраст той пристигне на Уол стрийт направо от някой френски манастир, въоръжен с пълен комплект от практическите помагала Alger. Уверен съм, че Коен е възприел всяка дума от „Пурпурната страна“ буквално, като социологическо изследване на Р. Г. Дън. Той, разбира се, правеше някои уговорки, но, общо взето, приемаше книгата сериозно. Друго не му трябваше, за да се „навие“. Не предполагах до каква степен се е „навил“, докато не дойде веднъж в бюрото ми.

— Здравей, Роберт! — посрещнах го аз. — Да ме развеселиш ли идваш?

— Джейк, иска ли ти се да заминеш за Южна Америка? — запита той.

— Не.

— Защо не?

— Не знам. Никога не съм изпитвал желание. Трябват много пари. Освен това в Париж човек може да види колкото иска южноамериканци.

— Това не са истинските южноамериканци.

— Изглеждат ми напълно истински.

Трябваше да изпратя дописки за изтеклата седмица с влака, който имаше връзка с презокеанския параход, а бях написал само половината от тях.

— Знаеш ли някакви клюки? — запитах го аз.

— Не.

— Някой от високопоставените ти приятели да се развежда?

— Не. Слушай, Джейк. Ако поема разходите на двама ни, ще дойдеш ли с мен в Южна Америка?

— Защо съм ти?

— Знаеш испански. И като сме двама, ще е по-весело.

— Не — отвърнах аз. — В Париж ми е добре, а през лятото отивам в Испания.

— Цял живот съм мечтал за такова пътешествие. Ще остареея, докато го направя — каза Коен и седна.

— Не ставай глупак — отвърнах аз. — Имаш толкова много пари, че можеш да отидеш, където искаш.

— Знам. Но не мога да се реша.

— Не се тревожи. Всички страни са такива, каквито ги дават на кино.

Все пак стана ми мъчно за него. Личеше, че това, което си е наумил, не му дава мира.

— Не мога да се примиря с мисълта, че животът си отива тъй бързо, а аз не живея пълноценно.

— Никой не води живот изпълнен само с напрежение и интересни неща, с изключение на тореадорите.

— Тореадорите не ме интересуват. Техният живот не е нормален. Искам да стигнем до сърцето на Южна Америка. Бихме могли да направим чудесно пътешествие.

— Хрумвало ли ти е да отидеш на лов в Британска Източна Африка?

— Не, нямам такова желание.

— Там бих те придружил.

— Не, това не ме привлича.

— Защото не ти се е случвало да прочетеш нещо за там. Намери някоя книга за любовни приключения с красивите чернокожи принцеси.

— Искам в Южна Америка.

В него имаше типична еврейска упоритост.

— Ела да пийнем нещо долу.

— Нямах ли работа?

— Не — отвърнах аз. Слязохме в кафенето на партера. Бях открил, че това е най-добрият начин човек да се отърве от приятелите си. Изпиваш с тях по чаша — после казваш: „А сега да вървя, че имам да предавам информации“ — и готово. Такива вратички за тактично измъкване са много важни във вестникарската работа, чиято етика налага да си даваш вид, че никога не работиш. Както и да е, слязохме в кафенето и си поръчахме уиски със сода. Коен огледа касите с бутилки край стената.

— Тук не е лошо — забеляза той.

— Има много за пиене — съгласих се аз.

— Слушай, Джейк — поде отново той и се облегна на бара. — Не ти ли се случва да изпитваш чувството, че времето минава, а ти не го използваш както трябва? Даваш ли си сметка, че вече си изживял почти половината от живота си?

— Да, понякога.

— Знаеш ли, че след около тридесет и пет години ще сме покойници.

— Глупости, Роберт. Това са глупости.

— Говоря сериозно.

— Поне за това не ме е грижа — казах аз.

— Би трябвало да те е грижа.

— Достатъчно грижи ми минаха през главата. Стигат ми.

— Искам да отида в Южна Америка.

— Слушай, Роберт, дали ще отидеш в друга страна, или не — все едно. Опитвал съм и това. Не можеш да избягаш от себе си, като отидеш на друго място. Безполезно е.

— Но нали не си бил в Южна Америка?

— Стига с тази Южна Америка. Ако отидеш там с това настроение, ще бъде пак същото. Париж не е лош град. Защо не започнеш да живееш пълноценно тук?

— Омръзна ми Париж, омръзна ми Латинският квартал.

— Не ходи в Латинския квартал. Почни да скитаеш сам и ще видиш, че нещо ще ти се случи.

— Никога нищо не ми се случва. Веднъж скитах сам цяла нощ и нищо не ми се случи — спря ме само един полицаи на велосипед и ми поиска документите.

— Не ти ли хареса градът нощем?

— Не обичам Париж.

И тъй, доникъде не стигнахме. Мъчно ми беше за него, но не можех да му помогна, защото се натъквах на две неща, които упорито си беше втъпил: „Южна Америка ще оправи всичко“ и „Не обичам Париж“. Първото бе прочел в някоя книга, предполагам, че и второто.

— Ще се кача горе да предам някои информации — заявих аз.

— Непременно ли трябва да отидеш?

— Да, трябва да ги предам.

— Може ли да дойда и аз? Ще поседя в бюрото.

— Разбира се, хайде да се качваме.

Той седна във външната стая, зачете вестниците и „Литературен преглед“, а аз поработих усилено два часа. След това подредих копията по страници, добавих една забележка, сложих всичко в два големи плика и позвъних на куриера да ги занесе на гарата „Сен Лазар“.

Минах в другата стая и заварих Роберт Коен заспал в голямото кресло. Той спеше, положил глава на ръцете си. Не ми се искаше да го будя, но трябваше да заключа бюрото. Сложих ръка на рамото му. Той разтърси глава.

— Не мога — каза той и пак скри лице в дланите си. — Не мога и за нищо на света няма да го направя.

— Роберт — казах аз и го разтърсих за рамото. Той вдигна глава. Усмихна се и примигна.

— Не говорех ли гласно преди малко?

— Да. Но не разбрах какво.

— Ей, че неприятен съм.

— Сигурно пишещата машина те е приспала.

— Сигурно. Не съм спал цяла нощ.

— Защо?

— Приказвахме — каза той.

Представих си картината. Имам неприятния навик да си представям приятелите си в леглото. Отправихме се към кафене „Наполитен“ да вземем аперитив и да погледаме вечерната тълпа по булеварда.

ГЛАВА III

Беше топла пролетна вечер, Роберт си отиде, а аз останах на терасата на „Наполитен“; здрачаваше се, неоновите реклами светеха, проблясваха червените и зелени сигнали на светофара, тълпата пъплеше по тротоара, край плътната върволица таксита се движеха файтони и копитата на конете потропваха по паважа, по една или на двойки минаваха *des roules*^[1], в очакване някой да им плати вечерята. Забелязах една хубава жена, която мина край масата ми, продължи нагоре по улицата и се загуби, после проследих с очи друга и видях, че първата се връща. Тя мина още веднъж, погледите ни се срещнаха, приближи се и седна при мен. Дойде келнерът.

— Какво ще пиеш? — запитах я аз.

— Перно.

— Вредно е за малки момичета.

— Малък си ти. Гарсон, чаша перно.

— И за мен перно.

— Е? — запита тя: — Тръгнал си да се веселиш?

— Да. А ти?

— Не знам. В този град човек никога не знае.

— Не ти ли харесва Париж?

— Не.

— Защо не отидеш другаде?

— Няма къде.

— Добре си се наредила.

— И още как!

Перно — това е една зеленикава имитация на абсент. Сипеш ли му вода, побелява като мляко. Има вкус на сладниче и повишава настроението, но после настъпва обратна реакция. Седяхме, пиехме перно, а тя изглеждаше недоволна.

— Е, няма ли да ме поканиш на вечеря? — казах аз.

Тя се усмихна и тогава разбрах защо внимава да не се засмее. Със затворена уста беше сравнително хубава. Платих двете чаши и излязохме на улицата. Направих знак на един файтон и кочияшът спря

до тротоара. Наместихме се удобно и файтонът потегли плавно по Авеню де л'Опера. Магазините бяха затворени, витрините им светеха, улицата се разстилаше широка, заляна от светлина и почти безлюдна. Минахме покрай редакцията на „Ню Йорк Хералд“ и витрината с многото часовници.

— За какво са всичките тия часовници? — попита тя.

— Показват колко е часът в различните части на Америка.

— Я не се шегувай!

Свърнахме по Рю де Пирамид, прекосихме оживената Рю де Риволи и през тъмната врата влязохме в Тюйлери. Тя се сгуши до мен и аз я прегърнах. Извърна глава в очакване да я целуна. Докосна ме, но аз отстраних ръката ѝ.

— Недей!

— Какво ти е? Болен ли си?

— Да.

— Всички сме болни. И аз съм болна.

Излязохме от Тюйлери пак на светло, минахме над Сена и завихме по Рю де Сен Пер.

— Не трябва да пиеш перно, щом си болен.

— Ти също.

— За мен няма значение. За жените няма значение.

— Как се казваш?

— Жоржет. А ти?

— Джейкъб.

— Това е фламандско име.

— И американско.

— Значи, не си фламандец?

— Не, американец съм.

— Добре, защото не мога да понасям фламандците.

Стигнахме до ресторанта. Извиках на кочияша да спре. Слязохме, но на Жоржет не ѝ хареса.

— Тук не е особено елегантно.

— Не е — съгласих се аз. — Може би предпочиташ „Фойо“? Защо не задържиш кочияша и не продължиш?

Бях я взел със себе си поради смътното сантиментално желание да не вечерям сам. Отдавна не бях вечерял с някоя като нея ѝ бях забравил колко скучно може да бъде. Влязохме, минахме покрай мадам

Лавин, седнала на касата, и се настанихме в една стаичка. Когато започна да се храни, Жоржет малко се оживи.

— Тук не е лошо — каза тя. — Не е шик, но можеш да се нахраниш добре.

— По-добре, отколкото у вас в Лиеж.

— Искаш да кажеш Брюксел.

Изпихме още една бутилка вино и Жоржет започна да се шегува. Усмихна се, показа всичките си лоши зъби и чукнахме чаши.

— Ти си добро момче — каза тя. — Жалко, че си болен. Добре се разбираме. Всъщност, какво ти е?

— Раниха ме през войната.

— Ах, тази мръсна война.

Вероятно щяхме да се впуснем в разсъждения за войната, да се съгласим, че тя е наистина бедствие за цивилизацията и без нея би било може би по-добре. Скучаех. Точно тогава някой от другата стая се провикна:

— Барнс! Ей, Барнс! Джейкъб Барнс!

— Един приятел ме вика — казах аз и излязох.

На една голяма маса седеше Брадокс с цяла компания: Коен, Франсис Клайн, мисис Брадокс и неколцина други, които не познавах.

— Идваш да танцуваме, нали? — запита Брадокс.

— Къде?

— На танцовата вечер, разбира се. Не знаете ли, че ги подновихме? — намеси се мисис Брадокс.

— Идваш с нас, Джейк. Отиваме всички — обади се Франсис от другия край на масата. Седеше изправена и се усмихваше.

— Ще дойде, разбира се — каза Брадокс. — Ела да пиеш кафе с нас, Барнс.

— Добре.

— И доведете дамата си — добави засмяна мисис Брадокс. Тя беше канадка и притежаваше типичната за канадците светска непринуденост.

— Благодаря, идваме ей сега — съгласих се аз и се върнах в стаичката.

— Какви са тези твои приятели? — запита Жоржет.

— Писатели и художници.

— Има ги колкото щеш из тия квартали.

— Твърде много.

— Наистина. Все пак някои от тях печелят добре.

— Е, да.

Довършихме вечерята си и допихме виното.

— Хайде — казах аз. — Ще пием кафе с тях.

Жоржет отвори чантата си, огледа се в огледалцето на пудриерата, прекара пухчето по лицето си, начерви си устните и нагласи шапката си.

— Добре — съгласи се тя.

Минахме в другото помещение, което бе пълно с хора. Брадокс и останалите мъже станаха.

— Позволете ми да ви представя годеницата си, госпожица Жоржет Льоблан — заявих аз. Жоржет се усмихна с чаровната си усмивка и ние се ръкувахме с всички наред.

— Да не сте роднина на певицата Жоржет Льоблан?

— *Compais ras* — отвърна Жоржет.

— Но името ви е същото — настояваше мисис Брадокс със сърдечна непринуденост.

— Не — каза Жоржет. — Нищо подобно. Презимето ми е Хобин.

— Но мистър Барнс ви представи като госпожица Жоржет Льоблан. Не беше ли така? — настояваше мисис Брадокс, която, възбудена от това, че говори френски, не мислеше какво казва.

— Той е глупчо — каза Жоржет.

— А, значи, е било шега — отвърна мисис Брадокс.

— Да — потвърди Жоржет. — Каза го на смях.

— Чу ли, Хенри? — извика мисис Брадокс на мъжа си, седнал на другия край на масата. — Мистър Барнс представи годеницата си като госпожица Льоблан, а всъщност тя се казва Хобин.

— Разбира се, мила. Госпожица Хобин — знам я отдавна.

— Кажете, госпожице Хобин — обърна се към нея на бърз френски Франсис Клайн, която за разлика от мисис Брадокс не изглеждаше нито горда, нито изненадана от това, че от устата ѝ излизат истински френски думи. — Отдавна ли сте в Париж? Харесва ли ви тук? Обичате Париж, нали?

— Коя е тая? — обърна се Жоржет към мен. — Трябва ли непременно да говоря с нея?

Тя се обърна към Франсис, която седеше и се усмихваше, скръстила ръце, изпънала изящно дългата си шия, устните полуотворени, готова да заговори отново.

— Не, не обичам Париж. Тук е скъпо и мръсно.

— Така ли? Аз пък го намирам за необикновено чист. Един от най-чистите градове в Европа.

— А аз го намирам мръсен.

— Колко странно! Може би сте тук отскоро?

— Не съм отскоро.

— Все пак тук има приятни хора. Това не може да се отрече.

— Мили, приятели имаш — обърна се Жоржет към мен.

Франсис не беше съвсем трезва, искаше ѝ се да продължи, но поднесоха кафето, Лавин се приближи с ликьорите, а след това всички станахме и тръгнахме за танцувалния клуб на съпрузите Брадокс.

Танцувалният клуб се оказа — „bal musette“^[2]. Пет вечери в седмицата в него танцуваха работниците от квартала при Пантеона, а веднъж седмично беше танцувален клуб. В понеделник вечер беше затворено. Когато пристигнахме, нямаше никого, освен един полицай, седнал до вратата, жената на съдържателя зад бара и той самият. Когато влизахме, дъщеря му слизаше по стълбата. В салона бяха наредени дълги пейки и маси, а в дъното беше дансингът.

— За съжаление посетителите закъсняват — забеляза Брадокс. Дъщерята на съдържателя се приближи и ни запита какво ще прием. Баща ѝ седна на висока табуретка до дансинга и засвири на акордеон. Около единия му глезен имаше низ звънчета и свирейки, той отмерваше такта с крак. Всички започнаха да танцуват. Беше горещо и се върнахме на масата запотени.

— Господи! — възкликна Жоржет. — Тук човек може да стане вир-вода!

— Горещо е.

— Просто ужас!

— Свали си шапката.

— Това е добра идея.

Някой покани Жоржет на танц и аз се отправих към бара. Беше наистина много горещо и акордеонът звучеше приятно в топлата вечер. Изпих една бира до самата врата, където полъхваше хладина от улицата. От горната страна на стръмната улица се зададоха две

таксита. И двете спряха пред вратата. От тях слязоха група младежи — някои с блузи, други по ризи. От вратата излизаше сноп светлина и аз различавах ръцете им и току-що измитите им къдрави коси. Полицаят до вратата погледна към мен и се усмихна. Те влязоха. Жестикულიраха, разговаряха, правеха гримаси и в светлото преддверие се виждаха белите им ръце, къдравите коси и бледите им лица. С тях беше и Брет. Изглеждаше чудесно и напълно в средата си.

Един от тях забеляза Жоржет и каза:

— Гарантирам, че тая е професионална проститутка. Ще танцувам с нея, Лет, можеш да ми се полюбуваш.

— Не прекалявай — отвърна високият тъмнокос Лет.

— Бъди спокоен, драги — отвърна русият с косата на вълни. И на всичко отгоре с тях беше Брет.

Ядосах се много. Не знам защо, те винаги ме ядосват. Знаех, че минават за забавни и човек трябва да ги приема с известно снизхождение, но изпитвах желание да замахна и да ударя някого от тях, който и да е, само за да стресна тези надменни позьори. Вместо това излязох на улицата и изпих една бира в съседния бар. Бирата беше лоша и за да променя вкуса в устата си, изпих чаша коняк, който беше още по-лош. Когато се върнах, дансингът беше претъпкан и Жоржет танкуваше с високия русокос младеж, който се кълчеше, наклонил глава на една страна, вперил очи нагоре. Щом музиката спря, покани я друг, пак от тяхната компания. Бяха я монополизирали. Разбрах, че всички ще танкуват с нея. Такива си бяха винаги.

Седнах на една маса. Там беше и Коен. Франсис танкуваше. Мисис Брадокс доведе някого и го представи — Роберт Прентис. Изгряващ млад романист, живеел в Ню Йорк, а идвал от Чикаго. Говореше с лек британски акцент. Предложих му да прием нещо.

— Благодаря ви — каза той. — Току-що допих чашата си.

— Пийте още една.

— Добре, тогава ще пия.

Дадохме знак на дъщерята на собственика и поръчахме два коняка.

— Чух, че сте от Канзас сити — каза той.

— Да.

— Намирате ли Париж забавен?

— Да.

— Наистина?

Бях малко пиян. Не пиян в истинския смисъл на думата, но достатъчно, за да не се церемоня.

— Да, дявол го взел — казах аз. — Нима вие не?

— О, колко ви отива да сте ядосан — каза той. — Бих искал й аз да имам това качество.

Станах и се отправих към дансинга. Мисис Брадокс ме последва.

— Не се сърдете на Роберт — каза тя. — Той е още съвсем дете.

— Не се сърдя. Само се боя да не повърна.

— Годеницата ви има голям успех — каза мисис Брадокс, обърнала глава към танцуващите, където беше Жоржет, прегърнатата от високия с тъмната коса, когото наричаха Лет.

— Нали? — казах аз. — Наистина.

Приближи се Коен.

— Хайде да прием, Джейк — подкани ме той. Отидохме до бара. — Какво ти е? Изглеждаш ми нещо угрижен.

— Нищо. Просто всичко това ми е противно.

Към бара се приближи Брет.

— Здравейте, приятели.

— Хелоу, Брет — отвърнах аз. — Защо не си пияна?

— Никога вече няма да се напивам. А сега, човек може ли да получи от вас едно бренди със сода?

Тя стоеше с чаша в ръка и аз забелязах, че Роберт Коен я гледа. Предполагам, че така е гледал и неговият съотечественик, когато е видял обетованата земя. Разбира се, Коен беше доста по-млад. Но в очите му се четеше същото очакване на човек, видял онова, което му се полага.

Брет беше дяволски хубава. Носеше тънък плетен пуловер и пола от спортен плат, а косата си бе сресала назад по момчешки. Оттук започна всичко. Тялото й беше изваяно във форми — изящни като корпуса на състезателна яхта, и вълненият пуловер не скриваше ни една от тях.

— В чудесна компания си, Брет — казах аз.

— Знаменити са, нали? А ти, драги-, къде я намери?

— В „Наполитен“.

— И прекара чудесна вечер, така ли?

— Божествена.

Брет се засмя.

— Не правиш хубаво, Джейк. Това е обида за всички нас. Погледни, там са Франсис и Джо.

— Това е специално за Коен.

— Имаме нелоялна конкуренция — засмя се Брет отново.

— Ти си необикновено трезва.

— Да, нали? Въпреки че в компания като тази човек може да пие съвсем безнаказано.

Започна нова мелодия и Роберт Коен се поклони:

— Бихте ли танцували с мен, лейди Брет?

Брет му се усмихна.

— Обещах този танц на Джейкъб — засмя се тя. — Името ти звучи съвсем библейски, Джейк.

— А следния? — запита Коен.

— Тръгваме си — каза Брет. Ще ме чакат в Монмартр.

Танцувайки, погледнах през рамото на Брет и видях Коен до бара. Той продължаваше да я гледа.

— Още една твоя жертва — обърнах се аз към Брет.

— Не ми говори за това. Бедният. Едва сега забелязах.

— Защо не — продължих аз. — Предполагам, че ти е приятно да увеличаваш списъка.

— Не говори глупости.

— Така е.

— Дори и така да е. Какво от това?

— Нищо — казах аз. Танцувахме под звуците на акордеона, а някой свиреше на банджо. Беше горещо и аз се чувствувах щастлив. Минахме покрай Жоржет, която танцуваше с друг от същата компания.

— Какво те е прихванало да я доведеш?

— Не знам, ей така.

— Ставаш глупаво романтичен.

— Не, скучно ми е.

— И сега ли?

— Сега не.

— Хайде да се махнем оттук. Нея има кой да я забавлява.

— Искаш ли?

— Щях ли да ти предложа, ако не искаш?

Напуснахме дансинга, свалих сакото си от закачалката и го облякох. Брет стоеше до бара, Коен говореше с нея. Отидох до бара и поисках плик. Жената на собственика намери един. Извадих от джоба си банкнота от петдесет франка, сложих я в плика, залепих го и го подадох на жената.

— Ако момичето, с което дойдох, пита за мен, ще ѝ предадете това. Ако излезе с някого от тези господи, ще го задържите, за да ми го върнете — поръчах аз.

— *C'est entendu, monsieur*^[3] — каза жената. — Вече си тръгвате? Толкова рано?

— Да.

Запътихме се към вратата, Коен продължаваше да говори на Брет. Тя се сбогува и ме хвана под ръка.

— Лека нощ, Коен — казах аз. Застанахме пред вратата и се огледахме за такси.

— Ще трябва да се простиш с тези петдесет франка — каза Брет.

— О, да.

— Няма таксита.

— Можем да отидем пеша до Пантеона, а там ще намерим.

— Хайде да влезем в съседния бар, ще прием нещо и ще изпратим да ни извикат такси.

— И до отсрещния тротоар не би отишла пеша.

— Стига да можеше.

Влязохме в бара и аз изпратих келнера за такси.

— Готово — казах аз, — избягахме от тях.

Стояхме облежани на бара, мълчахме и се гледахме. Келнерът се приближи и каза, че колата ни чака навън. Брет стисна здраво ръката ми. Дадох на келнера един франк и излязохме.

— Къде отиваме? — запитах аз.

— О, кажи му да ни поразходи.

Казах на шофьора да кара към парк Монсури, влязох и затворих вратата. Брет се отпусна в ъгъла и затвори очи. Седнах до нея. Колата рязко потегли.

— О, мили, колко съм нещастна! — каза Брет.

---

[1] Проститутки, (фр.). — Б.пр. ↑

[2] Евтино танцувално заведение (фр.). — Б.пр. ↑

[3] [Добре, господине \(фр.\)](#). — Б.пр. ↑

ГЛАВА IV

Колата се заизкачва по стръмнината, прекоси осветения площад, продължи нагоре, тръгна по тъмната улица зад Сент Етиен дю Мон, понесе се надолу по гладкия асфалт, отмина дърветата и автобусната спирка на площад Контрескарп, след това свърна по паважа на улица Муфтар. От двете страни имаше осветени барове и още отворени магазинчета. Седяхме на разстояние един от друг, но когато колата заподскача по стария паваж, се доближихме. Брет свали шапката си. Отпусна глава назад. Видях лицето ѝ на светлината от витрините, след това стана тъмно, после, когато излязохме от Авеню де Гоблен, отново го различих. Улицата беше разкопана и хора работеха на трамвайната линия на светлината на ацетиленови горелки. На ослепителната ацетиленова светлина лицето на Брет беше бяло, а дългата линия на шията ѝ изящно се открояваше. Когато улицата пак стана тъмна, аз я целунах. Устните ни се сляха, след това тя се дръпна и се сви в ъгъла, колкото може по-далеч от мен. Беше навела глава.

— Не ме докосвай — каза тя. — Моля те, не ме докосвай.

— Какво ти е?

— Не мога да издържа.

— Брет!

— Недей: Трябва да знаеш, че не мога — това е всичко. О, мили, разбери ме, моля те!

— Не ме ли обичаш?

— Дали те обичам? Щом ме докоснеш, разтрепервам се като желе.

— Нищо ли не можем да направим?

Сега тя седеше изправена. Прегърнах я, тя се сгуши до мен и така останахме неподвижни. Тя ме гледаше с оня неин поглед, който караше човек да се чуди дали очите ѝ изобщо виждат нещо. Очи, които гледат и ще продължат да гледат, след като всички други очи на света са престанали да гледат. Тя гледаше, сякаш всичко на земята би гледала тъй, и наистина имаше много неща, които я плашеха.

— И нищо, нищо не можем да направим казах аз.

— Не знам — отвърна тя. — Не искам отново да се изтезвавам.

— По-добре да не се виждаме.

— Но аз не мога да не те виждам. Всичко не се свежда до това нещо.

— Не, но рано или късно се стига до него.

— Аз съм виновна. Изглежда, че човек плаща за всичко, което е вършил.

През цялото време тя ме гледаше в очите. Нейните очи се меняха — понякога губеха всякаква дълбочина. Но сега погледът ми стигаше чак до дъното им.

— Като си помисля как съм измъчвала някои нещастници. Сега плащам за всичко.

— Глупости — отвърнах аз. — Неща като това, което се случи с мен, е прието да се смятат за смешни. Никога не мисля за него.

— Не, нали? Не се и съмнявам.

— Стига сме говорили за това.

— Самата аз веднъж се смях на подобно нещо. — Тя гледаше встрани. — Един приятел на брат ми се върна от Монс в подобно състояние. Струваше ми се ужасно смешно. Човек никога не знае, нали?

— Така е — съгласих се аз. — Никой никога не знае.

За мен въпросът беше изчерпан. Разбира се, на времето го разглеждах от различни страни, включително и това, че някои наранявания и недъзи, погледнати от страни, изглеждат смешни, макар че на пострадалия не му е до смях.

— Смешно е — казах аз. — Много е смешно. Да си влюбен, също е много смешно.

— Така ли мислиш?

Очите и загубиха дълбочината си.

— Не искам да кажа смешно в този смисъл. Но в известен смисъл създава комични изживявания.

— Не — възрази тя. — Мисля, че е истински ад!

— Хубаво е да се виждаме.

— Не. Смятам, че не.

— Не искаш ли?

— Не мога да не те виждам.

Седяхме тъй, сякаш не се познавахме. Отдясно, беше парк Монсурй. Ресторантът при езерото с жива пъстърва, където можеш да седиш и да гледаш парка пред себе си, беше затворен и тъмен. Шофьорът обърна глава.

— Къде искаш да отидем? — запитах Брет.

— Хайде в „Селект“ — отвърна тя с наведени очи.

— Кафене „Селект“ — казах аз на шофьора. — Булевард Монпарнас.

Тръгнахме право надолу и завихме при Белфорския лъв, който следи като страж трамваите за Монруж. Брет гледаше право пред себе си. На булевард Распай, когато се показаха светлините на Монпарнас, тя каза:

— Ще ми се сърдиш ли, ако те помоля за нещо?

— Не ставай глупава.

— Целуни ме още веднъж, преди да сме стигнали.

Таксито спря, аз слязох и платих. Брет сложи шапката си и излезе. Слизайки от колата, тя потърси ръката ми. Нейната ръка трепереше.

— Кажи, изглеждам ли раздърпана? — запита ме тя, нахлупи шапката си и влезе в кафенето. Вътре покрай бара и на масите беше насядала почти цялата компания от дансинга.

— Здравейте, приятели — поздрави ги Брет. — Искам да пия нещо.

— Брет! Брет! — започна да си пробива път към нея малкият грък портретист, който се представяше за херцог и когото всички наричаха Зизи. — Имам да ти кажа нещо интересно.

— Здравей, Зизи — поздрави го Брет.

— Искам да те запозная с един приятел — продължи Зизи. — Граф Мипипопулос, запознайте се с лейди Ашли — обърна се той към пълния мъж, който се беше приближил към нас.

— Добър вечер — каза Брет.

— Прекарвате ли весело в Париж, милейди? — запита графът. Часовникът му беше окачен на верижка с еленов зъб.

— Сравнително, да — отвърна Брет.

— Париж е чудесен град — продължи граф Мипипопулос. — Но предполагам, че и в Лондон знаете как да живеете.

— О, да, и още как — каза Брет.

— Барнс! — извика ме Бradoкс от една маса. — Ела да пием нещо. С твоята дама стана страшен скандал.

— Защо?

— Дъщерята на собственика каза нещо по неин адрес. Стана страшен скандал. Тя се държа чудесно. Извади жълтата си карта и поиска от дъщерята на собственика да покаже своята. Ужасен скандал.

— И как свърши?

— Някой я изведе. Няма лоша външност и говори чудесно парижкото арго. Седни да пийнем.

— Не мога — казах аз. — Трябва да си вървя. Къде е Коен?

— Те с Франсис си отидоха — намеси се мисис Бradoкс.

— Изглежда много зле, бедният — каза Бradoкс.

— Наистина — подкрепи го мисис Бradoкс.

— Трябва да си вървя — настоях аз. — Лека ноц.

Казах лека ноц на Брет, застанала до бара. Графът поръчваше шампанско.

— Ще пиете ли чаша вино с нас, сър? — покани ме той.

— Не. Много ви благодаря. Трябва да си вървя.

— Отиваш ли си наистина? — попита ме Брет.

— Да — отговорих аз. — Имам отвратително главоболие.

— Утре ще се видим ли?

— Ела в редакцията.

— Не ми се иска.

— Добре, тогава къде?

— Където и да е около пет часа.

— В такъв случай хайде на другия бряг на Сена.

— Добре. В пет ще бъда в „Крийон“.

— Гледай да дойдеш.

— Не се безпокой — каза Брет. — Знаеш, че винаги можеш да разчиташ на мен, нали?

— Имаш ли новини от Майк?

— Днес получих писмо.

— Лека ноц, сър — каза графът.

Излязох на улицата и тръгнах към булевард Сен Мишел. Подминах кафене „Ротонд“, все още препълнено, погледнах към кафене „Дю Дом“, чиито маси бяха заели целия тротоар. От една маса някой ми махна с ръка, но не видях кой беше и продължих пътя си.

Исках да се прибера. Булевард Монпарнас беше безлюден. Ресторантът на Лавин беше затворен, а пред „Клозери де Лиля“ прибираха масите. Минах край паметника на маршал Ней сред разлистените кестени под електрическата лампа. До пиедестала беше положен тъмночервен венец, вече повехнал. Спрях се и прочетох надписа на лентата: „От бонапартистките групи“, дата — не помня коя. Маршал Ней изглеждаше много добре с високите си ботуши, размахал сабя сред разлистените кестени. Жилището ми беше точно отсреща, в началото на булевард Сен Мишел.

В стаичката на портиерката светеше, почуках на вратата и тя ми подаде пощата. Казах й лека нощ и се качих горе. Имаше две писма и няколко вестника. Хвърлих им поглед в столовата, където гореше лампата със светилен газ. Писмата бяха от Щатите. Едното беше банкова сметка. Остатъкът се равняваше на 2,432 долара и 60 цента. Извадих чековата си книжка, събрах общата сума на четирите чека, които бях подписал след първото число на месеца, и пресметнах, че ми остават 1,832 долара и 60 цента. Вписах тази сума на гърба на банковата сметка. Другото писмо бе сватбена покана. Мистър и мисис Алойшъс Кърби съобщават за бракосъчетанието на дъщеря си Кейтрин — всъщност не познавах нито момичето, нито човека, за когото се омъжваше. Сигурно бяха разпратили такива писма из целия град. Що за име — Алойшъс. Сигурно не бих забравил човек с такова име. Звучеше солидно, по католически. На поканата имаше герб. Като герба на Зизи — гръцкия херцог. И на графа. Странен човек беше графът. Брет също имаше титла. Лейди Ашли. По дяволите Брет! Вървете по дяволите, лейди Ашли!

Запалих нощната лампа, прекъснах светилния газ и отворих широките прозорци. Леглото беше далеч от прозорците и седнах да се събличам, без да ги затворям. Вън по трамвайните релси минаваше нощното влакче със зеленчук за пазара. Нощно време, когато не можеш да заспиш, този шум дразни. Огледах се полусъблечен в огледалото на големия гардероб до леглото. Типично френска наредба. При това доста практична. И все пак, как можах точно така да ме ранят! Може наистина да е смешно. Облякох си пижамата и легнах. Имах два вестника за борбите с бикове. Снех им опаковките. Единият беше оранжев. Другият — жълт. И двата даваха едни и същи новини, така че който и да прочетях, другият щеше да ми стане безинтересен.

„Ел Торил“ минаваше за по-добър, затова започнах с него. Изчетох го целия заедно с писмата на читателите и ребусите. Угасих лампата. Надявах се да заспя.

Мисълта ми заработи. Пак старата болка. Наистина глупаво е да те ранят така, при това по време на бягство, и то на такъв несериозен фронт като италианския. В италианската болница искахме да си основем дружество. Имаше смешно име на италиански. Интересно какво ли правеха останалите, италианците. Това беше в главната миланска болница „Падильоне Понте“. Съседната сграда беше „Падильоне Зонда“. Имаше статуя на Понте или може би на Зонда. Там именно дойде да ме навести полковникът за свръзка. Смешно беше. Може би първото смешно нещо. Бях целият бинтован. Но му бяха разказали за мен. И той произнесе изумителна реч: „Вие, чужденецо, англичанино (за тях всички чужденци бяха англичани), дадохте нещо повече от живота си.“ Каква реч! Бих я преписал със златни букви, за да я окача в редакцията. Той ни за миг не се усмихна. Сигурно се поставяше на мое място. „*Che mala fortuna! Che mala fortuna!*“^[1]

Всъщност нямах навика да се замислям за това. Опитвах се да го приемам философски и да не досаждам на околните. Вероятно никога не бих страдал, ако не бях срещнал Брет, когато ме изпратиха в Англия. Както изглежда, тя желаше само онова, което не можеше да постигне. Такива са хората. Да вървят по дяволите. Католическата църква има добър подход при такива случаи. Поне дава добър съвет. Да не се мисли за това. Превъзходен съвет. Опитай се някой път да го последваш. Опитай се, ако можеш.

Лежах буден и мисълта ми блуждаеше. Не успях да ѝ дам друга насока, тя се върна към Брет и всичко останало изчезна. Мислех за Брет, мисълта ми престана да блуждае и тръгна плавно, както се носят вълните. Най-неочаквано се разплаках. След малко се почувствувах по-добре, полежах, заслушан в тежките товарни ремаркета по трамвайната линия, които отминаваха надолу по улицата, после заспах.

Събудих се. Навън се караха. Ослушах се и ми се стори, че различавам познат глас. Навлякох един халат и се запътих към вратата. Долу говореше портиерката. Беше много ядосана. Чух името си и се обадох.

— Вие ли сте, *monsieur* Барнс?

— Да, аз съм.

— Тук има някаква си жена, която разбуди цялата улица. Що за безобразие по този час! Разправя, че трябвало да ви види. Казах й, че спите.

В същото време чух гласа на Брет. В първия момент, полусънен, бях уверен, че е Жоржет. Не зная защо. Тя не би могла да знае адреса ми.

— Пуснете я горе, моля.

Брет се изкачи по стълбите. Видях, че е съвсем пияна.

— Колко глупаво, стана ужасен скандал — каза тя. — Не спеше, нали?

— А ти какво мислиш, че правех?

— Откъде да знам? Колко е часът?

Погледнах стенния часовник. Беше четири и половина.

— Нямах понятие кое време е — каза Брет. — Е, може ли човек да седне? Не се сърди, драги. Току-що оставих графа. Той ме доведе дотук.

— Що за човек е той? — Извадих коняк, сода и чаши.

— Само една капка. Не се опитвай да ме напиеш. Графът ли? Не е лош. Наш човек.

— Граф ли е наистина?

— Наздраве. Знаеш ли, смятам, че е. Във всеки случай заслужава да бъде. Познава хората дяволски добре. Не знам къде е добил такъв опит. Собственик е на мрежа сладкарници в Щатите.

Тя отпи от чашата си.

— Мисля, че така се изрази — „мрежа“. Нещо от този род. Всички свързани помежду си — разказа ми някои неща за тях. Страшно интересно. Във всеки случай той е наш човек. Съвсем. Никакво съмнение. Личи си от пръв поглед.

Тя отпи още една глътка.

— Увлякох се в подробности. Не ми се сърдиш, нали? Знаеш ли, той помага на Зизи.

— И Зизи ли е истински херцог?

— Не бих се учудила. Той е грък, разбираш ли? Като художник — бездарен. Но графът ми хареса.

— Къде ходихте с него?

— О, навсякъде. Току-що ме доведе дотук. Предложи ми десет хиляди долара да отида с него в Биариц. Колко прави в лири?

— Около две хиляди.

— Не са малко пари. Казах му, че не мога. Прие го много възпитано. Казах му, че в Биариц имам много познати.

Брет се засмя.

— С това мудро темпо не виждам как ще ме настигнеш — каза тя.

Едва се бях докоснал до чашата си с коняк и сода. Отпих дълга глътка.

— Виж, така е по-добре — каза Брет. — След това поиска да отида с него в Кан — продължи тя. — Казах му, че и в Кан имам много познати. Монте Карло. Казах му, че и в Монте Карло имам много познати. Казах му, че навсякъде имам много познати. Всъщност това е съвсем вярно. Така че накрая му казах да ме доведе тук.

Брет ме погледна, опряла лакът на масата, с вдигната чаша.

— Не ме гледай така — продължи тя. — Казах му, че съм влюбена в теб. Което е вярно. Не ме гледай така. И това прие много възпитано. Исква да ни заведе на вечеря утре. Ще дойдеш ли?

— Защо не?

— А сега да си вървя.

— Защо?

— Исквах само да те видя. Просто глупаво хрумване. Ако искаш, облечи се и слез с мен. Той е с колата си на две крачки оттук.

— Графът?

— Той самият. И шофьор в ливрея. Ще ме поразходи, а после ще закусим в Булонския лес. От „Зели“ взе десетина бутилки Мюмс. Също и Хампер. Не те ли съблазнява?

— Преди обед трябва да работя — отвърнах аз. — Освен това твърде назад съм да ви догоня — ще ви бъде скучно с мен.

— Не ставай магаре. Не мога.

— Както искаш. Да го поздравя ли от теб?

— Държа крайно много.

— Лека нощ, дарлинг.

— Без сантименталности.

— Ти си причината.

Целунахме се за лека нощ и Брет потръпна. Да побързам — каза тя. — Лека нощ.

— Трябва ли да си отиваш?

— Да.

На стълбата се целунахме още веднъж, аз извиках на портиерката да дръпне кордона, а тя промърмори нещо зад вратата. Върнах се горе и през отворения прозорец видях как Брет се приближава към голямата лимузина, спряла до тротоара под уличната лампа. Тя се качи и колата потегли. Обърнах се. На масата имаше една празна чаша и друга пълна до половина с коняк и сода. Отнесох ги в кухнята и изсипах преполовената чаша в умивалника. Угасих светилния газ в столовата, седнах на леглото, подритнах чехлите настрана и легнах. При мисълта за Брет ми се плачеше. Спомних си как бе тръгнала по улицата, как се бе качила в колата ѝ, разбира се, не след дълго отново изпаднах в отвратително състояние. Много лесно е да си твърд денем, но през нощта е друго.

---

[1] Какво нещастие (ит.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА V

Сутринта тръгнах надолу по булеварда към „Рю Суфло“ да пия кафе с бисквити. Беше хубава сутрин. Кестените в Люксембургската градина цъфтяха. Приятното утро предвещаваше горещ ден. Докато пиех кафето, прегледах вестниците, после запалих цигара. Цветарките пристигаха от пазара и подреждаха стоката си. Минаваха студенти, някои нагоре към юридическия факултет, други надолу към Сорбоната. По булеварда сновяха трамваи, хората отиваха на работа.

Качих се на един автобус, който отиваше към черквата „Мадлен“, и застанах на задната платформа. От черквата „Мадлен“ тръгнах по булевард де Капюсин към операта, а оттам към редакцията. Минах покрай продавача на жабки и другия, който продаваше боксиращи се човечета. Отбих се малко встрани, за да не настъпя шнура, с който помощницата му движеше боксиращите се човечета. Тя стоеше, загледана встрани, с шнура в ръце. Продавачът приканваше двама туристи да си купят. Други трима туристи се спряха и започнаха да гледат. Тръгнах след един човек, който търкаляше пред себе си ваялк и оставяше на тротоара мокри надписи „CINZANO“. Улицата беше пълна с хора, тръгнали на работа. Приятно беше човек да отива на работа. Прекосих авеню де л’Опера и свърнах към кореспондентското си бюро.

Горе в бюрото прегледах френските утринни вестници, запалих цигара, седнах на пишещата машина и работих до единадесет часа. След това взех такси, отидох до Ке д’Орсе и поседях половин час с десетина кореспонденти, да чуя съобщенията и отговорите на секретаря по печата при министерството на външните работи — млад дипломат с очила с рогови рамки напълно в стила на „Рувел Ревю Франсез“. Министър-председателят бил в Лион, за да произнесе реч, или вече се завръщал — не обърнах внимание кое от двете. Няколко души зададоха въпроси, за да си доставят удоволствието да чуят собствения си глас, а кореспондентите на телеграфните агенции зададоха един-два въпроса, които наистина ги интересуваха. Новини

нямаше. Излязох от Ке д'Орсе и се качих в едно такси заедно с Улеи и Кръм.

— Какво правиш вечерно време, Джейк? — запита ме Кръм. — Никъде не те виждам.

— Аз съм отвъд реката, в Латинския квартал.

— Понякога и аз се отбивам там. В „Динго“. Хубаво кафене, нали?

— Да. То и онова новото — „Селект“.

— Все се каня да отида да го видя — каза Кръм. — Но нали знаеш как е — жена, деца...

— Играете ли тенис? — обърна се към него Улеи.

— Всъщност не — отвърна Кръм. — Мога да кажа, че тази година почти не съм играл. Все искам да отида, но неделен ден или вали, или кортовете са отвратително претъпкани.

— Англичаните не работят в събота — забеляза Улеи.

— Добре са проклетниците — каза Кръм. — Мисля някой ден да зарежа кореспондентската работа, тогава ще имам колкото си искам време и няма да стоя в града.

— Най-хубавото нещо — да живееш вън от града и да си имаш една малка кола.

— Мисля да си купя кола догодина.

Чукнах на стъклото. Шофьорът спря.

— Ето моята улица. Елате да прием по чаша — предложих аз.

— Благодаря, не — каза Кръм.

— Трябва да предам информация за малкото, което изкопчихме тази сутрин — поклати глава Улеи.

Сложих два франка в ръката на Кръм.

— Да не си подлудял, Джейк — каза той. — Аз ще платя на шофьора.

— И без това е за сметка на редакцията.

Махнах им с ръка. Кръм подаде глава през прозореца:

— И дума да не става. Ще платя аз.

— Ще се видим на обед в сряда.

— Непременно.

Изкачих се с асансьора. В редакционното бюро ме чакаше Роберт Коен.

— Здравей, Джейк — поздрави той. — Ще обядваме ли?

— Да. Само да видя дали няма нещо ново.

— Къде ще отидем?

— Където и да е.

Прегледах какво имаше оставено на писалището ми.

— Къде искаш да отидем?

— Какво ще кажеш за „Ветзел“? Имат хубави ордъври.

В ресторанта поръчахме ордъври и бира. Келнерът донесе бирата, беше с хубава пяна, студена, а чашите — запотени. Имаше десетина различни ордъври.

— Прекарахте ли весело снощи? — запитах аз.

— Не. Не особено.

— Как върви книгата?

— Нищо не излиза. Втората книга не ми върви.

— С всички е така.

— Знам. Все пак това ми е една грижа.

— Още ли мислиш да ходиш в Южна Америка?

— Напълно сериозно.

— Защо тогава не тръгваш?

— Заради Франсис.

— Добре, вземи я със себе си.

— Няма да иска. Не обича такива неща. Предпочита да е сред много хора.

— Прати я по дяволите.

— Не мога. Все пак имам известни задължения към нея.

Той отстрани нарязаните краставички и взе една Маринована херинга.

— Кажи, Джейк, какво знаеш за лейди Брет Ашли?

— Казва се лейди Ашли. Брет е собственото ѝ име. Мило момиче. Развежда се и ще се омъжи за Майк Кембъл. Сега той е в Шотландия. Защо питаш?

— Тя е извънредно привлекателна жена.

— Нали?

— Има нещо особено в нея, някаква изтънченост. Изглежда крайно изтънчена и праволинейна.

— Тя е много мила.

— Не знам как точно да се изразя — каза Коен, — мисля, че е въпрос на потекло.

— Изглежда, доста ти е харесала.
— Да. Струва ми се, че дори съм влюбен в нея.
— Тя е пияница — казах аз. — Обича Майк Кембъл и ще се омъжи за него. Един ден той ще има купища пари.
— Не мисля, че тя ще се омъжи за него.
— Защо?
— Не знам. Просто така, не вярвам. Отдавна ли я познаваш?
— Да казах аз. — Тя беше медицинска сестра в болницата, където лежах през войната.
— Тогава трябва да е била съвсем младо момиче.
— Сега е тридесет и четири годишна.
— Кога се е омъжила за Ашли?
— През войната. Оня, когото истински обичаше, беше току-що умрял — дизентерията му видя сметката.
— Говориш с известна горчивина.
— Съжалявам. Без да искам. Опитах се само да ти изложа фактите.
— Не вярвам, че тя би могла да се омъжи за човек, когото не обича.
— Направи това два пъти.
— Не вярвам.
— Добре — казах аз, — не ми задавай глупави въпроси, щом като отговорите не ти харесват.
— Питах те за друго.
— Искаше да ти кажа какво знам за Брет Ашли.
— Не съм искал от теб да я обиждаш.
— О, върви по дяволите!
Той се изправи и застана до масата, пребледнял и зъл, зад малките подноси с ордъврите.
— Сядай — казах му аз. — Не ставай глупак.
— Вземи си думите обратно.
— Стига си се държал като абитуриент.
— Вземи си думите обратно.
— Добре. Щом искаш. Никога не съм чувал за Брет Ашли.
Доволен ли си?
— Не. Не това. Дето ме прати по дяволите.

— О, недей да вървиш по дяволите. Стой тук. Тъкмо започваме да обядваме.

Коеен се усмихна и седна. Изглеждаше доволен, че сяда. Какво всъщност би направил, ако не беше седнал?

— Говориш такива обидни неща, Джейк.

— Съжалявам. Имам неприятен език. Но когато говоря неприятни неща, можеш да бъдеш сигурен, че не ги казвам сериозно.

— Знам това. Всъщност ти си ми най-добрият приятел.

„Бог да ти е на помощ“ — помислих си аз.

— Забрави това, което казах — добавих гласно. — Съжалявам.

— Няма нищо. Всичко е наред. За момент бях ядосан.

— Добре. А сега да поръчаме още нещо за ядене.

Обядвахме, след това отидохме в кафене „Д’ла Пе“ и пихме кафе. Чувствувах, че Коеен иска пак да говори за Брет, но не му дадох възможност. Поприказвахме за различни неща, после го оставих и отидох в кореспондентското бюро.

ГЛАВА VI

В пет часа пристигнах в „Отел Крийон“ и зачаках Брет. Тя се забави и аз седнах да напиша няколко писма. Излязоха твърде посредствени, но се надявах, че печатът на „Отел Крийон“ ще спаси положението. Брет не дойде и в шест без четвърт слязох в бара и изпих един коктейл „Джек Роуз“ с бармана Джордж, Брет не била идвала и в бара. Горе на изхода се огледах още веднъж, уверих се, че я няма и взех такси за кафене „Селект“. Когато минавахме над Сена, видях върволица празни шлепове: ватерлинията им се подаваше над водата, те плуваха по течението и когато се приближаваха до моста, матросите поемаха дългите весла. Реката беше красива. На парижките мостове е приятно по всяко време.

Таксито зави покрай статуята на изобретателя на семафора, той самият застанал като семафор. Тръгнахме по булевард Распай и аз се отпуснах назад, докато минем тази част от пътя. Винаги ми беше скучно да минавам с кола по булевард Распай. По линията Париж — Лион — Марсилия, между Фонтенбло и Монтеро, също има такава част от пътя, която ме отегчава до смърт, и чакам миг по-скоро да свърши.

Вероятно тези мъртви промеждутъци от пътя се дължат на някакви асоциации. В Париж има и други улици не по-малко грозни от булевард Распай. Нямам нищо против да мина по него пеша. Но с кола ми е противно. Може би някога съм чел нещо за него. На Роберт Коен целият Париж му действуваше така. Интересно откъде ли беше добил тази неприязън към Париж. Може би от Менкен. Мисля, че Менкен мрази Париж. Малко ли млади хора копират вкусовете на Менкен.

Колата спря пред кафене „Ротонд“. Ако се намираш на десния бряг на Сена и кажеш на шофьора да те отведе до някое от кафенетата в Монпарнас — което й да е, — той неизбежно ще спре пред „Ротонд“. След десетина години вероятно същото ще бъде с кафене „Дю Дом“. Всъщност и отгук ми беше близко. Минах край пустеещите маси на „Ротонд“ и продължих към кафене „Селект“. Вътре на бара имаше

няколко души, а отвън беше само Харви Стоун. Седеше пред купчина чинии и беше небръснат.

— Сядай — каза Харви, — тъкмо те търсех.

— Какво има?

— Нищо. Просто те търсех.

— Ходиш ли на конните състезания?

— Не съм ходил от неделя.

— Какви новини от Щатите?

— Нищо. Абсолютно нищо.

— Какво се е случило?

— Не знам. С тях вече нямам нищо общо. Абсолютно нищо.

Той се наведе напред и ме погледна в очите:

— Знаеш ли какво, Джейк?

— Какво?

— Не съм ял от пет дни.

Бързо пресметнах наум. Преди три дни играхме с него покер в бар „Ню Йорк“ и той ми взе двеста франка.

— Какво се е случило?

— Нямам пари. Не ми пратиха. — Той помълча. — Знаеш ли, Джейк, чудно нещо. Когато съм така, искам само едно — да бъда сам. Да си стоя в стаята. Аз съм като котките.

Бръкнах в джоба си.

— Сто ще ти свършат ли работа?

— Да.

— Хайде. Да вървим да ядем.

— Има време. Да пием нещо.

— По-добре се нахрани.

— Не. Когато съм така, все ми е едно дали ще ям, или не.

Поръчахме две чаши. Харви прибави моята чинийка към струпаните пред него.

— Харви, познаваш ли Менкен?

— Да. Защо?

— Какво ще кажеш за него?

— Не е лош. Казва някои духовити неща. Последния път, когато вечеряхме с него, говорихме за Хофенхаймер. „Там е работата — каза Менкен, — че той е браконьер по душа.“ Което не е лошо.

— Не е.

— Той вече се изчерпа — продължи Харви. — Писа, за всичко, което знае, и сега пише за неща, които не знае.

— Предполагам, че не е лош. Но не мога да го чета.

— Сега никой не го чете — каза Харви — освен ония, които на времето са чели публикациите на института Хамилтън.

— Всъщност и те не бяха лоши.

— Разбира се — съгласи се Харви. Известно време поседяхме замислени.

— Още една чаша порто?

— Добре — прие Харви.

— Ето Коен — казах аз. Роберт Коен пресичаше улицата.

— Кретен — отсече Харви. Коен се приближи до нашата маса.

— Здравейте, негодници — поздрави той.

— Здравсти, Роберт — отвърна Харви. — Тъкмо разправях на Джейк, че си кретен.

— Какво искаш да кажеш?

— Отговори веднага. Без Да мислиш. Ако можеше да правиш каквото си поискаш, какво би избрал?

Коен се замисли.

— Не мисли. Отговори веднага.

— Не знам — каза Коен. — Кажете за какво става дума.

— Какво ти се иска да правиш. Кажеш какво най-напред ти идва наум, колкото и да е глупаво.

— Не знам. Струва ми, се, че бих играл отново ръгби, след като вече имам известен самоконтрол.

— Излъгал съм се — каза Харви. — Не си кретен. Ти си само бавно развиващ се.

— Изключително духовит си — отвърна Коен. — Някой ден ще ти смачкат муцуната.

— Така ли мислиш? — засмя се Харви Стоун. Едва ли. Все едно ми е. Не съм боксьор.

— Ако някой го направи, няма да ти е все едно.

— Напротив. Тук именно грешиш. Защото не можеш да разсъждаваш.

— Стига си се занимавал с мен.

— Добре съгласи се Харви. — Все едно ми е, пет пари не давам за теб.

— Стига, Харви — намесих се аз. — Искаш ли още порто?

— Не — отвърна той. — Ще отида да ям някъде. До скоро виждане, Джейк.

Той стана и си тръгна. Гледах го как пресича между такситата — дребната му, натежала фигура се придвижваше с флегматична увереност по оживената улица.

— Винаги ме дразни — обърна се към мен Коен. — Не мога да го понасям.

— Аз пък го обичам — казах аз. — Симпатичен ми е. Недей да му се сърдиш.

— Знам — отвърна Коен. — Но просто ми действа на нервите.

— Писа ли днес следобед?

— Не. Не върви. По-трудно е, отколкото с първата книга. И това ми тежи.

Жизнерадостната самонадеяност, с която се бе върнал в началото на пролетта от Америка, се беше изпарила. Тогава той не се съмняваше в литературните си способности, измъчваше го само жаждата за приключения. Сега неговата самоувереност се беше стопила. Струва ми се, че не съумях да обрисувам ясно Роберт Коен. Причината е там, че преди да се влюби в Брет, нито веднъж не го чух да каже нещо, с което да се открие от другите. Беше удоволствие да го гледа човек как играе тенис. Имаше хубаво телосложение и се поддържаше във форма; играеше добре бридж и в известен смисъл беше запазил студентския си манталитет. Когато беше в компания, никога не можеше да каже нещо, което да направи впечатление. Той носеше спортни фланелки — поло, както им казвахме в колежа, а сигурно и сега така ги наричат, — но не с цел да млее. Струва ми се, че не мислеше много за дрехите си. Външно беше оформен от Принстън, вътрешно — от усилията на двете жени да го превъзпитат. Беше запазил в себе си нещо приятно, безгрижно и момчешко, което двете жени не бяха успели да заличат, а аз не мога да предам точно. Радваше се, когато побеждаваше на тенис. Сигурно самият Ленгън не се радваше повече на победите си. От друга страна, умееше да губи, без да се ядосва. Когато се влюби в Брет, залезе като тенисист. Започнаха да го бият играчи, които по-рано той редовно беше побеждавал. Но това не го дразнеше.

И така ние седяхме на терасата на кафене „Селект“ и Харви Стоун току-що беше прекосил улицата.

— Да отидем в „Клозери де Лиля“ — предложих аз.

— Имам среща.

— В колко часа?

— Франсис ще дойде тук в седем и четвърт.

— Ето я.

Франсис Клайн пресичаше улицата и идваше към нас. Беше твърде висока и имаше енергична походка. Тя махна с ръка и се усмихна. Ние я гледахме как пресича.

— Добър ден — поздрави тя. — Радвам се, че ви виждам, Джейк. Искам да поговоря с вас.

— Здравей, Франсис — усмихна се Коен.

— А, здравей, Роберт. Значи, си тук. Днешният ми ден беше ужасен — продължи тя бързо. — Той — посочи тя с глава Коен — не се върна в къщи за обед.

— Не се бяхме уговорили да се върна.

— О, знам. Но не си предупредил прислугата. Освен това имах среща с Паула, а нея я нямаше в редакцията. Отидох в „Риц“ и я чаках там, но тя изобщо не дойде, а аз, разбира се, няхах достатъчно пари да обядвам в „Риц“ и...

— Какво направи?

— Излязох естествено. — Тя говореше с престошена веселост. — Винаги съм точна, когато имам уречен час. Но днес хората не са такива. Би трябвало да си взема бележка. Всъщност как сте, Джейк?

— Добре съм.

— С какво хубаво момиче дойдохте на дансинга, а после излязохте с оная Брет.

— Не ти ли харесва? — запита я Коен.

— Намирам, че е просто очарователна. А ти?

Коен не отговори.

— Вижте какво, Джейк, искам да поговоря с вас. Да отидем отсреща в кафене „Дю Дом“. Ще почакаш тук, нали, Роберт? Да вървим, Джейк.

Прекосихме булевард Монпарнас и седнахме на една маса. Приблжихи се едно вестникарче с парижкото издание на „Ню Йорк Таймс“, купих един брой и го разтворих.

— Какво има, Франсис?

— О, нищо — отвърна тя, — като изключим това, че той иска да ме напусне.

— Как така?

— Навсякъде разправяше, че ще се оженим, аз казах на майка си и на всички други, а сега не иска.

— Защо?

— Решил, че не си е поживял достатъчно. Знаех, че така ще стане, когато замина за Ню Йорк.

Тя вдигна очи и се усмихна изкуствено. Опитваше се да говори небрежно.

— Няма да се омъжа за него, щом той не иска. Разбира се, че няма. За нищо на света не бих се омъжила за него. Но струва ми се, че сега е вече малко късно, след като чакахме три години и току-що получих развод.

Замълчах.

— Щяхме да го отпразнуваме тържествено, а сега имаме сцени. Каква детинщина. Имам ужасни сцени — плаче, моли ме да бъда разумна, но казва, че не може и не може да се ожени.

— Неприятно.

— Аз си знам колко е неприятно. Загубих с него цели две години и половина. Не знам дали все още би се намерил някой да се ожени за мен. Преди две години в Кан можех да се омъжа, за когото поискам. Всички по-стари мъже, които искаха да си създадат дом и да имат елегантна жена, бяха луди по мен. Съмнявам се дали вече мога да хвана някого.

— Разбира се, можете да се омъжите за всеки.

— Не мисля така. Освен това съм привързана към него. И искам да имам деца. Винаги смятах, че ще имаме деца.

Тя се усмихна пресилено.

— Никога не съм обичала особено децата, но не мога да се примиря с мисълта, че никога няма да имам. Винаги съм смятала, че след като имам деца, ще ги обичам.

— Той има деца.

— Да, има. Има деца, има пари, има и богата майка, написа и книга, а това, което аз пиша, никой, абсолютно никой не иска да отпечата. Макар че не е лошо. Нямам и никакви пари. Можех да имам издръжка, но исках да получа развода колкото може по-бързо.

Тя отново ми отправи пресилената си усмивка.

— Не е справедливо. От една страна, сама съм си виновна, но не за всичко. Трябваше да бъда по-умна. И когато му казвам това, само плаче и разправя, че не може да се ожени. Защо да не може? Бих била добра съпруга. Сговорчива съм. Не му се бъркам. Но каква полза.

— Неприятна история.

— Неприятна наистина. Но какъв смисъл има да говорим за това. Хайде да се върнем в „Селект“.

— Няма как да помогна, нали?

— Няма. Само не му казвайте, че съм говорила с вас. Знам го какво иска. — Едва сега тя остави непоносимия си весел тон. — Той иска да отиде сам в Ню Йорк, да бъде там, когато книгата му излезе, и да жъне успехи сред малките госпожички. Ето какво иска.

— Може би книгата няма да има успех. И не смятам, че той е такъв. Наистина.

— Не го познавате тъй, както аз, Джейк. Точно това иска. Знам. Знам го. Затова не иска да се ожени. Иска да е сам, когато жъне лаврите си тази есен.

— Да се върнем ли в „Селект“?

— Да. Хайде.

Станахме от масата — не бяха ни донесли нищо за пиене — и прекосихме към кафене „Селект“, Коен ни се усмихваше, седнал зад мраморната маса.

— Защо се смееш? — запита го Франсис. — Много ли ти е весело?

— Смея се на вашите тайни с Джейк.

— О, това, което казах на Джейк, не е никаква тайна. Скоро всички ще знаят. Исках само да му обясня как всъщност стоят нещата.

— Какво точно? Това, че ще ходиш в Англия ли?

— Да, това, че ще, ходя в Англия. Ах, Джейк! Забравих да ви кажа. Аз ще ходя в Англия.

— Чудесно.

— Да, точно тъй се постъпва в добрите семейства. Роберт ме изпраща в Англия. Ще ми даде двеста лири и аз ще гостувам на приятели. Чудесно, нали? Приятелите още не знаят това.

Тя се обърна към Коен и му се усмихна. Неговата усмивка беше изчезнала.

— Щеше да ми дадеш само сто лири, нали, Роберт? Но аз го накарах да ми даде двеста. Той наистина е много щедър. Нали, Роберт?

Не разбирам как може да се говорят такива ужасни неща на Роберт Коен. Има хора, на които не можеш да казваш обидни неща. Те създават чувството, че ако им кажеш някои работи, светът буквално ще се разпадне пред очите ти. А ето, Коен седеше и слушаше. Й всичко това ставаше пред мен, а аз дори не изпитвах желание да се опитам да го прекратя. Но то бе детинска шега в сравнение с онова, което последва.

— Как можеш да говориш такива неща, Франсис? — прекъсна я Коен.

— И още пита. Аз заминавам за Англия. Ще гостувам на приятели. Случвало ли ви се е да гостувате на приятели, които не ви искат? О, ще трябва да ме приемат, няма как. „Как си мила? Откога не сме те виждали. А как е милата ти майка?“ Да, как е милата ми майка? Вложи всичките си пари във френския военен заем. Да, вложи ги. Вероятно е единственият човек на света, който е направил това. „А какво става с Роберт?“ Или пък деликатно ще замълчават за Роберт. „Внимавай да не споменеш за Роберт, мила. Бедната Франсис преживя голямо разочарование.“ Ще бъде забавно, нали, Роберт? Как мислите, Джейк, няма ли да е забавно?

Тя се обърна към мен с нетърпимата си изкуствена усмивка. Твърде доволна беше, че има кой да я слуша.

— И как смяташ да се държиш, Роберт? Сама съм си виновна, знам това. Никой не ми е крив. Когато те накарах да се отървеш от оная малката — секретарката на списанието, трябваше да знам, че по същия начин ще се отървеш и от мен. Джейк не знае тази история. Да му я разкажа ли?

— Франсис, за бога, млъкни.

— Напротив, ще му кажа. В редакцията на Роберт имаше една малка секретарка. Беше най-сладкото момиче на света и той я намираше чудесна, а после се появих аз и той реши, че и аз съм чудесна. И тъй, накарах го да се отърве от нея и когато редакцията се премести от Кармел, той я отведе в Провинстаун и дори не й даде пари да се върне. Само за да ми достави удоволствие. Тогава той смяташе, че съм интересна. Нали, Роберт?

Да не си помислите нещо лошо, Джейк, историята със секретарката беше съвсем платонична. Дори и платонична не беше. Изобщо нямаше нищо. Само че тя беше тъй мила. И той постъпи така само за да ми достави удоволствие. Няма как, който вади меч, от меч умира. Звучи литературно, нали? Можеш да го запомниш за следващата си книга, Роберт.

Знаете ли, Роберт събира материал за нова книга. Нали, Роберт? Затова ме оставя. Решил е, че не съм фотогенична. През цялото време, докато живеехме заедно, той беше тъй погълнат от тази книга, че вече нищо не помни за нас двамата. И тъй, сега тръгва да търси нов материал. Няма що — надявам се да намери нещо страшно интересно.

Виж какво ще ти кажа, Роберт, скъпи. Няма да се сърдиш, нали? Гледай да нямаш сцени с твоите млади дами. Постарай се. Защото, когато устройваш сцени, не можеш да не се разреवेश и тогава ти става тъй мъчно за теб самия, че не можеш да запомниш какво казва другият. По този начин няма да запомниш нито един диалог. Затова гледай да не се вълнуваш. Знаем, че е страшно трудно. Но помни: всичко това е в името на литературата. Всички ние трябва да правим жертви в името на литературата. Ето, погледни мен. Заминавам за Англия, без да се оплаквам. В името на литературата. Трябва да помагаме на младите писатели. Не сте ли съгласен, Джейк? Всъщност ти не си млад писател. Нали, Роберт? На тридесет и четири години си. Все пак за един голям писател не е много. Вземи Харди например. Или Анатоли Франс, той почина наскоро. Но Роберт не го намира за добър. Така му казали някои от неговите френски приятели. Самият той не чете много добре френски. Той не беше такъв голям писател като теб, нали, Роберт? Как мислиш, имал ли е нужда да тръгне да събира материал? И какво предполагаш, че е казвал на любовниците си, когато не е искал да се ожени за тях? Интересно дали и той е плакал? О, хрумна ми нещо! — тя допря ръка до устните си. — Разбирам коя е истинската причина Роберт, да не се ожени за мен, Джейк. Изведнъж се сетих. Прозрението ми дойде в „Селект“. Просто мистика! Някой ден там ще сложат табелка. Както в Лурд. Искаш ли да знаеш, Роберт? Ще ти кажа. То е тъй просто. Чудно как не съм се сетила по-рано. Нали знаете, Роберт винаги е искал да има любовница и ако не се ожени за мен — готово, ще може да каже, че е имал любовница за повече от две години. Разбирате ли? А ако се ожени за мен, както винаги е обещавал, изчезва

цялата романтика. Това, че се сетих, говори добре за мен, нали? При това е вярно. Погледнете го и ще се убедите. Къде отивате, Джейк?

— Ще вляза вътре за минутка да се видя с Харви Стоун.

Когато влязах, Коен вдигна глава. Беше пребледнял. Защо трябваше да седи и да слуша всичко това?

Стоях облегат на бара и ги виждах през витрината. Франсис продължаваше да говори, усмихваше се изкуствено, поглеждаше го в очите и всеки път го питаше: „Нали, Роберт?“ А може би беше престанала с този въпрос. Може би говореше за нещо друго. Казах на бармана, че не искам нищо за пиене и излязох през страничната врата. На излизане се обърнах, погледнах назад и през двете стъкла видях, че още седят там. Тя продължаваше да говори. Тръгнах по една странична улица към булевард Распай. Към мен се приближи едно такси, влязох вътре и дадох адреса си на шофьора.

ГЛАВА VII

Когато тръгнах нагоре по стълбите, портиерката почука на стъклената врата на стаята си. Спрях се и в същия момент тя излезе. Подаде ми няколко писма и една телеграма.

— Ето пощата. Освен това потърси ви една дама.

— Остави ли визитната си картичка?

— Не. Придружаваше я един мъж. Беше същата, която дойде миналата нощ. Всъщност тя била много мила.

— Заедно с някой мой приятел ли беше?

— Не знам. Никога досега не е идвал. Беше много едър. Много, много едър. А тя е много мила. Много, много мила. Снощи тя беше може би малко така... — Тя опря глава на дланта си и започна да се люлее. — Нека ви кажа откровено, *monsieur* Барнс. Снощи тя не ми се стори особено *gentille*. Снощи си съставих лошо мнение за нея. Но чуйте какво ще ви кажа. Тя е *tres, tres gentille*. И от много добро семейство. Личи си от пръв поглед.

— Не казаха ли нещо?

— Казаха, че след един час пак ще дойдат.

— Щом пристигнат, пратете ги горе.

— Добре, *monsieur* Барнс. Тя е истинска дама. Може би е ексцентрична, но е истинска дама.

Някога моята портиерка беше държала лавка за напитки на парижкия хиподрум. Цял живот беше работила заедно с простолудието, но бе наблюдавала и хората, които се навъртаха около конете, и с гордост ми съобщаваше кои от моите гости са добре възпитани, кои са от добро семейство и кои са спортисти — дума, която французите произнасят с ударението на последната сричка. Лошото беше, че ония, които не попадаха в нито една от тези три категории, рискуваха да получат отговор, че горе, *chez monsieur* Барнс, няма никой. Един от приятелите ми — художник с доста изгладнял вид, който според мадам Дюзинел очевидно не беше нито добре възпитан, нито от добро семейство, нито спортист, ме запита с писмо

не мога ли да му дам пропуск, за да го пускат при мен, когато някоя вечер му се прииска да ме види.

Качих се горе учуден по какъв ли начин Брет е успяла да спечели портиерката. Телеграмата беше от Бил Гортън, който съобщаваше, че пристига с кораба „France“. Оставих пощата на масата, върнах се в спалнята, съблякох се и взех душ. Когато се избърсвах, чух звънеца. Нахлузих халата и чехлите и отворих вратата. Беше Брет. Зад нея стоеше графът. Той държеше голям букет рози.

— Хелоу — поздрави Брет. — Няма ли да ни пуснеш да влезем?

— Заповядайте. Тъкмо се къпех.

— Щастливец! Изкъпал си се.

— Само един душ. Седнете, граф Мипипопулос. Какво ще пиете?

— Не знам дали обичате цветята — каза графът, но си позволих да донеса тези рози.

— Дайте ги — намеси се Брет и ги взе. — Напълни това с вода, Джейк.

Отидох в кухнята, налях вода в големия глинен съд, Брет сложи розите вътре и го постави в средата на масата в трапезарията.

— Днес прекарахме чудесно.

— Не си ли спомни, че трябваше да се срещнем в „Крийон“?

— Така ли? Не. Трябва да съм била съвсем пияна.

— Да, пияна бяхте, драга моя — каза графът.

— И още как. Но графът се държа като истински приятел.

— Сега портиерката е във възторг от теб.

— Би трябвало да бъде. Получи двеста франка.

— Каква глупост си направила!

— Не аз, а той — посочи тя с глава графа.

— Реших, че трябва да й дадем нещо за снощното безпокойство.

Беше много късно.

— Той е изумителен — каза Брет. — Всичко помни.

— Също и вие, мила.

— Що за приумица — отвърна Брет. — Кой би искал да помни?

Слушай, Джейк, ще извадиш ли нещо за пиене?

— Извади ти, аз ще мина отатък да се облека. Нали знаеш къде е?

— Разбира се.

Докато се обличах, чувах как Брет вади чашите и шишето със сода. Те разговаряха. Обличах се бавно, седнал на леглото. Чувствувах се уморен и потиснат. Брет влезе в стаята с чаша в ръка и седна до мен.

— Какво ти е? Не си ли добре?

Тя сдържано ме целуна по челото.

— Ах, Брет, толкова много те обичам.

— Мили — промълви Брет. — Искаш ли да го отпратя? —
добави тя след малко.

— Не. Той е приятен.

— Ще го отпратя.

— Не, недей.

— Ще го отпратя.

— Не може така.

— Не може ли? Ти стой тук. Казвам, ти, че той е изгубил ума си по мен.

Тя излезе от стаята. Лежах по лице на кревата. Чувствувах се потиснат. Чух ги, че говорят, но не се вслушах. Брет влезе и седна на леглото.

— Бедничкият ми! — помилва ме тя по главата.

— Какво му каза?

Аз лежах с глава извърната настрани. Не исках да я виждам.

— Изпратих го за шампанско. Много обича да купува шампанско. А ти по-добре ли си? — запита ме тя след малко. — Мина ли ти главата?

— Мина ми.

— Полежи спокойно. Той се запъти към другия край на града.

— Не може ли да живеем заедно, Брет? Просто така — да живеем заедно?

— Мисля, че не. Ще ти изневерявам с всеки срещнат. Не би могъл да понесеш това.

— Сега го понасям.

— Тогава ще бъде друго. Аз съм виновна, Джейк. Така съм устроена.

— Не може ли да напуснем града за известно време?

— Няма да помогне. Ако настояваш, добре. Но и вън от града не мога да живея спокойно. Не мога, ако съм с човек, когото наистина обичам.

— Знам.

— Не е ли противно? Смятам, че е излишно да ти казвам, че те обичам.

— Знаеш, че и аз те обичам.

— Стига сме говорили. Думите нямат значение. Ще замина и ще те оставя, а после ще се завърне Майкъл.

— Защо си отиваш?

— Така е по-добре за теб, и за мен.

— Кога тръгваш?

— Колкото мога по-скоро.

— И къде?

— В Сан Себастиан.

— Не може ли да отидем заедно?

— Не. Що за идея, след като току-що се разбрахме.

— Но не се споразумяхме.

— О, знаеш не по-зле от мен. Не упорствуйвай.

— Няма, разбира се. Знам, че си права. Но се чувствавам потиснат, а когато съм така, говоря глупости.

Надигнах се, седнах на леглото и се наведох да взема обувките си. Обух се и станах.

— Не гледай така.

— А как да гледам?

— О, не изглупявай. Утре заминавам.

— Утре ли?

— Да. Не ти ли казах? Утре.

— Тогава да прием. Графът скоро ще се върне.

— Да, още малко и ще се върне. Знаеш ли, когато купува шампанско, е изключителен. Все едно, че свещенодействува.

Минахме в столовата. Взех бутилката с коняка, налях чаша на Брет, налях и за себе си. Чух звънеца. Отидох да отворя — на вратата беше графът, а зад него шофьорът с кошница, пълна с бутилки шампанско.

— Къде трябва да ги оставим, сър? — попита графът.

— В кухнята — отвърна Брет.

— Занеси ги там, Анри — посочи му с ръка графът, — а след това иди долу да донесеш леда. — За момент той остана загледан след кошницата, която изчезна зад вратата на кухнята. — Надявам се, че

виното ще ви хареса — каза той. — Признавам, че сега в Америка нямаме особена възможност да бъдем познавачи на добри вина, но това взех от един мой приятел винар.

— Вие за всичко имате приятели — каза Брет.

— Той има лозя. Хиляди акри.

— Как се казва? — запита Брет. — *Veuve Clicquot*?

— Не. Мюмс. Барон Мюмс.

— Чудесно — каза Брет. — Всички сме с титли. Защо и ти нямаш титла, Джейк?

— Уверявам ви, сър — обърна се към мен графът, като сложи ръка на рамото ми, — че от титлите няма никаква полза. Те само увеличават разноските.

— Не знам. Понякога е много удобно — каза Брет.

— Никога не съм имал полза от титлата си.

— Не сте знаели как да я използвате. Моята винаги ми е откривала кредит.

— Седнете, графе — поканих го аз. — Дайте да отнеса бастуна ви.

Графът гледаше Брет, седнала срещу него на масата под лампата със светилен газ. Тя пушеше цигара и изтърсваше пепелта, на килима.

— Слушай, Джейк, ще ти съсия килимите. Нямах ли пепелник? — каза тя, като видя, че я гледам.

Намерих няколко пепелника и ги сложих на различни места. Пристигна шофьорът с пълна кофа осолен лед.

— Сложи две бутилки вътре, Анри! — нареди графът.

— Нещо друго, сър?

— Не. Ще чакаш долу в колата. За вечеря бихме могли да отидем с колата в Булонския лес — обърна се той към нас двамата.

— Както искате — каза Брет. — Не бих могла нищо да хапна.

— Аз пък никога не се отказвам от една хубава вечеря — заяви графът.

— Да донеса ли виното, сър? — запита шофьорът.

— Да, Анри. Донеси го! — каза графът, извади тежка кожена табакера и ми предложи.

— Бихте ли опитали една истинска американска пура?

— Не сега — благодарих аз. — Да си довърша първо цигарата.

Той отрязва края на пурата си със златния резец, който висеше на верижката на часовника му.

— Обичам пура, която да гори както трябва — каза графът. — Половината от пурите, които продават, горят лошо.

Той запали пурата си и започна да изпуска кълба дим, загледан в Брет на отсрещната страна на масата.

— И тъй, лейди Ашли, когато получите развод, ще загубите титлата си.

— Ще я загубя. Жалко, нали?

— Ни най-малко. Вие нямате нужда от титла. Имате вродена изисканост.

— Благодаря ви. Крайно любезен сте.

— Не се шегувам. — Графът изпусна кълбо дим. — Не съм виждал човек с такава вродена изисканост. Просто ви е вродена. Това е всичко.

— Много мило от ваша страна. Мама би била поласкана. Може ли да потвърдите това писмено, а аз ще ѝ го пратя по пощата.

— Сам ще ѝ го кажа — заяви графът. — Не се шегувам. Никога не се шегувам с хората. Шегуваш ли се с хората — спечелваш си врагове. Винаги съм казвал това.

— Прав сте — съгласи се Брет. — Стопроцентово сте прав. Аз винаги се шегувам с хората и нямам ни един приятел на света. С изключение на Джейк.

— Но с него не се шегувате.

— Не.

— И сега ли не? — запита графът. — Това не беше ли шега?

Брет ме погледна и в угълчетата на очите ѝ се появиха бръчици.

— Не — каза тя, — с него не бих се шегувала.

— Ето, виждате ли. Не се шегувате с него.

— Разговорът става невъзможно досаден — каза Брет. — Няма ли да опитаме шампанското?

Графът се наведе и завъртя бутилките в лъскавата кофа.

— Не е изстинало още. Непрекъснато пиете, драга моя. Не може ли да поговорим?

— Премного говорих. Изприказвах се цялата пред Джейк.

— Бих желал да ви чуя някога наистина да се разприказвате. Когато говорите с мен, изобщо не довършвате изреченията си.

— Оставям на вас да си ги довършвате сам. Нека всеки си ги довършва тъй, както му харесва.

— Твърде интересна система — каза графът и се наведе да завърти бутилките. — Все пак иска ми се някой път да ви чуя да поговорите.

— Нали е смешен? — обърна се Брет към мен.

— Смятам, че е вече изстудено — заяви графът, като извади една бутилка.

Донесох му кърпа. Той избърса бутилката и я хвана загърната в кърпата.

— Предпочитам да пия шампанско от двулитрови бутилки. По-добро е, но трудно се изстудява. Той вдигна бутилката и погледна течността. Аз извадих чашите.

— Е, можете да я отворите — предложи Брет.

— Да. Сега ще я отворя.

Шампанското беше изключително.

— Това се казва вино! — вдигна чаша Брет. — Да обявим някакъв тост. „За здравето на негово величество!“

— Това вино е твърде хубаво за тостове, драга моя. Такова вино не трябва да се примесва с емоции. Губи си вкуса.

Чашата на Брет беше празна.

— Трябва да напишете книга за вината, графе — казах аз.

— Мистър Барнс — отвърна той, — от вината искам само едно — да им се наслаждавам.

— Хайде да им се насладим още малко — намеси се Брет и поднесе чашата си.

Графът наля внимателно.

— Готово, драга моя. Тази чаша бавно, а след това можете да се напиете.

— Какво? Да се напия?

— Когато се напиете, сте пленителна.

— Чуваш ли го какво говори?

— Мистър Барнс — каза графът и напълни чашата ми, — не съм виждал друга дама, която да е еднакво пленителна и трезва, и пияна.

— Защото не сте видели много, така ли?

— Напротив. Много съм видял. Твърде много.

— Пийте си виното — каза Брет. — Всички сме видели. Мога да ви кажа, че Джейк е видял не по-малко от вас.

— Сигурен съм, че мистър Барнс е видял твърде много. Съвсем не мисля противното, сър. Но и аз много съм видял.

— Видели сте, разбира се — каза Брет. — Искан само да ви подразня.

— Преживял съм седем войни и четири революции — каза графът.

— Сражавали ли сте се? — запитва Брет.

— Понякога, да. Имам дори рани от стрела. Виждали ли сте рани от стрела?

— Дайте да видим.

Графът стана, разкопча жилетката и ризата си, дръпна фланелката нагоре и откри косматите си гърди. На светлината се очертаваха изпъкналите коремни мускули.

— Виждате ли?

Под линията, където свършваха ребрата, имаше два бели изпъкнали белега.

— Вижте как са излезли през гърба. — Малко над кръста му имаше два също такива белега, изпъкнали и широки колкото палец.

— О, наистина. Не на шега са ви ранили.

— Пълно пронизване.

Графът закопча ризата си.

— Къде ви раниха така? — запитах аз.

— В Абисиния. Тогава бях на двадесет и една години.

— Какво правехте там? — запитва го Брет. — В армията ли бяхте?

— Пътувах по работа, драга моя.

— Нали ти казах, че е наш човек? — обърна се Брет към мен. — Обичам ви, графе. Вие сте чудесен.

— Щастлив съм да чуя това. Но не е вярно.

— Не се правете на глупак.

— Разбирате ли, мистър Барнс, именно защото съм преживял толкова много, сега мога тъй добре да се наслаждавам на всичко. Не сте ли съгласен с мен?

— Да, напълно.

— Знам — каза графът. — В това е тайната. Човек трябва да оцени някои неща.

— И оценката ви е непоклатима? — запита Брет.

— Вече, да.

— И никога не се влюбвате?

— Напротив — отвърна графът. — Аз съм винаги влюбен.

— И как се отразява това на схващанията ви кое е ценно и кое не?

— Това е едно от нещата, които ценя.

— Нищо не цените. Вие сте мъртъв.

— Не, драга моя. Не сте права. Съвсем не съм мъртъв.

Изпихме три бутилки шампанско и графът остави кошницата в кухнята. Вечеряхме в един ресторант в Булонския лес. Беше превъзходна вечеря. Храната беше едно от нещата, които графът ценеше. Както и виното. Графът беше в добро настроение. Брет също. Прекарахме приятна вечер.

— Къде бихте искали да отидем? — запита графът, когато се нахранихме. В ресторанта бяхме останали само ние. Двамата келнери стояха до вратата. Искаше им се да си вървят в къщи.

— Бихме могли да отидем на Монмартр — предложи Брет. — Прекарахме чудесно, нали?

Графът сияеше. Той беше много доволен. Отново беше запалил пура.

— Вие двамата сте много мили — каза той. — Защо не се ожените?

— Всеки от нас иска да живее посвоему — отвърнах аз.

— Твърде много сме отдадени на професиите си заяви Брет. — Хайде, да излизаме от тук.

— Още един коняк? — предложи графът.

— Да, но на Монмартр.

— Не. По-добре тук, на спокойствие.

— Вие с вашето спокойствие — възрази Брет. Какво е отношението на мъжете към спокойствието?

— Обичаме го — каза графът. — Тъй както вие обичате шума.

— Добре — съгласи се Брет. — Да поръчаме.

— Сомелие! — извика графът.

— Да, сър.

— Кой е най-старият ви коняк?

— Осемстотин и единадесета година.

— Донеси една бутилка.

— О, без демонстрации. Върни поръчката, Джейк.

— Слушайте, драга моя, старият коняк си заслужава парите много повече от всички останали антики.

— Имате ли много антики?

— Пълна къща.

Накрая отидохме в Монмартр. В „Зели“ беше пълно с хора, шумно и задимено. Оркестърът свиреше оглушително. Танцувахме с Брет. Беше тъй претъпкано, че едва пристъпяхме. Негърът на барабаните махна с ръка на Брет. Нямаше как да пробием тълпата и танцувахме на едно място пред него.

— Как сте?

— Отлично.

— Това е най-важното.

Той се усмихна така, че цялото му лице се превърна в зъби и устни.

— Добър мой приятел — каза Брет. — И чудесен тимпанист.

Музиката спря и ние тръгнахме към масата, където седеше графът. Но оркестърът засвири отново и ние продължихме да танцуваме. Погледнах към графа. Той седеше на масата и пушеше пура. Оркестърът спря.

— Да вървим — каза Брет и тръгна към масата. Но той засвири отново и притиснати от тълпата, танцувахме още веднъж.

— Танцуваш лошо, Джейк. Не съм виждала по-добър танцор от Майкъл.

— Той е чудесен.

— Има си добри страни.

— Допада ми — казах аз. Много го обичам.

— Ние ще се оженим. Странно. Цяла седмица не съм се сетила за него.

— Не му ли пишеш?

— Аз и писма! Никога не пиша.

— Уверен съм, че той ти пише.

— О, да. И какви хубави писма при това.

— Кога ще се ожените?

— Знам ли? Щом получа развод. Майкъл уговаря майка си да прояви повече щедрост.

— Мога ли да ви помогна?

— Не изглупявай. Семейството на Майкъл има купища пари. Музиката спря. Върнахме се на масата. Графът стана.

— Чудесно — каза той. Приятно ми беше да ви гледам.

— А вие не танцувате ли? — запитах го аз.

— Не. Стар съм вече.

— О, я оставете тези глупости — прекъсна го Брет.

— Ако ми доставяше удоволствие, щях да танцувам. Приятно ми е да гледам как вие танцувате.

— Чудесно! — възкликна Брет. — Тогава някой път ще танцувам за вас. А какво става с вашето приятелче Зизи?

— Вижте какво. Аз издържам това момче, но неговото присъствие не ми е приятно.

— Закъсал е.

— Струва ми се, че има бъдеще. Но на мен лично не ми е приятен.

— Джейк също не може да го търпи.

— Видя ли го, настръхвам.

— Ще излезе ли от него художник, или не, не може да се каже. Но бащите ни бяха големи приятели.

— Ела да танцуваме — предложи Брет.

Танцувахме. Беше пълно с хора.

— О, мили — каза тя. — Колко съм нещастна.

Имах чувството, че всичко това се бе случвало вече.

— Само преди минута ти беше в настроение.

„Два пъти не може...“ крещеше тимпанистът.

— То се изпари.

— Какво ти е?

— Не знам. Чувствувам се отвратително.

„...“ — пееше тимпанистът. След това отново се залови за палките.

— Искаш ли да тръгваме?

Изпитвах чувството, че става нещо, което се повтаря както в кошмарните сънища — нещо, което съм изживял, а сега трябва отново да изживея.

„...“ — пееше тихо тимпанистът.

— Да тръгваме — каза Брет. — Нали нямаш нищо против.

„...“ — запя високо тимпанистът и се усмихна на Брет.

— Добре — съгласих се аз. Излязохме от тълпата. Тя тръгна към гардеробната.

— Брет иска да си върви — съобщих аз на графа.

— Така ли? Добре — кимна той с глава. — Вземете колата. Аз ще остана още малко, мистър Барнс.

Ръкувахме се.

— Прекарахме чудесно. А сега позволете ми... казах аз и извадих една банкнота.

— Не се шегувайте — спря ме той.

Брет се приближи, загърната в пелерината си. Тя целуна графа и с ръка на рамото му го спря да не става. На вратата се обърнах и видях, че на масата му има три момичета. Влязохме в голямата кола. Брет съобщи на шофьора адреса на хотела си.

— Не, не се качвай — каза тя пред входа. След това позвъни и вратата се отвори.

— Наистина ли?

— Да. Моля те.

— Лека нощ, Брет. Съжалявам, че се чувствуващ зле.

— Лека нощ, Джейк. Лека нощ, мили. Няма да те видя повече. — Целунахме се пред вратата. Тя ме отблъсна. Целунахме се отново. — Недей! — каза Брет.

Тя бързо се обърна и влезе в хотела. Шофьорът ме отведе в къщи. Дадох му двадесет франка, той докосна с ръка фуражката си, каза: „Лека нощ, сър“ и подкара колата. Позвъних. Вратата се отвори, изкачих се горе и си легнах.

КНИГА ВТОРА

ГЛАВА VIII

Видях Брет отново едва когато се завърна от Сан Себастиан. Оттам тя ми изпрати пощенска картичка с изглед от залива Конча. Пишеше ми: „Мили, тук е хубаво и спокойно. Поздрави на всички приятели. Брет“

Престанах да виждам и Роберт Коен. Чух, че Франсис заминала за Англия, а от Коен получих бележка, че ще прекара петнадесетина дни в провинцията, сам не знаел къде точно, но да не забравям, че още от зимата сме се уговорили да ходим на риболов в Испания. Пишеше ми, че винаги мога да узная точния му адрес чрез банката му.

Брет я нямаше. Коен не ми дотягаше с грижите си, не бях задължен да играя тенис и това беше добре дошло, имах много работа, често отивах на конните състезания, вечерях с приятели и оставах в бюрото след работно време, да свърша някои неща предсрочно, за да мога да оставя работата на секретарката си, когато двамата с Бил Гортън заминем за Испания в края на юни. Бил Гортън пристигна, остана няколко дни при мен и тръгна за Виена. Беше много весел и твърдеше, че в Щатите било чудесно. Ню Йорк бил чудесен. Театралният сезон бил блестящ, а на ринга се появили много млади и обещаващи боксьори в полутежка категория. Всеки един от тях имал добри изгледи да израсне, да се развие и да победи Дампси. Бил просто сияеше. Спечелил много пари от последната си книга и бил на път да спечели още. Прекарахме добре с него, докато беше в Париж, а след това той замина за Виена. Щеше да се върне след три седмици, за да отидем на риболов в Испания и да видим фиестата в Памплона. Писа ми, че във Виена било чудесно. След това картичка от Будапеща: „Джейк, в Будапеща е чудесно.“ После получих телеграма: „Пристигам понеделник.“

Той дойде при мен в понеделник вечерта. Чух как таксито спря, приближих се до прозореца и му извиках; той ми махна с ръка и тръгна нагоре с куфарите в ръце. Посрещнах го на стълбите и поех единия куфар.

— Е — казах аз, — както разбирам, прекарал си чудесно.

— Чудесно — потвърди той. — Будапеща е нещо изключително.
— А Виена?
— Не, Джейк. Не може да се мери с Будапеща. Не излезе това, което очаквах.
— Защо така? — Аз извадих чаши и сода.
— Бях пиан, Джейк. Пиан бях.
— Странно! Тогава пий още една чаша.
Бил потри челото си.
— Чудна работа — каза той. — Не разбрах как стана. Просто стана.
— Дълго ли продължи?
— Четири дни, Джейк. Точно четири дни.
— Къде ходи?
— Не помня. Писах ти картичка. Това си спомням съвсем ясно.
— Не прави ли нещо друго?
— Не съм сигурен. Възможно е.
— Хайде. Разказвай.
— Не помня. Казвам ти, каквото помня.
— Разказвай. Изпий това и си спомни.
— Някои работи си спомням — каза Бил. — Спомням си, че имаше боксов мач. Грандиозен мач. Единият беше негър. Спомням си негъра съвсем ясно.
— Продължавай.
— Чудесен негър. Приличаше на Тайгър Флауърс, само че четири пъти колкото него. Изведнъж всички започнаха да го замерят. Аз не. Негърът беше свалил другия — едно момче от Виена. Негърът вдигна ръкавицата. Чудесен негър. Искаше да говори. Започна да говори. Тогава бялото момче го удари. Тогава той нокаутира бялото момче. Тогава всички започнаха да хвърлят столове. Негърът си тръгна с нас, с нашата кола. Не можа да си вземе дрехите. Облече моето сако.
— Сега си спомням всичко. Голям мач беше.
— Какво стана после?
— Заех на негъра мои дрехи и отидохме с него да вземем парите. Казаха, че негърът им дължал пари за повредите в залата. Кой ли е превеждал? Дали не бях аз?
— Сигурно не си бил ти.

— Прав си. Не бях аз. Друг беше. Мисля, че му казвахме професора. Сега си го спомням. Той следва музика.

— И какво стана накрая?

— Нищо не стана, Джейк. Няма справедливост. Импресариото разправяше, че негърът обещал да не сваля местния шампион. Разправяше, че негърът нарушил договора. Не можело виенският шампион да бъде свален във Виена. „Боже мой, мистър Гортън — каза негърът, — цели четиридесет минути стоя аз на ринга като вързан само и само да не го сваля. Бялото момче сигурно си е, счупило нещо, като замахваше срещу мен. Дори не съм го докоснал.“

— Взехте ли някакви пари?

— Никакви пари, Джейк. Успяхме да вземем само дрехите на негъра. На всичко отгоре някой му беше откраднал часовника. Чудесен негър. Сбърках, че отидох във Виена, Джейк. Не излезе, както очаквах.

— Какво стана с негъра?

— Върна се в Кьолн. Там живеел. Женен. Със семейство. Ще ми пише и ще ми върне парите, които му заех. Чудесен негър. Дано не съм сбъркал адреса, като му го давах.

— Сигурно не си.

— А сега да ядем — каза Бил. — Освен ако не искаш да ти разказвам още истории от пътуването.

— Разказвай.

— Хайде да ядем.

Слязохме и тръгнахме по булевард Сен Мишел. Беше топла юнска вечер.

— Къде отиваме?

— Да вечеряме на острова?

— Добре.

Запътихме се надолу по булеварда. Там, където улица Данфер Рошери се пресича с булеварда, има статуя на две мъжки фигури с развети плащове.

— Знам ги кои са. — Бил огледа паметника. Джентълмените, които са измислили фармацията. Познавам Париж — не можеш да ме надхитриш.

Продължихме.

— Ето магазин за препарирани животни. Искаш ли да си купиш нещо? Препарирано куче например?

— Хайде — казах аз. — Плете ти се езикът.
— Не са лоши тези препарирани кучета — продължаваше Бил.
— Жилището ти безспорно ще стане по-приветливо.
— Хайде.
— Само едно препарирано куче. Всъщност за мен е все едно. Все пак слушай, Джейк, поне едно куче.
— Хайде.
— Купиш ли го, става ти най-скъпото нещо на света. Просто размяна на ценности. Даваш пари — дават ти препарирано куче.
— Ще си купим на връщане.
— Добре. Както искаш. Днес няма да си купиш препарирано куче, утре няма — така се проваля човек. Да не кажеш после, че аз съм виновен.
Продължихме.
— Кучетата ти станаха изведнъж много симпатични.
— Винаги са ми били симпатични. Винаги съм обичал препарирани животни.
Спряхме пред един павилион да пием по чаша.
— Много обичам да пия — каза Бил. — Трябва някой път и ти да опиташ, Джейк.
— Доста си напред — нямам шанс да те настигна.
— Не падай духом. Никога не падай духом. Тайната на успеха ми: никога не падай духом. Никога не падам духом на публично място.
— Къде си пил?
— Отбих се в „Крийон“. Жорж ми направи няколко коктейла. Жорж е велик човек. Знаеш ли тайната на успеха му? Никога не пада духом.
— Още три чаши перно и ще паднеш духом.
— Но не пред хората. Почувствувам ли, че падам духом, отивам си. И то сам. Аз съм като котките.
— Къде сте се видели с Харви Стоун?
— В Крийон. Харви беше малко паднал духом. Три дни не беше ял. Той вече не яде. Ей така, отива си човекът като котка. Тъжна история.
— Харви не е лош.
— Чудесен е. Само да не си отиваше като котка. Действува ми зле.

— Какво ще правим тази вечер?

— Няма значение. Само да не падаме духом. Дали тук има твърдо сварени яйца? Ако има твърдо сварени яйца, няма защо да вечеряме чак на острова.

— И дума да не става — възразих аз. — Ще се нахраним както трябва.

— Аз само предложих. Тръгваме ли?

— Да вървим.

Отново поехме надолу по булеварда. Един файтон ни задмина. Бил погледна след него.

— Виждаш ли този файтон? Ще поръчам да го препарират и ще ти го подаря за Коледа. На всичките си приятели ще подаря препарирани животни. Аз съм писател-натурист.

Покрай нас мина такси, някой отвътре ни махна с ръка, след това почука на шофьора да спре. Колата спря до тротоара. Вътре беше Брет.

— Прекрасната непозната, която иска да ни отвлече — каза Бил.

— Хелоу! — поздрави Брет.

— Бил Гортън, лейди Ашли — представих ги аз.

Брет се усмихна на Бил.

— Току-що се върнах. Даже не съм се изкъпала. Майкъл пристига довечера.

— Добре. Ела да вечеряш с нас, а после ще го посрещнем заедно.

— Трябва да се измия.

— Глупости! Да вървим.

— Трябва да се изкъпя. Той няма да пристигне преди девет.

— Тогава ела да прием нещо, а после ще се къпеш.

— Може. Умна идея.

Влязохме в таксито. Шофьорът обърна глава към нас.

— Спрете при първото бистро — казах аз.

— По-добре да отидем в „Клозери“ — предложи Брет. — Не мога да пия тези лоши коняци.

— „Клозери де Лиля“.

— Отдавна ли сте в този пагубен град?

— Днес пристигнах от Будапеща.

— И как беше в Будапеща?

— Чудесно. В Будапеща е чудесно.

— Попитай го за Виена.

— Виена — заяви Бил — е особен град.

— Твърде много прилича на Париж — усмихна се Брет и в угълчетата на очите ѝ се появиха бръчици.

— Именно — потвърди Бил. — Много прилича на Париж в този момент.

— Добре сте започнали вечерта.

Седнахме на терасата на „Клозери де Лила“. Брет си поръча уиски със сода, аз също, а Бил пак перно.

— Как си, Джейк?

— Отлично — отвърнах аз. — Прекарах добре.

Брет ме изгледа.

— Направих глупост, че заминах каза тя. — Трябва да си глупак, за да напуснеш Париж.

— Добре ли прекара?

— Не лошо. Беше интересно. Но не много весело.

— Срещна ли приятели?

— Почти никого. Изобщо не излизах.

— Не ходи ли да плуваш?

— Не. Нищо не правих.

— Звучи като Виена — намеси се Бил.

Брет се обърна към него със засмени очи.

— Значи, така беше във Виена.

— Във Виена беше всякак.

Брет отново му се усмихна.

— Имаш симпатичен приятел, Джейк.

— Не е лош — казах аз. — Занимава се с препарирани животни.

— Но това не беше във Франция — каза Бил. — Освен това всички животни бяха мъртви.

— Още една глътка — каза Брет — и трябва да бягам. Би ли изпратил келнера за такси?

— Има цяла върволица таксите. Точно отсреща.

— Добре.

Допихме чашите си и настанихме Брет в колата.

— Не забравяй — в „Селект“ около десет! Доведи и него. Ще бъде и Майкъл.

— Ще дойдем — каза Бил. Колата тръгна и Брет ни махна с ръка.

— Хубаво момиче — отсъди Бил — Много е мила. А кой е тоя Майкъл?

— Тя ще се омъжи за него.

— О, срещна ли някого, все ще се жени. Какво да им подаря? Дали ще им се харесат един-два препарирани коня за надбягване?

— Да бяхме хапнали.

— Тя наистина ли е лейди — как я каза? — запита Бил в колата, която ни носеше към острова Сен Луи.

— О, да. Записана е в родословната книга и въобще всичко останало.

Вечеряхме в ресторанта на мадам Леконт на другия бряг на острова. Беше пълно с американци и трябваше да чакаме прави. В пътеводителя на Американския женски клуб заведението фигурираше като оригинален ресторант на парижките кейове, неизвестен още на американците, така че трябваше да чакаме четиридесет и пет минути, докато се освободи маса. Бил бе идвал тук през 1918 година, непосредствено след примирието, и мадам Леконт го посрещна с големи излияния.

— И въпреки това не ни намери маса — каза Бил. — Все пак е великолепна жена.

Вечерята беше хубава: печено пиле с гарнитура от зелен грах и картофено пюре, салата, ябълков сладкиш и сирене.

— При вас гъмжи от посетители — обърна се Бил към мадам Леконт.

— Боже мой! — вдигна тя ръка.

— Ще забогатеете.

— Надявам се.

След кафето и коняка поискахме сметката, написана както винаги с тебешир върху плоча — вероятно това беше една от „оригиналностите“ на заведението — платихме, ръкувахме се с мадам Леконт и излязохме.

— Не идвате вече тук, monsieur Барнс! — забеляза мадам Леконт.

— Твърде много съотечественици.

— Идвайте по обяд. Тогава няма много хора.

— Добре. Ще дойда непременно.

Тръгнахме под дърветата, които покриват островния бряг откъм Орлеанския кей. Отвъд реката се виждаха полуразрушените стени на

стари къщи, които събаряха.

— Ще прокарат улица.

— Да — отвърна Бил.

Обходихме острова. По тъмната река, блеснал в светлини, бързо и плавно се носеше катер. Той вървеше срещу течението, мина под моста и изчезна от погледа ни. В нощното небе, надолу по течението, се открояваше внушителният силует на Нотр Дам. От кея Бетюн тръгнахме по дървения мост за пешеходци към левия бряг на Сена. Спряхме се на моста да погледаме Нотр Дам. Островът се тъмнееше, къщите се извисяваха на небесния фон, а дърветата се губеха в сянка.

— Хубаво е — каза Бил. — Колко се радвам, че пак съм тук.

Облегнахме се на дървения парапет на моста и се загледахме нагоре по течението към светлините на големите мостове. Под нас водната повърхност беше гладка и тъмна. Водата безшумно се плъзгаше покрай пилоните на моста. Край нас минаха младеж и момиче. Вървяха прегърнати.

Минахме по моста и тръгнахме по улица Кардинал Лемоан. Пътят беше стръмен и продължихме да се изкачваме до площад Контрескарп. Електрическите лампи светеха през листата на дърветата по площада; под дърветата, готов да потегли, чакаше един автобус. От вратата на „Веселият негр“ долиташе музика. През витрината на кафене „О-з-аматьор“ видях дългия бар. Отвън на терасата седяха работници и пиеха. В откритата кухня на заведението едно момиче пържеше картофи. Имаше и тенджерата с ядене. Момичето извади в една чинийка малко картофи за един старец, който стоеше с бутилка червено вино в ръка.

— Ще прием ли нещо?

— Не — отвърна Бил. — Стига ми толкова.

Свърнахме надясно от площада Контрескарп и тръгнахме по равни тесни улички с високи стари къщи от двете страни. Някои къщи бяха издадени напред към улицата. Други бяха построени по-навътре. Стигнахме до улица По д'фер и продължихме по нея, докато ни изведе на улица Сен Жак, която върви право на север, след това тръгнахме на юг, подминахме желязната ограда на болницата „Вал де Грас“ и излязохме на булевард Пор Роаял.

— Какво предпочиташ? — запитах аз. — Да отидем в „Селект“ и да се видим с Брет и Майкъл?

— Защо не?

Продължихме по булеварда, стигнахме до Моннарнас, минахме покрай „Клозери де Лила“, ресторанта „Лавин“, „Дамоа“ и другите малки кафенета, прекосихме улицата, подминахме светлините и масите на „Ротонд“ и стигнахме до „Селект“.

Майкъл тръгна между масите да ни посрещне. Имаше здрав вид и беше обгорял от слънцето.

— Здравей, Джейк — поздрави той. — Как си, стари приятелю?

— Изглеждаш много добре, Майк.

— О, да. Чувствувам се чудесно. Но цял ден нищо не правех — само ходех. От сутрин до вечер ходене. И само по една чаша, когато сядяхме с майка ми на чай.

Бил беше вече в бара. Стоеше прав и говореше с Брет, седнала на едно от високите столчета и преметнала крак върз крак. Тя беше без чорапи.

— Радвам се, че те виждам, Джейк — каза Майкъл. — Знаеш ли, малко ми се върти главата от алкохола. Странно, нали? Виж ми носа.

На носа му имаше засъхнала кръв.

— От куфара на една стара дама — поясни той. — Исках да ѝ сваля куфарите, за да ѝ помогна, и те паднаха отгоре ми.

От бара Брет му направи знак с цигарето си и се усмихна.

— Една възрастна дама — повтори Майк. — Куфарите ѝ паднаха отгоре ми. Да влезем при Брет. Тя е прелестна, нали? Брет, ти си чудесна. Откъде намери тази шапка?

— Подари ми я един приятел. Не ти ли харесва?

— Ужасна е. Защо не си купиш по-хубава?

— Е, да, сега имаме толкова много пари — възрази тя. — Още ли не сте се запознали с Бил? Джейк, ти си прекрасен домакин.

Тя се обърна към Майк.

— Това е Бил Гортън. А този пияница е Майк Кембъл. Мистър Кембъл фалира и не може да си изплати дълговете.

— Съвсем вярно. Вчера в Лондон срещнах бившия си партньор. Същият, който ме доведе де банкрут.

— Какво ти каза?

— Предложи ми чаша уиски. Реших, че няма смисъл да отказвам.

— Брет, ти си наистина прелестна. Кажете, нали е хубава?

— Хубава? С такъв нос?

— Нослето ѝ е очарователно. Хайде, обърни го към мен. Нали е сладка?

— По-добре да си беше стоял в Шотландия.

— Слушай, Брет, хайде да се приберем по-рано.

— Дръж се прилично, Майкъл. Не забравяй, че в бара има дами.

— Нали е сладка? Кажй, Джейк?

— Довечера има боксов мач. Искате ли да отидем? — предложи

Бил.

— Боксов мач? Кои участвуват?

— Леду и още един.

— Леду е много добър — каза Майк. — Иска ми се да го видя, но не мога — добави той с видимо усилие да говори свързано. — Имам среща с това същество тук.

— Слушай, Брет, купи си нова шапка.

Брет накриви филцовата шапка над едното си око и се усмихна.

— Вие двамата тичайте на боксовия мач. Аз трябва да отведа мистър Кембъл право в къщи.

— Не съм пиян — каза Майк. — Може би съвсем малко. Брет, много си апетитна.

— Вървете на мача — каза Брет. — Мистър Кембъл започва да прекалява. Какви са тези изблици на нежност, Майкъл?

— Честна дума, хубава си като кукличка.

Сбогувахме се.

— Съжالياвам, че не мога да дойда, — каза Майк. Брет се засмя. На вратата обърнах глава. Майк се държеше за бара, наведен над Брет.

Тя го гледаше спокойно, но в ъгълчетата на очите ѝ играеше усмивка.

— Е, искаш ли да отидем на мача? — обърнах се към Бил, когато излязохме на улицата.

— Разбира се — каза Бил. — Стига да не вървим пеша.

— Майк бе твърде развълнуван от срещата с приятелката си — казах аз в таксито.

— Какво от това — отвърна Бил... — Човек — може да му се сърди.

ГЛАВА IX

Мачът Леду — Франсис се състоя на двадесети юни вечерта. Беше интересна среща. На другата сутрин получих писмо от Роберт Коен. В Андай прекарвал спокойно, плувал, играел малко голф и повече бридж. Плажът бил чудесен, но с нетърпение очаквал да заминем на риболов. Кога съм щял да пристигна? Да съм му купел въдичарска корда, а той щял да ми плати, когато пристигна.

Същата сутрин писах на Коен от бюрото на редакцията, че с Бил тръгваме от Париж на двадесет и пети, в противен случай ще му съобщя телеграфически; ще се срещнем с него в Байон и оттам ще тръгнем с автобус през планините към Памплона. Вечерта към седем часа се отбих в „Селект“ да се видя с Майкъл и Брет. Нямаше ги и се запътих към „Динго“. Намерих ги седнали до бара.

— Хелоу, дарлинг — подаде ми ръка Брет.

— Здравей, Джейк — поздрави Майк. — Както разбирам, снощи съм бил пиян.

— И още как — каза Брет. — Неприятна история.

— Виж какво, Джейк, кога заминавате за Испания? Имате ли нещо против да дойдем с вас?

— Чудесно.

— Нямате нищо против, нали? Всъщност аз съм бил в Памплона. Но на Брет страшно ѝ се иска да отидем. Сигурен ли си, че няма да пречим?

— Не говори глупости.

— Малко съм пиян. Ако не бях, не бих се решил да те питам така, направо. Сигурен ли си, че нямаш нищо против?

— Стига, Майкъл — каза Брет. — Може ли човекът да каже, че няма да му е приятно? По-късно ще го питам сама.

— Но няма да ти е неприятно, нали?

— Престани да питаш или ще се разсърдя. Ние с Бил заминаваме на двадесет и пети сутринта.

— Къде е Бил всъщност? — запита Брет.

— Вечеря с някакви хора в „Шантий“.

— Той е добро момче.
— Чудесно момче — потвърди Майк. — Наистина.
— Ти изобщо не го помниш — каза Брет.
— Напротив. Много добре си го спомням. Слушай, Джейк, ще ви намерим там на двадесет и пети вечерта. Брет не може да става рано.
— Наистина не мога!
— Ако парите ни пристигнат и ако си сигурен, че нямаш нищо против.
— Разбира се, че ще пристигнат. Аз ще се погрижа.
— Кажете какви риболовни принадлежности да поръчам?
— Набави си две или три пръчки с макари, корди и изкуствени мухи.
— Аз няма да ходя за риба — намеси се Брет.
— Тогава пиши да ти пратят две пръчки — едната за Бил, иначе трябва да си купува.
— Добре — каза Майк. — Ще изпратя телеграма до управителя.
— Ще бъде чудесно! — възкликна Брет. — Испания! Ще прекараме весело.
— Двадесет и пети — какъв ден се пада?
— Събота.
— Ще трябва да побързаем с приготовленията.
— Отивам до бръснарницата — каза Майк.
— А аз трябва да се изкъпя — обади се на свой ред Брет. — Бъди добро момче, Джейк, ела да ме придружиш до хотела.
— Нашият хотел е забележителен — каза Майк. — Струва ми се, че е публичен дом.
— Когато пристигнахме, оставихме си куфарите тук, в „Динго“, и в хотела ни запитаха дали ще искаме стая само за следобеда. Стана им много приятно, когато им казахме, че ще останем цялата нощ.
— Струва ми се, че е публичен дом — каза Майк. — Мисля, че разбирам тия неща.
— О, млъквай и върви да се подстрижеш.
Майк излезе. Двамата с Брет останахме на столчетата до бара.
— Още една чаша?
— Може.
— Добре ми дойде — каза Брет.
Тръгнахме нагоре по улица Делаамбр.

— Не съм те виждала, откакто се върнах — каза Брет.

— Наистина.

— Как си, Джейк?

— Добре съм.

Брет ме погледна в очите.

— Кажй сега, ще дойде ли и Роберт Коен?

— Да. Защо?

— Не мислиш ли, че ще му е малко трудно?

— Не виждам защо.

— С кого мислиш, че бях в Сан Себастиан?

— Моите поздравления — казах аз. Продължихме да вървим.

— Защо каза това?

— Не знам. Какво искаш да кажа. — Продължихме пътя си и завихме.

— Държа се сравнително добре. Малко е скучен.

— Наистина ли?

— Смятах, че ще бъде полезно за него.

— Би могла да откриеш бюро за обществени услуги.

— Не ставай злъчен.

— Няма.

— Наистина ли не знаеше?

— Не — отвърнах аз. — Изглежда, не съм мислил за това.

— Мислиш ли, че ще му е лесно?

— Негова работа — отвърнах аз. — Кажй му, че идваш с нас.

Може винаги да се откаже.

— Ще му пиша, за да може да се измъкне навреме.

Видях отново Брет едва на двадесет и четвърти юни вечерта.

— Имаш ли новини от Коен?

— И то какви! Изгарял от нетърпение.

— Господи!

— Аз също се изненадах. Пише, че с нетърпение чакал да ме види.

— Да не си мисли, че идваш сама?

— Не. Писах му, че отиваме всички заедно: Майкъл и другите.

— Той е удивителен.

— Нали?

Те очакваха да получат пари на другия ден. Уговорихме да се срещнем в Памплона. Те трябваше да отидат направо в Сан Себастиан и оттам да вземат влака. Щяхме да се срещнем всички в хотела на Монтоя в Памплона. Ако не дойдеха най-късно до понеделник, щяхме да продължим през планините към Бургете. До Бургете, където смятахме да ходим за риба, имаше автобус. Записах им маршрута, за да могат да ни намерят.

Двамата с Бил взехме утринния влак от гарата Орсе. Беше хубав ден, не много горещ, местността беше красива още от началото. Отидохме във вагон-ресторанта да закусим. На излизане поисках от кондуктора карти за първа група при обяда.

— До петата всичко е заето.

— Какво значи това?

В този влак по обед обслужваха пътниците, на две групи и винаги имаше достатъчно места.

— Всичко е заето — каза кондукторът на вагон-ресторанта. — В три и половина ще сервираме на петата група.

— Неприятно — обърнах се аз към Бил.

— Дай му десет франка.

— Вземете — казах аз. — Искаме да обядваме с първата група.

Кондукторът сложи десетте франка в джоба си.

— Благодаря. Съветвам ви да си вземете сандвич. Всички места за първите четири групи са предварително запазени чрез железопътната компания.

— Ще стигнеш далече, приятелю — каза му Бил на английски. — Ако ти бях дал пет франка, сигурно щеше да ни посъветваш да скочим от влака.

— Comment?

— Върви по дяволите! — продължи Бил. — Поръчай да приготвят сандвичи и бутилка вино. Обясни му, Джейк.

— И ги изпратете в съседния вагон. — Казах му къде са местата ни.

В нашето купе седяха мъж и жена с младия си син.

— Вие сте американци, нали? — запита мъжът: — Харесва ли ви пътешествието?

— Чудесно е — каза Бил.

— Добре правите. Пътувайте, докато сте млади. Ние с жена ми отдавна се канехме да посетим Европа, но трябваше доста да почакаме.

— Можехме да дойдем още преди десет години, ако се беше съгласил — каза жена му. — Винаги казваше: „Най-напред да видим Америка!“ Така или иначе, видяхме доста неща.

— Влакът е пълен с американци — забеляза мъжът. — Цели седем вагона. Всичките са от Дейтън, щат Охайо. Ходили са на поклонение в Рим, а сега отиват в Биариц и Лурд.

— А, така ли? Значи, поклонници. Фарисеи такива — каза Бил.

— А вие, момчета, от кой край сте?

— Аз съм от Канзас сити. А той е от Чикаго — отвърнах аз.

— И отивате в Биариц?

— Не. Отиваме да ловим риба в Испания.

— Аз пък никога не съм се увличал по риболова. Но в нашия щат има мнозина запалени. В щата Монтана има много хубави места за риба. Ходил съм с приятели, но никога не съм се увличал.

— Когато ходиш с тях, май че изобщо не ловите риба — каза жена му.

Той ни намигна.

— Нали знаете какви са жените. Ако седнеш пред бутилка, уиски или бира, смятат те за пропаднал.

— Такива са мъжете — обърна се към нас жената. Тя приглади роклята върху пълните си бедра; — Гласувах против сухия режим, за да му направя удоволствие и защото обичам в къщи да се намира малко бира, а сега чуйте го как приказва. Чудно как намират жени да се омъжат за тях.

— Знаете ли — каза Бил, — че тази банда отци поклонници е монополизирала вагон-ресторанта до три часа и половина.

— Как така? Може ли такова нещо?

— Опитайте се да намерите места.

— Тогава, мами, изглежда, че ще трябва да отидем да си поръчаме още една закуска.

Тя стана и си оправи роклята.

— Бихте ли наглеждали куфарите, момчета? Хайде, Хюбърт.

Тримата тръгнаха към вагон-ресторанта. Малко след това мина един служащ да съобщи, че първата група ще обядва и поклонниците

заедно с техните духовници се занизаха по коридора. Новият ни приятел и семейството му не се върнаха. По коридора се зададе келнер с нашите сандвичи и бутилка „Шабли“. Извикахме го.

— Днес ви чака много работа — казах аз.

Той кимна с глава.

— Започват още в десет и половина.

— А ние кога ще ядем?

— Кажете, аз кога да ям?

Той остави бутилката и две чаши, платихме сандвичите и му дадохме бакшиш.

— Ще се върна за чиниите — каза той — или може вие да ги донесете.

Ядохме сандвичи, пиехме „Шабли“ и гледахме околността през прозореца. Житата бяха току-що започнали да зреят и нивите аленееха от макове. Пасищата бяха зелени, мяркаха се кичести дървета, големи реки и тук-там някой замък, потънал в зеленина.

В Тур слязохме, купихме още една бутилка вино и когато се върнахме в купето, заварихме, удобно настанени, джентълменът от Монтана, жена му и синът им Хюбърт.

— Има ли хубави места за плуване в Биариц? — запита Хюбърт.

— Момчето изгаря от нетърпение да се гмурне във водата — каза майка му. — На тази възраст е трудно да седиш мирно във влака.

— За плуване е хубаво — казах аз, — но когато има големи вълни, е опасно.

— Обядвахте ли? — запита Бил.

— О, да. Настанихме се, когато започнаха да идват, и сигурно са помислили, че сме заедно с тях. Един от келнерите ни каза нещо на френски, после върнаха трима от ония.

— Сигурно са ни помислили за важни персони — каза мъжът. — Така или иначе, католическата църква е голяма сила. Жалко, че вие двамата не сте католици. Тогава щяхте да се наобядвате.

— Аз съм католик — казах аз. — Най-много затова ме е яд.

Най-накрая в четири и четвърт можахме да обядваме. Бил беше започнал да става заядлив. Малко остана да хване за яката духовника, който се връщаше със своята група поклонници.

— А ние, протестантите, отче, няма ли да ядем?

— Аз нищо не знам. Нямате ли билети?

— Човек може само заради това да се запише в Ку клукс клан — каза Бил. Духовникът се обърна след него и го изгледа.

Във вагон-ресторанта келнерите за пети път сервираха определеното меню. Келнерът, който ни прислужваше, беше вир-вода. Бялото му сако беше лилаво под мишниците.

— Сигурно пие много вино.

— Или носи лилаво бельо.

— Хайде да го питаме.

— Недей. Много е уморен.

В Бордо влакът имаше половин час престой и слязохме на гарата да се поразходим. За града нямаше време. След това минахме през Ландите и гледахме залеза. Между боровете имаше просеки, широки като улици, погледът се плъзгаше по тях чак до гористите хълмове в далечината. В седем и половина вечеряхме и гледахме местността през отворения прозорец на вагон-ресторанта. Навсякъде растяха борове и папрати. Имаше малки полянки и къщи, минахме и покрай една дъскорезница. Здрачаваше се и нахлуваше дъхът на горещата, песъчлива, вече притъмняла местност. В девет часа стигнахме в Байон. Мъжът, жена му и Хюбърт се ръкуваха с нас. Те отиваха до Ла Негрес да вземат влака за Биариц.

— Желая ви всичко хубаво — каза мъжът.

— И пазете се от тези техни боеве с бикове.

— Може би ще се видим в Биариц — каза Хюбърт.

Слязохме с куфарите и калъфите с въдиците, минахме през тъмната чакалня и излязохме на осветената улица, където чакаха върволица файтони и автобуси за хотелите. Между хотелиерските служаци беше и Роберт Коен. В първия момент той не ни видя. След това тръгна към нас.

— Добре дошъл, Джейк. Добре ли пътува?

— Отлично — отвърнах аз. — Това е Бил Гортън.

— Здравейте.

— Да вървим — каза Роберт. — Наел съм файтон. — Беше малко късоглед. Досега не бях го забелязал. Той стеснително поглеждаше Бил и се мъчеше да си спомни откъде го познава.

— Ще отидем в моя хотел. Не е лош. Може да се каже, че е добър.

Качихме се, файтонджията сложи куфарите на капрата до себе си, изплющя с камшика и тръгнахме по-тъмния мост към града.

— Много се радвам, че ще бъдем заедно — обърна се Роберт към Бил. — Джейк много ми е говорил за вас, освен това съм чел книгите ви. Донесе ли ми корда, Джейк?

Файтонът опря пред хотела и слязохме. Хотелът беше хубав, персоналът много вежлив и ние получихме по една хубава стаичка.

ГЛАВА X

Утрото беше слънчево, поливаха улиците. Закусихме в една сладкарница. Байон е приятен град. Прилича на някакъв особено чист испански град и е на голяма река. Макар и още рано, на моста над реката беше горещо. Минахме моста и отидохме да се разходим из града.

Не бях сигурен дали Майк ще получи навреме въдиците си от Шотландия, затова тръгнахме да търсим къде продават риболовни принадлежности и накрая намерихме на горния етаж на един магазин. Продавачът беше излязъл и трябваше да го чакаме да се върне. Накрая той дойде, купихме въдичарска пръчка за Бил сравнително евтино, а също две кепчета.

Излязохме пак на улицата и разгледахме катедралата. Коен каза, че била прекрасен образец на нещо — не помня точно какво. На мен ми хареса, беше хубава катедрала, хубава и мрачна като испанските черкви. След това минахме покрай старата крепост и излязохме при местния клон на транспортната служба, откъдето трябваше да тръгне автобусът. Там ни казаха, че редовните рейсове започвали чак на първи юли. В туристическото бюро узнахме, че трябва да платим за кола до Памплона и наехме една за четиристотин франка от големия гараж зад градския театър. Уговорихме да ни вземе от хотела след четиридесет минути и влязохме да прием по чаша бира в сладкарницата, където бяхме закусили. Започваше да става горещо, но във въздуха още се чувствуваше свежестта, на ранното утро и в кафенето беше приятно. Появя ветрец, чувствуваше се, че лъха откъм морето. На площада бяха накацали гълъби, къщите бяха пожълтели, сякаш опърлени от палещото слънце, и не ми се ставаше. Но време беше да отидем в хотела, за да си приготвим куфарите и уредим сметката. Платихме бирите — хвърлихме жребий кой да плати, мисля, че се падна на Коен, и тръгнахме към хотела. Двамата с Бил дължахме само по шестнадесет франка плюс десет процента за прислугата. Наредихме да снемат куфарите долу и зачакахме Коен. Както стояхме, видях на паркета една хлебарка, дълга най-малко три инча. Показах я на Бил и я настъпих.

Решихме, че сигурно е дошла от градината — хотелът беше наистина много чист.

Накрая Коен слезе и всички се качихме в колата. Беше голяма открита кола, шофьорът носеше бяла дреха със синя яка и маншети и ние му казахме да свали гюрука. Той натовари куфарите ни, потеглихме нагоре по улицата и излязохме от града. Минахме край чудно хубави градини. Погледнахме за последен път града зад нас и навлязохме в зелена хълмиста равнина. Пътят непрекъснато се изкачваше. Често задминавахме селяни — баски в каруци, впрегнати с волове, и крави, мяркаха се бели спретнати къщи с ниски покриви. Бискаря е цветущ и плодороден край, къщите и селата са чисти и заможни. Всяко село имаше игрище за пелота, и децата играеха под горещото слънце. На черковните стени пишеше, че на тях е забранено да се играе пелота, а селските къщи бяха покрити с червени керемиди. След това пътят зави и започна да се изкачва по планинския склон, под нас се простираше долината, а по-нататък, към морето, се редяха възвишения. Морето не се виждаше, то беше далече. Виждаха се само хълмове, зад тях други хълмове и знаехме, че отвъд е морето.

Минахме испанската граница. Там имаше малка рекичка с мост и от едната страна бяха испанските карабинери с триъгълни бонапартистки шапки, обшити в лачена кожа, и къси карабини през рамо, а от другата — дебели, мустакати французи с кепета. Отвориха само един куфар и прегледаха паспортите ни. От двете страни на границата имаше по една лавка и едно ханче. Шофьорът трябваше да влезе в помещението и да попълни някакви документи за колата. Слязохме и тръгнахме към потока да видим дали има пъстърва. Бил се опита да говори на испански с един от карабинерите, но нищо не излезе. Роберт Коен посочи с пръст водата и запита дали има пъстърва. Карабинерът каза, че имало, но не много.

Запитах го лови ли риба, той каза, че не и не се интересувал от риболов.

В същия момент към моста се приближи брадат старец, с дълга изрусяла от слънцето коса и дрехи, сякаш съшити от зебло. Опираше се на дълга тояга, на гърба си бе праметнал едно козле с вързани крака и увиснала надолу глава.

Карабинерът му даде знак със сабята да се върне. Старецът, без да каже дума, обърна гръб и тръгна назад по белия път към Испания.

— Защо не пуснахте стареца? — запитах аз.

— Няма паспорт.

Предложих на граничаря цигара. Той я взе и благодари.

— А сега какво ще прави? — запитах аз.

Карабинерът плю в праха.

— О, просто ще прегази потока.

— Има ли при вас много контрабандисти?

— О, да. Минават.

Шофьорът се показа на вратата, сгъна документите и ги сложи във вътрешния си джоб. Влязохме в колата и поехме по белия пращен път към Испания. Отначало местността беше същата, продължихме да се изкачваме по виещия се път, но щом превалихме едно било, пред нас се разкри типична Испания: дълги възкафяви хълмове, тук-там борове, букови гори по някои далечни склонове. Пътят вървеше първо по билото над пролома, след това се спускаше надолу и шофьорът натисна клаксона, намали скоростта и отби настрана, за да не прегази две магарета, заспали наскрел пътя. Планините останаха зад нас и навлязохме в дъбрава, където пасяха бели кози. По-надолу се разстилаха плодородни равнини, прорязани от бистри рекички. Прекосихме един поток, минахме през едно неприветливо селце и продължихме отново нагоре. Продължихме нагоре и нагоре, превалихме още едно било, завихме по склона — тук пътят се спускаше надясно — и на юг се откриха нови планински вериги, кафяви, сякаш спечени от слънцето, набраздени на причудливи линии.

След малко оставихме планините зад себе си, пътят вървеше между две редици дървета, мина покрай една река и зрели жита, после продължи, съвсем бял и прав, започна леко да се изкачва, отляво се показва хълм със старинен замък, от едната му страна се гушеха разни пристройки, а от другата, до самите му стени, стигаха нивята, полюшвани от вятъра. Бях седнал отпред до шофьора. Обърнах се назад, Роберт спеше, но Бил гледаше и ми кимна с глава. След това прекосихме широка равнина и отдясно, между редицата дървета, блестеше под слънцето голяма река, а в далечината се издигаше платото на Памплона, очертаваха се градските стени, високата тъмна катедрала и силуетите на други черкви. Зад платото имаше планини, накъдето и да погледнеш все планини, а пред нас бялата лента на пътя се проточваше през равнината право към Памплона.

Заобиколихме платото и влязохме в града от другата страна. Прашният път между двете редици дървета стръмно се издигаше, след това ставаше равен и навлизаше в новата част на града, застроена извън градските стени. Минахме покрай арената за бой с бикове — бетонът се белееше на слънцето, след това една странична уличка ни изведе на големия площад и ние спряхме пред хотел „Монтоя.“

Шофьорът ни помогна да свалим куфарите. Около колата се събраха деца, на площада беше горещо, дърветата зеленееха, флагите висяха на дълги прътове и беше приятно да се скриеш от слънцето под сянката на аркадата, опасала площада. Монтоя се зарадва, като ни видя, ръкува се и ни даде хубави стаи с прозорци към площада. Измихме се, пооправихме се и слязохме в салона да обядваме. Шофьорът остана да обядва с нас, след това му платихме и той тръгна обратно за Байон.

В хотел „Монтоя“ има две трапезарии. Едната е на горния етаж и гледа към площада. Другата е в приземното помещение, цял етаж по-ниско от равнището на площада и с врата към задната улица, по която рано сутрин минават биковете на път за арената. В долния салон е винаги прохладно и обедът беше много хубав. Първият обед на испанска земя винаги изненадва: ордьоври, яйца, две яденета с месо, зеленчуци, салатата, десерт и плодове. За да погълне човек всичко това, трябва да изпие доста вино. Роберт Коен се опита да откаже второто ядене с месо, но ние не пожелахме да му превеждаме и момичето му донесе нещо друго в замяна — мисля, че студено месо. Откакто напуснахме Байон, Коен беше на тръни. Той се чудеше дали ние знаем, че Брет е била с него в Сан Себастиан и се чувствуваше неловко.

— Брет и Майк трябва да пристигнат довечера — казах аз.

— Не съм сигурен дали ще дойдат — възрази Коен.

— Защо? — намеси се Бил. — Разбира се, чеше дойдат.

— Те винаги закъсняват — казах аз.

— Мисля, че няма да дойдат — повтори Коен.

Той каза това с тон на превъзходство, който ни раздражни.

— Хващам се на бас за петдесет песети, че довечера ще пристигнат — каза Бил. Ядоса ли се, той винаги се обзалага, затова се лови на глупави басове.

— Прието — съгласи се Коен. — Запомни, Джейк. Петдесет песети.

— Мога и сам да запомня — каза Бил. Видях, че е ядосан и поисках да го успокоя.

— С положителност ще дойдат — заявих аз. — Но може би не тази вечер.

— Ако искате, да анулираме баса — предложи Коен.

— От къде на къде? Напротив, можем да го направим сто песети.

— Добре. Прието.

— Стига — намесих се аз. — Или ще трябва да ви стана банка и да вземам процент.

— Добре — каза Коен и се усмихна. — Вероятно ще си ги върнете на бридж.

— Не сте ги спечелили още — възрази Бил.

Излязохме на площада и тръгнахме под аркадата към кафене „Ируня“ да пием кафе.

Коен каза, че ще отиде да се избърсне.

— Кажи — обърна се Бил към мен, — имам ли някакъв шанс да спечеля баса?

— Почти никакъв. Те винаги закъсняват. Ако не са получили парите, положително няма да дойдат довечера.

— Започнах да съжбялявам, още щом си отворих устата. Но не можех вече да се откажа. Иначе не е лош. Но откъде се е взела тази негова увереност, че знае повече от другите? Нали се уговорихме с Майк и Брет да се срещнем тук.

Видях Коен — той пресичаше площада към нас.

— Ето го.

— Дано не започне да важничи по еврейски.

— Бръснарницата е затворена — съобщи Коен, отварят чак в четири.

Пихме кафе в „Ируня“ на удобните плетени столове под сянката на арка дата и гледахме широкия площад. След малко Бил отиде да пише писма, а Коен се запъти към бръснарницата. Оказа се, че още е затворено и той реши да се изкъпе в хотела. Аз поседях още малко пред кафенето, после тръгнах из града. Беше много горещо, но аз вървах откъм сенчестата страна на улиците, минах през пазара и се радвах, че съм отново тук. Отидох в el ayuntamiento^[1], намерих стареца, който всяка година ми осигуряваше билети за борбите с бикове, оказа се, че е получил парите, които му бях изпратил от Париж,

и подновил абонамента ми. Така че всичко беше наред. Той беше архивар и цялата градска архива беше в неговата канцелария. Това в случая не е особено важно. Но, както и да е, към канцеларията му водеше врата, тапицирана със зелено кече, и друга, голяма дървена врата; когато излязох, оставих го седнал между архивите, покрили целите стени, и затворих двете врати, а на външния вход портиерът ме спря, за да почисти праха от дрехата ми.

— Сигурно сте пристигнали с кола — каза той.

Отзад яката и раменете ми бяха посивели от прах.

— Да, от Байон.

— Така, така, знаех си аз, че сте дошли с кола още като видях как сте се направили. — Дадох му две медни монети.

В края на улицата видях катедралата и се запътих към нея. Когато я видях за първи път, реших, че фасадата ѝ е грозна, но сега ми харесваше. Влязох вътре. Беше призрачно и тъмно, високите колони се извисяваха нагоре, богомолци се молеха, миришеше на тамян и имаше няколко чудесни стъклописи. Коленичих и започнах да се моля. Помолих се за всички, за които се сетих — за Брет и Майк, за Бил, за Роберт Коен, за себе си и за всички тореадори, за ония, които обичах, се молах поотделно, а останалите ги минах всички вкупом, после пак се помолих за себе си и докато се молах за себе си, започна да ми се доспива и се помолих дано борбите с бикове бъдат интересни, фиестата — хубава и да хванем повече риба. Помъчих се да си спомня за какво друго бих могъл да се помоля, реших, че няма да е лошо да имам малко повече пари и се помолих дано спечеля много пари, после се замислих как ли ще ги спечеля и докато си мислех за печелене на пари, сетих се за графа и се запитах къде ли е сега и съжалявах, че не го видях след оная вечер в Монмартр, помъчих се да си спомня нещо смешно, което Брет ми бе казала за него; през цялото това време стоях на колене, опрял чело на дървеното облегалo на молитвения стол, мислех си за това, че се моля и малко ме беше срам и съжалявах, че съм такъв лош католик, но съзнавах, че нищо не мога да направя, поне сега, а може би и никога, но че все пак католицизмът е нещо голямо, исках да се настроя набожно, надявах се да успея следния път, после излязох на стъпалата на катедралата под горещото слънце, пръстите на дясната ми ръка бяха още влажни и чувствавах как изсъхват на

слънцето. Слънцето жареше безмилостно, пресякох, тръгнах под сянката на зданията и по странични улички стигнах до хотела.

Вечерта, когато седнахме на масата, видях, че Роберт Коен се е изкъпал и избръснал, косата му е подстригана, измита и намазана с нещо, за да стои сресана. Той нервничеше и аз не направих никакъв опит да го успокоя. Влакът от Сан Себастиан пристигаше в девет часа и Брет и Майк, ако идваха, трябваше да пристигнат с него. В девет без двадесет не бяхме дори преполовили вечерята. Роберт Коен стана от масата и каза, че отива на гарата. Съобщих му, че ще го придружа само за да го ядосам. Бил заяви, че за нищо на света няма да си прекъсне вечерята. Казах му, че скоро ще се върнем.

Тръгнахме към гарата. Коен беше на тръни и това ми доставяше удоволствие. Надявах се, че Брет ще пристигне. На гарата узнахме, че влакът имал закъснение. Седнахме отвън на една платформа за багаж и зачакахме в тъмното. Като изключим спомените от войната, никога не съм виждал човек да нервничи и да изгаря от нетърпение като Роберт Коен. Злорадствувах. Свинство е така да злорадствуваш, но аз се чувствувах свиня. Коен имаше удивителна способност да пробуди най-лошото у всекиго.

След малко чухме свирката на локомотива от другата страна на платото, после видяхме светлините, които се носеха нагоре по склона. Влязохме в чакалнята, където хората се тълпяха зад вратите. Влакът пристигна, спря и тълпата се устреми към перона.

Тях ги нямаше между пътниците. Останахме, докато всички минаха през чакалнята и се качиха на автобуси и файтони или заедно с приятели и роднини се изгубиха в тъмнината по посока на града.

— Знаех си, че няма да дойдат — каза Роберт. Тръгнахме обратно към хотела.

— Аз пък все се надявах — отвърнах аз.

Когато влязохме, Бил ядеше плодове и допиваше бутилка вино.

— Не дойдоха, а?

— Не.

— Нали нямате нищо против да ви дам стоте песети утре сутринта? Още не съм обменил пари.

— О, да оставим това — каза Коен. — Да се обзаложим за нещо друго. Може ли да се залага на борбите с бикове?

— Може — каза Бил, — но няма смисъл.

— Все едно да се обзаложи човек кой ще спечели войната — подкрепих го аз. — В случая материалната заинтересованост е излишна.

— Любопитен съм да ги видя — каза Роберт.

Монтоя се приближи към масата ни с телеграма в ръка.

— Това е за вас — подаде ми я той.

„Нощуваме в Сан Себастиан“ — гласеше тя.

— От тях е — казах аз и я сложих в джоба си. При нормални обстоятелства бих им я подал.

— Щели да нощуват в Сан Себастиан — продължих аз. — Изпращат ви поздрав.

Не знам защо, чувствувах желание да го измъчвам. Всъщност знам. Изпитвах сляпа ревност, не можех да му простя онова, което се бе случило с него. Бях го приел като нещо естествено, но това съвсем не променяше нещата. Безспорно намразех. Струва ми се, че започнах да го мразя истински едва на обед, когато почувствувах неговия тон на превъзходство и после видях бръсненето и всички останали приготовления. Затова сложих телеграмата в джоба си. И без това беше адресирана до мен.

— Трябва да тръгнем за Бургете с обедния автобус — казах аз. — Ако пристигнат утре вечер, ще ни догонят.

От Сан Себастиан имаше само два влака: единият рано сутринта, а другият — вечерният, който посрещнахме.

— Идеята не е лоша — съгласи се Коен.

— Колкото по-скоро се доберем до реката, толкова по-добре.

Поседяхме малко в „Ируня“ и пихме кафе, след това станахме да се поразходим, минахме покрай арената, прекосихме полето и тръгнахме под дърветата край брега. Долу реката се тъмнееше. Прибрах се в стаята си рано. Бил и Коен трябва да са останали в кафенето до късно, защото съм спал, когато са се върнали.

Сутринта купих три билета за автобуса до Бургете. По разписание трябваше да тръгнем в два часа. По-ранни рейсове нямаше. Седях в „Ируня“ и четях вестниците, когато видях Роберт Коен да пресича площада. Той се приближи до моята маса и седна на един от плетените столове.

— Тук е приятно — забеляза той. — Добре ли спа, Джейк?

— Спах като заклан.

— Аз пък не можах, да се наспя добре. Двамата с Бил стояхме до късно.

— Къде бяхте?

— Тук. Когато затвориха, се преместихме в другото кафене. Там съдържателят говори немски и английски.

— „Кафе Суисо“?

— Именно. Изглежда приятен старец. Мисля, че там е по-хубаво оттук.

— Денем там не е хубаво. Много е топло. Впрочем взех билети за автобуса.

— Аз няма да тръгна днес. Вие с Бил вървете.

— Купих ти билет.

— Дай го. Ще си взема парите обратно.

— Струва пет песети.

Роберт Коен извади сребърна монета от пет песети и я остави пред мен.

— Трябва да остана — каза той. — Боя се, че има някакво недоразумение.

— Така ли? Ако тръгнат по развлечения в Сан Себастиан, може да дойдат едва след три-четири дни.

— Точно там е работата. Подозирам, че са се надявали да ме заварят в Сан Себастиан и затова са останали там.

— Защо мислиш така?

— Защото писах на Брет и ѝ предложих да направим така.

— Тогава защо, по дяволите, не остана да ги посрещнеш там? — отворих уста да кажа аз, но замълчах. Реших, че той ще си зададе този въпрос и без моя помощ, но се излъгах.

Беше ми доверил тайната си и сега му беше приятно да говори със съзнанието, че аз знам какво се е случило между него и Брет.

— Тогава ние с Бил ще тръгнем веднага щом се наобядваме — казах аз.

— Съжалявам, че не мога да дойда и аз. Цяла зима мечтаех за този риболов. — Той започваше да сантименталничи — Но трябва да остана. Наистина трябва. Щом дойдат, ще ги доведе горе.

— Хайде да намерим Бил.

— Искам да отида до бръснарницата.

— Ще се видим на обед.

Бил беше в стаята си и се бръснеше.

— Но да, той снощи ми обясни всичко каза Бил. — Разкри ми душата си — какви излияния бяха! Каза ми, че имал среща с Брет в Сан Себастиан.

— Мръсен лъжец!

— Хайде, хайде — каза Бил. — Не се нервирай. Рано е още да се нервираш — едва сме тръгнали. Всъщност откъде го познаваш?

— Недей, че още повече се ядосвам.

Бил извърна наполовина избръснатото си лице, после започна да се сапунива и да говори на огледалото.

— А миналата зима не голи изпрати с писмо до мен в Ню Йорк? Добре, че вечно пътувам. Не можа ли да помъкнеш още няколко приятели еврейчета. — Той разтри брадичката си с палец, огледа се и отново започна да се стърже.

— И твоите приятели не са по-свестни.

— Така е. Някои от тях могат да те изкарат от кожата. Но в сравнение с този Коен са цвете. Смешното е това, че иначе е симпатичен. Имам най-добри чувства към него. Но е просто нетърпим.

— Понякога е много симпатичен.

— Знам. Това е най-лошото.

Засмях се.

— Смей се, лесно ти е. А аз стоях снощи с него до два часа.

— Досаден ли беше?

— Нетърпим. Всъщност вярна ли е тази история за него и Брет? Имала ли е тя нещо общо с него?

Той вдигна брадичката си и я извъртя наляво, после надясно.

— Да, разбира се. Тя беше с него в Сан Себастиан.

— Каква глупост. Защо е постъпила така?

— Искаше ѝ се да напусне града, а никъде не можеше да отиде сама. И смятала, че това ще му подействува добре. Поне така каза.

— Хубава каша. Защо не е заминала с някой от нейните приятели? С теб например. Или с мен — добави той бързо, за да заглади нетактичността си. — Защо не с мен? — Той внимателно огледа лицето си в огледалото и лепна на всяка буза дебел слой сапунена пяна. — Ето едно честно лице. Лице, на което всяка жена може да се довери.

— Тя не го бе видяла още.

— А би трябвало. Всички жени би трябвало да го видят. Това е лице, което би трябвало да се появи по всички екрани в страната. На всяка младоженка, която напуска олтара, трябва да се дава снимка на това лице. За него майките трябва да разправят на дъщерите си. Сине мой — насочи той самобръсначката към мен, — иди с това лице на Запад и стани човек.

Той се наведе над умивалника, наплиска се със студена вода, сложи си малко спирт, погледна се внимателно в огледалото и издаде напред горната си устна.

— Боже мой! — възкликна той. — Колко съм грозен! — Той се огледа още веднъж.

— А що се отнася до този Коен — заяви Бил, — той ми действа на нервите, и може да върви по дяволите и много се радвам, че ще остане тук и ще ходим за риба без него.

— Прав си.

— Отиваме да ловим пъстърва. Отиваме за пъстърва на река Ирати, на обед ще се напием с тукашното вино, а после ще се повозим славно с автобуса.

— Добре — съгласих се аз. — Да вървим в „Ируня“ и да започваме.

---

[1] Общината (исп.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА XI

На площада бе горещо като пещ, когато тръгнахме следобеда, натоварени с куфари и калъфи за въдици, да вземем автобуса за Бургете. Някои се бяха накачили на покрива на колата и по стълбата продължаваха да се качват още пътници. Бил се изкачи горе, а Роберт го последва, за да ми запази място. Аз се върнах в хотела да взема няколко бутилки вино за из път. Когато се върнах, автобусът беше претъпкан. Върху куфарите и сандъците на покрива бяха насядали пътници.

Жените се разхлаждаха с ветрилата си. Беше много горещо. Роберт слезе и аз се настаних на освободеното място на дъската, прикрепена върху покрива. Роберт Коен застана под сянката на аркадата и зачака да тръгнем. Един баск с голям мях вино в скута се беше излегнал в краката ни. Подаде го на Бил и на мен и когато аз го надигнах, за да пия, той така сполучливо и внезапно издаде звук като автомобилен клаксон, че аз разлях малко вино и всички се засмяха. Той се извини и отново ме покани да пия. След това отново изрева като клаксон и аз за втори път се излъгах. Много сполучливо го правеше. Баските се развеселиха. Човекът, седнал до Бил, му говореше на испански и тъй като Бил нищо не разбираше, подаде му бутилка вино. Човекът направи жест, че не иска. Каза, че било много горещо и пил много на обед. Когато Бил за втори път му предложи, той отпи дълга глътка и след това бутилката започна да преминава от ръце на ръце. Всеки вежливо отпи по глътка, след това ни накараха да запушим бутилката и да я приберем. Настояваха да прием от техните мехове. Те бяха бискайски селяни и отиваха горе в планините.

Накрая, след още няколко фалшиви сигнала, автобусът потегли. Роберт Коен ни махна с ръка за сбогом и в отговор всички баски започнаха да махат. Щом излязохме на пътя вън от града, стана по-хладно. Приятно беше да пътуваш на покрива, между клоните на дърветата. Колата вървеше доста бързо и имаше приятен вятър, спускахме се надолу, дърветата зад нас се губеха в облак прах и между клоните се виждаше градът, кацнал на платото до речния бряг. Баскът,

който се беше облегал на коленете ми, посочи града с шийката на мяха, смигна ми и поклати глава.

— Не е лошо, а?

— Тези баски са чудесен народ — каза Бил.

Баскът, който се облягаше на коленете ни, беше почернял от слънцето като кожата на конско седло. И той като всички останали носеше черна блуза. Кафявият му врат беше набръчкан. Той се обърна и подаде мяха на Бил. Бил му предложи една от нашите бутилки. Баскът го заплаши с пръст, удари тапата с длан и върна бутилката. Той бутна мяха в ръцете ни.

— Arriba! Arriba! — каза той. — Вдигнете го.

Бил надигна мяха, отметна глава назад и подложи уста под струйката вино. Когато престана да пие и отпусна мяха, няколко капки се стекоха по брадата му.

— No! No! — обадиха се няколко баски. — Не така. — Един от тях — млад мъж — грабна мяха от ръцете на собственика, който сам се готвеше да ни покаже. Той хвана мяха с изпъната ръка, вдигна го високо, стисна го и струята със свистене започна да тече в устата му. Той държеше мяха високо, в устата му се изливаше силна струя вино, а той гълтеше спокойно и равномерно.

— Ей! — извика собственикът. — Чие вино пиеш?

Другият му направи знак с кутрето си и ни се усмихна с очи. След, това спря струята изведнъж, извъртя бързо шийката нагоре и подаде мяха на собственика му. Той ни намигна. Собственикът тъжно поклати мяха.

Минахме през някакво градче, шофьорът спря при местния хан и натовари няколко колета. След това отново подкара колата. Излязохме от града и пътят започна да се изкачва. Минавахме през обработени земи, към които се спускаха скалисти склонове. Нивите се простираха нагоре по хълмовете. Бяхме вече по-високо и вятърът люлееше житата. Пътят беше покрит с бял прах, който оставаше като облак след нас. Продължихме да се изкачваме и хубавите житни поля останаха под нас. Само тук-там по голите хълмисти брегове на потоците се жълтееха ниви. Завихме рязко встрани, за да дадем път на впряг от шест мулета, наредени едно зад друго, които теглеха товарен фургон с високо чергило. Фургонът и мулетата бяха покрити с прах. Отблизо ги следваше нова върволица мулета, също впрегнати във фургон. Вторият

фургон беше натоварен с трупи и когато минавахме покрай него, мулетарят се извърна назад и затегна масивните дървени спирачки. Тук, горе, местността беше съвсем гола, с каменисти склонове и спечена глина, набраздена на улеи от дъждовната вода.

След един завой неочаквано навлязохме в зелена долина и пред нас изникна селище. През него протичаше река, а лозята стигаха до стените на къщите. Автобусът спря пред една странноприемница, отметнаха големите платнища на покрива, извадиха част от багажа и го снеса долу. Мнозина от пътниците слязоха. Бил и аз влязохме в странноприемницата. Намерихме се в полутъмно помещение с нисък таван, от който висяха седла, хамути, вили за сено, издялани от бяло дърво, навървени платнени обувки с въжени подметки, свински бутове и парчета пушена сланина, връзки чесън и дълги наденици. Беше хладно, полутъмно и ние застанахме до дървения тезгях, зад който две жени пълнеха чашите. Зад тях имаше полици, пълни с продукти и други стоки.

Пихме по чаша *aguardiente*^[1] и платихме четиридесет сантима за двете чаши. Дадох на жената петдесет сантима, да има и за бакшиш, но тя реши, че не съм дочул цената и ми върна медната монета от десет сантима.

Влязоха двама от баските и поискаха непременно да ни почерпят. И тъй, те ни почерпиха, после ние ги почерпихме, след което те ни потупаха по гърба и отново ни почерпиха. Тогава ние ги почерпихме и след това всички излязохме навън на слънчевия пек и се качихме отново на покрива на автобуса. Сега на дървената седалка имаше достатъчно място и баскът, който бе лежал на покрива, седна между нас. Жената от странноприемницата се приближи, изтривайки ръце в престилката си, и заговори с някой от седналите вътре в автобуса. Шофьорът се приближи, размахвайки две полупразни кожени пощенски чанти, качи се, седна на мястото си, колата потегли и всички започнаха да махат с ръка.

Пътят изведнъж излезе от зелената долина и се заизкачва по хълмовете. Бил и баскът с винения мях водеха нещо като разговор.

Един човек, седнал на другия край на скамейката, се извърна към нас и запита на английски:

— Американци ли сте?

— Да.

— Бил съм в Америка — каза той. — Преди четиридесет години. Беше стар човек, мургав като всички останали, с четинеста бяла брада.

— Как беше?

— Какво казвате?

— Как беше в Америка?

— Бях в Калифорния. Хубаво беше.

— Защо не останахте?

— Какво казвате?

— Защо се върнахте обратно?

— Дойдох да се оженя. Исках да се върна, но жена ми не обича да пътува. А вие откъде сте?

— От Канзас сити.

— Бил съм там — каза той. — Бил съм в Чикаго, Сент Луис, Канзас сити, Денвър, Лос Анжелос и Солт Лейк сити.

Той старателно изброи всички градове.

— Дълго ли бяхте в Америка?

— Петнадесет години. После се върнах да се оженя.

— Да пием!

— Добре — прие той. — В Америка такова нещо не можеш да намериш, а?

— Има, колкото искаш, стига пари да имаш!

— Защо сте тук?

— Отиваме на фиестата в Памплона.

— Обичате ли борбите с бикове?

— Да. А вие?

— И аз — каза той. — И аз ги обичам. — После добави: — А сега къде отивате?

— Горе, в Бургете, да ловим риба.

— Е, добре — каза той. — Дано уловите.

Той се ръкува с нас и пак се обърна гърбом. Останалите баски го гледаха с уважение. Беше се облегал удобно и ми се усмихваше, когато се обръцах назад да видя местността. Но разговорът на английски очевидно го беше изморил. Той не каза ни дума повече. Пътят вървеше все нагоре. Местността беше гола, глинеста, осеяна с камъни. Покрай пътя нямаше трева. Зад нас се стелеше долината. По далечните ѝ склонове нивите се очертаваха като зелени и кафяви

правоъгълници. Тъмни планини със странни очертания затваряха хоризонта. Продължавахме да се изкачваме и линията на хоризонта се менеше. Автобусът пълзеше нагоре и на юг пред очите ни изникваха нови планини. След това пътят излезе на предела, тръгна по равното и навлезе в гората. Беше гора от коркови дъбове, тук-там през листака се промъкваше слънцето и между дърветата пасеше добитък. Гората свърши, пътят тръгна по едно възвишение и пред нас се откри зелена равнина, зад която се издигаха тъмни планини. Те не приличаха на кафявите, спечени от зноя планини, които останаха зад нас. Бяха гористи, и (по склоновете им пълзяха облаци. Пред нас се зеленееше долината. Виждаха се огради и дърветата от двете страни на пътя, който я прорязваше на север. Когато стигнахме до края на възвишението, видяхме низ от червени покриви и бели къщи — това беше Бургете, а отвъд, кацнал на първия склон на тъмнеещата планина, изникна куршумено — сивият покрив на Ронсевалския манастир.

— Ето Ронсевал — казах аз.

— Къде?

— Ей там, където започват планините.

— Там горе е студено — каза Бил.

— Високо е. Сигурно има хиляда и двеста метра. Голям студ — каза Бил.

Автобусът тръгна по равния прав път към Бургете.

Минахме един кръстопът, след това моста над реката. Къщите на Бургете бяха от двете страни на пътя. Напречни улички нямаше. Подминахме черквата и училищния двор и колата спря. Слязохме и шофьорът ни подаде куфарите и калъфа с въдиците. Приблужи се един карабинер с триъгълна шапка и амуниция от жълта кожа, кръстосана на гърдите.

— Какво има вътре? — посочи той калъфа с въдиците.

Отворих го и му показах. Той поиска да види риболовните ни билети и аз ги извадих. Погледна датата и махна с ръка.

— Всичко наред ли е? — запитах аз.

— Да. Разбира се.

Тръгнахме по улицата с варосани каменни къщи — на праговете стояха цели семейства и ни гледаха — и влязохме в хана.

Дебелата ханджийка излезе от кухнята и се ръкува с нас. Тя свали очилата си, изтри ги и отново ги сложи. Навън започваше да

духа и в помещението беше хладно. Жената каза на едно момиче да ни покаже стаята на горния етаж. Вътре имаше две легла, умивалник, шкаф и голяма, поставена в рамка гравюра — Ронсевалската света Богородица. Капаците скърцаха от вятъра. Стаята беше северна. Измихме се, облякохме си пуловерите и слязохме в столовата. Тя беше с каменен под, нисък таван и дъбова ламперия. Всички капаци бяха затворени и вътре бе тъй студено, че виждахме дъха си.

— Дано не е толкова студено и утре — въздъхна Бил, — Не мога да газя реката в такъв студ.

В ъгъла зад дървените маси имаше пиано и Бил започна да свири.

— За да се сгрея — поясни той.

Отидох при жената и я попитах колко ще ни струва стаята и храната. Тя сложи ръце под престилката си, извърна очи настрани и отговори:

— Дванадесет песети.

— Че ние дори в Памплона платихме толкова.

Тя не отговори, само сне очилата си и ги избърса в престилката.

— Много е — казах аз. — Бяхме в голям хотел и платихме пак толкова.

— Инсталирахме баня.

— Нямате ли някоя по-евтина стая?

— През лятото няма. Сега сме в сезон.

Ние бяхме единствените гости. Нищо, казах си аз, нали е само за няколко дни.

— Включвате ли и виното?

— О, да.

— Добре — приех аз. — Няма значение.

Върнах се при Бил. Той духна, за да ми покаже колко е студено, и продължи да свири. Седнах на една маса и започнах да гледам картините по стената. Една изобразяваше убити зайци, другата убити фазани, а третата патици. Картините бяха потъмнели и опушени, рафтовете — пълни с бутилки. Бил продължаваше да свири.

— Какво ще кажеш за един горещ пунш с ром? — предложи той. — Не мога да се сгрея само с пианото.

Намерих жената, обясних ѝ какво значи пунш с ром и как се приготвя. След няколко минути момичето внесе глинена кана, от която

се вдигаше пара. Бил стана от пианото, отпихме от горещия пунш и заслушахме вятъра.

— Не бих казал, че са му сложили много ром.

Отидох до бюфета, взех бутилката и налях в каната половин чаша ром.

— По-добре да се действава направо — каза Бил, — отколкото по административен път.

Момичето влезе и започна да слага масата за вечеря.

— Тук е цял ветрилник — каза Бил.

Момичето донесе голям супник гореща градинарска чорба и вино. След това — пържена пъстърва, някакво готвено с месо и голяма купа е диви ягоди. Оправдахме добре парите, предвидени за виното. Момичето го донасяше смутено, но с готовност. По едно време старата жена надникна и преброи празните бутилки. След вечерята се качихме горе, запалихме цигари и почетохме в леглата, за да се сгреем. Веднъж през нощта се събудих и чух вятъра. В леглото беше топло и приятно.

---

[1] Ракия (исп.) — Б.пр. ↑

ГЛАВА XII

На сутринта, щом се събудих, отидох до прозореца и погледнах навън. Беше се прояснило и планините бяха безоблачни. Под прозореца стояха няколко каруци и един стар дилижанс с покрив, пропукал от влагата и слънцето. Сигурно беше останал от времето, преди да се появят автобусите. Един козел скочи на близката кола, а от нея — на покрива на дилижанса. Животното разтърси глава към другите кози долу и когато замагнах към него, скочи на земята.

Бил още спеше, аз се облякох, обух се в коридора и слязох долу. Там нямаше никой, отворих вратата и излязох навън. Утрото беше хладно, слънцето не беше успяло да изсуши росата, паднала, след като вятърът бе престанал. Претърсих навеса зад сградата, намерих някаква мотика и тръгнах към брега на потока да търся червеи за стръв. Рекичката беше бистра и плитка, но, изглежда, в нея не се въдеше пъстърва. Забих мотиката в едно влажно място на тревистия бряг и извадих голям чим. Отдолу имаше червеи. Щом вдигнах чима, те започнаха да се заравят надолу, но аз разкопах внимателно и хванах достатъчно. Продължих да копая във влажния бряг, напълних с червеи две празни тенекиени кутии от тютюн и насипах отгоре пръст. Козите ме гледаха как копая.

Когато се върнах, заварих жената в кухнята, казах ѝ да ни пригответи кафе и закуска за из пътя. Бил се беше събудил и стоеше седнал на леглото.

— Видях те от прозореца — каза той, но не исках да те прекъсвам. Какво правеше? Парите си ли закопаваше?

— Мързеливец такъв!

— А, трудил си се за общото благо? Чудесно. Можеш всяка сутрин да продължаваш в същия дух.

— Хайде — казах аз. — Ставай.

— Какво? Да ставам? Аз никога не ставам.

Той се вмъкна под завивките и ги издърпа до брадата си.

— Опитай се да ме убедиш, че трябва да стана.

Аз мълчаливо започнах да прибирам в рибарската торба разните риболовни съоръжения.

— Е, какво, не искаш ли? — запита Бил.

— Слизам долу да ям.

— Да ядеш? Защо не каза по-рано? Аз мислех, че искаш да ме вдигнеш, за да си направиш шега. Щом като е за ядене, добре. Това вече звучи разумно. Върви да изкопаеш още малко червеи, а аз слизам.

— Стига си дрънкал.

— Потруди се за общото благо.

Бил пъкна крака си в единия крачол.

— Прояви ирония и жалост.

Излязох от стаята с торбата за принадлежностите, мрежите и калъфа с въдиците.

— Ей, върни се.

Подадох глава през вратата.

— Няма ли да проявиш малко ирония и жалост?

Изплезих му се.

— Но това не е ирония.

Докато слизах по стълбата, чувах как Бил пее: „Ирония и жалост. Когато чувствуваш... О, прояви към тях ирония, прояви към тях жалост. Когато те чувствуват... Само капка ирония. Само капка жалост...“ Той престана да пее едва когато слезе долу. Мелодията беше на: „Камбаните звънят за мен и моето момиче“. Аз зачетох един испански вестник от миналата седмица.

— Какво искаш да кажеш с тази ирония и жалост?

— Как? Не знаеш ли за иронията и жалостта?

— Не. Кой я пее?

— Всички. Цял Ню Йорк е луд по нея. Както на времето по ансамбъла Фрателини.

Момичето донесе кафе, масло с препечен хляб. Или по-точно, препечен хляб, намазан с малко масло.

— Попитай я дали имат конфитюр — каза Бил. — Бъди ироничен.

— Имате ли конфитюр?

— Не го каза иронично. Ех, да можех да говоря испански.

Кафето беше хубаво и ние го пихме в големи чаши. Момичето донесе стъклена чинийка с конфитюр от малини.

— Благодаря.

— Ей, не така — продължи Бил. — Кажи нещо иронично. — Някаква шега по адрес на Примо де Ривера.

— Мога да им кажа, че в Испанско Мароко животът им съвсем не е конфитюрено-сладък.

— Не струва — каза Бил. — Никак не струва. Не ти се удава и това е. Нямаш усет към иронията. Нямаш и жалост. Кажи нещо жалко.

— Роберт Коен.

— Не е лошо. Това беше добре. А сега да продължим: защо Коен е жалък? Бъди ироничен.

Той отпи голяма глътка кафе.

— О, стига! — прекъснах го аз. — Човек не може да остроумничи толкова рано сутрин.

— Виждаш ли се какъв си? А искаш да ставаш писател. Ти си само вестникар. Вестникар-безотечественик. Би трябвало да бъдеш ироничен, щом станеш от леглото. Трябва, щом се събудиш, да кихнеш от жалост.

— Продължавай — казах аз. — От кого си чул тези глупости?

— От всички. Не четеш ли? Не се ли срещаш с хора? Знаеш, ли какво си? Ти си един безотечественик. Защо не живееш в Ню Йорк, а? Тогава щеше да ги знаеш тези работи. Какво, да не искаш да идвам да ти ги съобщавам всяка година?

— Вземи си още кафе — предложих му аз.

— Добре. Хубаво нещо е кафето. Благодарение на кофеина. Кофеинът всичко оправя. Оправя го с главата надолу. Знаеш ли какво ти е лошото? Че си безотечественик. И то най-безнадежден. Не си ли чувал това? Човек, напуснал страната си, никога не може да напише нещо свястно. Дори за вестниците.

Той допи кафето си.

— Ти си безотечественик. Нямаш корени. Станал си маниерен. Изкуствените европейски норми са те погубили. Пиянството ще те доведе до гроба. Половият въпрос ти е станал фиксидея. Само говориш, а не работиш. Защото си безотечественик, ясно ли ти е? Висиш по кафенетата.

— Какъв приятен живот ми приписваш — казах аз. — Интересно кога работя?

— Не работиш. Едната версия е, че те издържат жени. А другата — че си импотентен.

— Не — отвърнах аз. — Просто ме раниха.

— Никога не говори за това — каза Бил. — За такива неща не се говори. Това трябва да се пази в пълна тайна. Както велосипеда на Хенри Форд.

Той беше под пълна пара, но изведнаж спря. Решил е, че се пошегува твърде нетактично с моята импотентност, помислих си аз. Опитах се да го накарам да продължи.

— Не е било велосипед — продължих разговора аз. — Качвал се, все едно, че е хвърчал, но не на велосипед.

— Казват, че било триколка.

— Да, и самолетът е един вид триколка. И неговият лост се вири.

— Но няма нужда да го пришпорваш.

— Не — съгласих се аз, — става и без да го шпориш.

— Стига сме говорили за това — каза Бил.

— Както искаш. Аз само се застъпих за триколката.

— Освен това, мисля, че е добър и като писател — каза Бил. — А ти си много добро момче. Казвал ли ти е някой някога, че си добро момче?

— Не съм добро момче.

— Добро момче си и аз те обичам повече от който и да е друг. Не мога да ти кажа това в Ню Йорк. Там ще решат, че съм хомосексуалист. Затова избухна Гражданската война. Ейбрахам Линкълн бил хомосексуалист. Той бил влюбен в генерал Грант. Джеферсън Дейвис също. Линкълн освободил робите, защото загубил един бас. Аферата Дред Скот била скалъпена от лигата на сухия режим. Всичко се обяснява от сексуална гледна точка. Жената на полковника и Джуди О'Грейди всъщност са били лесбийки.

Той замълча.

— Стига ли ти толкова?

— Продължавай — насърчих го аз.

— Повече не знам. Ще продължа на обед.

— Ти си магаре — казах аз.

— А ти си негодник.

Сложихме в раницата обета и две бутилки вино и Бил я метна на гръб. Аз взех на рамо калъфа с въдиците и кепчетата. Поехме нагоре

по пътя, след това минахме през една поляна и намерихме пътека, която прекосяваше ливадите и водеше към гористото подножие на първите хълмове. Тръгнахме по песъчливата пътечка през полето. Ливадата беше неравна, покрита с гъста, но ниска трева, защото овцете я бяха опасли. Кравите пасяха горе по хълмовете. От гората се чуваха звънците им. Продължихме по пътеката и прехвърлихме потока по един препречен дънер с обелена кора. Бяха прегънали един жилав клон, за да има човек за какво да се хване. Пясъчното дъно на плитчината край потока беше осеяно, е попови лъжички. Изкатерихме се на стръмния бряг и тръгнахме по неравните поляни. Погледнахме назад и видяхме белите къщи и червените покриви на Бургете и бялата ивица на пътя, по който минаваше камион и вдигаше облак прах.

Поляните се свършиха и преминахме друг поток, по-бърз от първия. Песъчлив път водеше надолу към брода и се губеше в горите. Пътечката ни изведе до друг дънер, прехвърлен над течението по-долу от брода, след това се сля с пътя и ние влязохме в гората.

Минавахме през стар букак. Корените на дърветата се подаваха над земята, клоните им бяха чепати. Вървахме по пътя между дебелия дънери на старите букове, слънцето се процеждаше през листака и по тревата шареха светли петна. Дърветата бяха големи, шумата гъста, но не беше мрачно. Храсти не растяха — само мека трева, много зелена и свежа, и големите, дървета със сиви стволове на разстояние едно от друго, като в парк.

— Хубави места — каза Бил.

Пътят тръгна по един склон, навлязохме в гъсти гори и продължихме да се изкачваме. Някъде имаше малко спускане, но след това — отново нагоре. През цялото, време чувахме звънците на кравите в гората. Накрая пътят излезе на билото. Бяхме се изкачили на оная височина, която видяхме от Бургете да се издига сред веригата гористи хълмове. На слънчевия склон, между дърветата имаше полянка с диви ягоди.

Пътят извеждаше от гората и продължаваше по планинския хребет. Възвишенията пред нас не бяха гористи, имаше цели склонове, покрити с трънливи храсти, цъфнали в жълто. В далечината забелязахме стръмни урви, където между тъмната зеленина на дърветата се подаваха сиви зъбери — това беше коритото на река Ирати.

— Трябва да продължим по хребета и да прехвърлим хълмовете, после ще минем гористите възвишения отвъд и ще се спуснем в долината на Ирати — посочих аз на Бил.

— Има да бием много път.

— Далеч е, за да отидеш да ловиш риба и да се върнеш същия ден. Не е лек преход.

— Лек преход. Добре го каза. Само за да отидем и да се върнем, трябва да вървим като луди, камо ли да ловим риба.

Местността беше много красива, но пътят беше много дълъг и когато се спуснахме по стръмната пътека от гористите хълмове към долината на Рио де ла Фабрика, почувствувахме умора.

Пътят излезе от горската сянка и ние тръгнахме под жаркото слънце. Пред нас пак се разкри речна долина. Зад реката — стръмен склон. На склона имаше нива, засята с елда. Забелязахме една бяла къщичка, сгушена между няколко дървета. Беше много горещо и ние спряхме под сянката на дърветата край речния бент.

Бил остави раницата до един дънер, сглобихме въдиците, сложихме макарите, завързахме кордите и се приготвихме за риболов.

— Сигурен ли си, че тук има пъстърва? — запита Бил.

— Пълно е.

— Ще ловя на муха. Имаш ли мухи „Макгинти“?

— Ето ги там.

— А ти с червеи ли?

— Да. Ще хвърлям тук до бента.

— Добре, тогава вземам мухите. — Той завърза една изкуствена муха.

— Накъде ще е по-добре да тръгна? Нагоре или надолу?

— По-добре по течението. Но и нагоре е пълно с риба.

Бил тръгна надолу.

— Вземи една кутия с червеи.

— Не, не искам. Ако не кълват на муха, ще се поразходя и толкова.

Бил беше слязъл на брега и гледаше течението.

— Хей — опита се той да надвика водопада при бента, — можем да сложим бутилките в извора край пътя.

— Добре — изкрещях аз. Бил махна с ръка и тръгна надолу по течението. Аз извадих бутилките и ги занесох горе до пътя, където от

желязната тръба течеше изворна вода. Самото кладенче на извора беше покрито с дъсчен капак; вдигнах го — проверих дали бутилките са добре запушени и ги сложих във водата. Тя беше толкова студена, че ръката и китката ми се вдървиха. Поставих обратно дървения капак с надежда, че никой няма да намери виното.

Взех кутията със стръвта, кепчето и въдицата, която бях оставил до едно дърво, и тръгнах към бента. Бяха го построили, за да пускат трупи по реката. Шлюзата беше затворена, аз седнах на одяланите трупи и загледах гладката повърхност на водата, която преливаше и образуваше водопад. Под бента, където водата се пенеше, беше дълбоко. Докато поставях стръвта, една пъстърва изскочи от кипналата вода и се стрелна към водопада, който я отнесе надолу. Още не бях сложил стръвта, когато друга пъстърва подскочи към водопада, описа същата красива дъга и изчезна в белите струи. Сложих доста голяма тежест и хвърлих кукичката в пенливата вода до дървените опори на бента.

Не усетих първата пъстърва да клъвне. Когато започнах да тегля, разбрах, че се е хванала — тя се мятеше, въдицата силно се огъна, издърпах я от кипналата вода под водопада и я прехвърлих върху бента. Беше хубава пъстърва, ударих ѝ главата в трупите, тя потрепна и се изпъна, след това я пуснах в торбата.

Докато се занимавах с нея, няколко пъстърви подскочиха към водопада. Щом поставих нова стръв и хвърлих кукичката, улових друга и я изкарах по същия начин. Скоро станаха шест. Бяха почти еднакви. Наредих ги една до друга и ги погледнах. Бяха красиво оцветени, стегнати и твърди от студената вода. Денят беше горещ, затова ги изкормих и хвърлих надалеч вътрешностите и хрилете. Отнесох ги на брега, измих ги на спокойната студена вода над бента, набрах папрат, застлах с него торбата, сложих три пъстърви, покрих ги с папрат, после останалите три и отгоре пак папрат.

Бяха красиви между папратовите листа. Торбата натежа и аз я оставих на сянка под дървото.

На бента беше много горещо, затова сложих кутията със стръвта до торбата, извадих от раницата една книга и се разположих под дърветата да почета, докато Бил се върне за обед.

Беше малко след пладне и нямаше много сянка, но аз седнах под две израснали едно до друго дървета и зачетох. Беше някаква чудна

история от А. Е. Мазон — как един човек замръзва в Алпите, пада в един ледник и изчезва, а годеницата му чака точно двадесет и четири години, докато тялото му се покаже на морената, оня, който я обича, също чака и когато Бил дойде, те още чакаха.

— Улови ли? — запита той. Носеше въдицата, торбата и мрежестия сак в една ръка и се беше изпотил. Не го бях чул от шума на бента.

— Шест парчета. А ти?

Бил седна, отвори торбата и положи на тревата една голяма пъстърва. След нея изкара още три, всяка една по-голяма от предишната. Той ги нареди една до друга под сянката. Лицето му беше изпотено и щастливо.

— А твоите?

— По-малки са.

— Дай да ги видим.

— Вече ги прибрах.

— Но кажи колко са големи?

— Горедолу колкото твоята най-малка.

— Да не се шегуваш?

— За съжаление, не.

— Все на червей ли ги хвана?

— Да.

— Мързеливец.

Бил сложи пъстървите в торбата и тръгна към реката, размахвайки отворената торба. Разбрах, че е газил в потока — беше мокър до кръста.

Изкачих се на пътя и извадих двете бутилки вино. Бяха студени. Докато се връщах към дърветата, те се изпотиха. Постлах вестник, извадих яденето, отпуших едната бутилка и оставих другата до дървото. Бил се върна, бършейки ръцете си. Торбата му се бе издула от папрат.

— Да се запознаем с бутилката — предложи той, извади тапата, вдигна шишето и отпи. — У-ха! Искри ми излязоха.

— Дай да видим.

Виното беше леденостудено и с малко тръпчива жилка.

— Не е много лошо — каза Бил.

— Спасява го това, че е студено.

Разтворихме пакетите.

— Пиле.

— Има и твърдо сварени яйца.

— Виждаш ли някъде сол?

— Първо яйцата — после пилето — каза Бил. — Дори Бриян знае това.

— Той умрял. Прочетох вчера във вестника.

— Какво? Не може да бъде!

— Да. Бриян умрял.

Бил остави наполовин обеленото яйце.

— Джентълмени! — започна той, разгъна хартията и извади една пилешка кълка. — Променям дневния ред. За да почетем Бриян. В памет на великия гражданин. Първо пилето — после яйцата.

— Интересно в кой ли ден бог е сътворил пилето?

— Откъде да знаем — каза Бил, смучейки кълката. — Не трябва да задаваме въпроси. Земният ни път е кратък. Нека се радваме, вярваме и бъдем благодарни. Изяж едно яйце.

Бил размахваше кълката в едната ръка и бутилката в другата.

— Нека се насладим на благословените дарове. Нека употребим птиците небесни, нека употребим гроздовия сок. Ще употребиш ли малко гроздов сок, братко мой?

— Първо ти, братко.

Бил отпи дълга глътка.

— Употреби малко, братко — подаде ми той бутилката. — Нека прогоним съмнението. Нека не навираме маймунските си пръсти в свещените тайнства на кокошето царство. Нека приемем това на вяра и кажем простите слова — „присъедини и ти своя глас, братко“, какви слова ще кажем? — Той насочи кълката към мен и продължи: — Ще ти кажа. Ние ще възгласим — аз съм горд, че възгласявам и искам и ти да възгласиш коленопреклонно. Нека не се свенят человетецете да коленичат сред природата! Помни, че горите са били първите храмове божи. Нека коленичим и възгласим: не изяждайте тази дама — това е Менкен.

— Вземи — предложих аз. — Употреби малко от това.

Отпушихме другата бутилка.

— Какво има? — залитах аз. — Не обичаше ли Бриян?

— Обичах го каза Бил. Беше ми като роден брат.

— Откъде го познаваш?
— Бяхме заедно в колежа Хол и Крос: той, Менкен и аз.
— И боксьорът Франки Фрич.
— Не е вярно. Франки Фрич ходеше във Фордхъм.
— Ние пък бяхме съученици с архиепископ Манинг в колежа „Игнатий Лойола“.
— Не е вярно — каза Бил. — Нали аз самият бях в „Лойола“, с архиепископ Манинг.
— Ти се напи — казах аз.
— От виното?
— Изглежда.
— Това е от влагата — каза Бил. — Трябва да вземат мерки срещу тази проклета влага.
— Пийни си.
— Това ли е всичко, което имаме?
— Само тези две бутилки.
— Знаеш ли какъв си? — Бил нежно погледна бутилката.
— Не — отвърнах аз.
— Ти си платен агент на въздържателното дружество.
— Аз бях в колежа „Нотр Дам“ с Уейн Б. Уилър.
— Не е вярно — каза Бил. — Аз самият бях с Уейн Б. Уилър в Търговското училище в Остин. Той беше председател на класа.
— Добре — казах аз, — да затваряме кръчмата.
— Прав си, скъпи съученико — каза Бил. — Но кръчмата остава у мен, бутилката ще допия аз.
— ТИ се напи.
— От виното?
— От виното.
— Възможно е.
— Хайде да поспим.
— Добре.
Легнахме с главите на сянка и загледахме дърветата.
— Спиш ли?
— Не — каза Бил, — мисля.
Затворих очи. Приятно беше да лежиш на земята.
— Кажу Джейк, как стоят нещата с Брет?
— Какво искаш да знаеш?

— Бил ли си някога влюбен в нея?

— Разбира се.

— За дълго ли?

— На периоди, но продължи много време.

— О, ужас. Извинявай приятелю.

— Няма нищо, вече ми е безразлично.

— Наистина ли?

— Наистина. Но не ми се говори за това.

— Сърдиш ли се, че те запитах?

— Защо трябва да се сърдя?

— Аз ще поспя — каза Бил и закри лицето си с вестник.

— Слушай, Джейк, наистина ли си католик?

— Формално, да.

— Какво значи това?

— Не знам.

— Добре, а сега ще поспя — каза той. — И стига си говорил, защото ме разсънваш.

Аз също заспах. Когато се събудих, Бил нареждаше раницата. Беше късно следобед и дългата сянка на дърветата падаше над бента. Бях се схванал от спането на голата земя.

— Какво, събуди ли се? — запита Бил. — Защо не остана да нощуваш?

Аз се протегнах и потрих очи.

Сънувах много хубав сън — каза Бил. — Не помня какво, но беше много хубаво.

— Аз пък не помня да съм сънувал.

— А трябва да сънуваш — каза Бил. — Всички крупни наши бизнесмени са били съновидци и мечтатели. Вземи Форд например. Вземи президента Кулидж. Рокфелер. Джо Дейвидсън.

Разглобих пръчките на въдиците и ги пяхнах в калъфа. Сложих макарите в чантата. Бил беше подредил раницата и сложихме вътре една торба с риба. Аз взех другата.

— Нещо да сме забравили? — запита Бил.

— Червеите.

— Ех, ти с твоите червеи. Сложи ги тук.

Той беше метнал раницата на гръб и аз пяхнах кутийката с червеите в едно от страничните джобчета.

— Всичко ли взехме?

Огледах тревата под брястовете.

— Да.

Заизкачвахме се по пътеката към горите. Пътят до Бургете беше дълъг и вече се стъмваше, когато прекосихме поляните, излязохме на шосето между два реда къщи със светнали прозорци и стигнахме до хана.

Останахме в Бургете пет дни и риболовът беше добър. Нощите бяха студени, дните топли и дори в най-горещия час на деня полъхваше ветреца. В такава горещина е приятно да нагазиш в студения поток, след това да седнеш на брега и да се изсушиш на слънцето. Намерихме една рекичка с достатъчно дълбок вир за плуване. Вечер играехме тройка бридж с един англичанин на име Харис, който беше дошъл пеша от Сен Жан Пие де Пор. Той бе отседнал в същото ханче и ходеше за риба. Беше много приятен и два пъти дойде с нас до река Ироти. Нямахме новини от Роберт Коен, нито от Брет и Майк.

ГЛАВА XIII

Една сутрин слязох на закуска и заварих Харис вече на масата. Беше сложил очила и четеше вестник. Вдигна глава и се усмихна.

— Добро утро — каза той. — Имате писмо. Ходих до пощата и ми го дадох заедно с моите.

Писмото беше опряно на чашата за кафе на моето място. Харис отново зачете вестника. Отворих писмото. Беше препратено от Памплона, а вътре пишеше:

„Сан Себастьян, неделя

Драги Джейк,

Пристигнахме тук в петък, на Брет ѝ прилоша във влака, затова останахме да починем три дни при наши стари приятели. Във вторник пристигаме в Памплона и отсядаме в хотел «Монтоя», но не знам в колко часа. Би ли изпратил бележка с автобуса да ни обясниш къде да ви намерим в сряда. Сърдечни привети и извинявайте, че закъсняхме, но Брет беше много зле. Все пак до вторник ще ѝ мине, вече е по-добре. Знам си я каква е и се старая да се грижа за нея, но не е лесно.

Привети на всички

Майкъл“

— Какъв ден сме днес? — запитах аз Харис.

— Сряда, струва ми се. Да, правилно — сряда. Удивително, как губиш представа за времето в планината.

— Да. Тук сме вече почти цяла седмица.

— Надявам се, че не се готвите да заминавате?

— За съжаление да. Заминаваме следобед с автобуса.

— Жалко! Надявах се още веднъж да отидем заедно на Ирати.

— Трябва да се върнем в Памплона. Имаме уговорена среща с приятели.

— Много жалко наистина. Тук, в Бургете, прекарахме чудесно.

— Елате в Памплона. Ще играем бридж и ще видите чудно хубава фиеста.

— Искан ми се да дойда. Много мило, че ме поканихте. Но по-добре да остана тук. Нямам вече много време за риболов.

— Точите си зъбите за големите парчета в Ирати.

— Да си призная, да. Там действително има грамадни пъстърви.

— Ще ми се и аз да си опитам още веднъж късмета.

— Защо не? Останете още един ден. Хайде.

— Наистина трябва да слезем в града — отвърнах аз.

— Жалко.

След закуска Бил и аз седнахме на една пейка пред ханчето да се сгреем на слънце и да обсъдим положението. По пътя откъм центъра на града се зададе една девойка. Тя се приближи и извади една телеграма от кожената чанта, която беше провесила на дълъг ремък през рамо.

— Por Ustedes?^[1]

Погледнах телеграмата. Адресът ѝ беше: „Барнс, Бургете“.

— Да. За нас е.

Тя извади книгата, за да се разпиша, и аз ѝ дадох две медни монети. Телеграмата беше на испански: „Vango jueves Cohn“.

Подадох я на Бил.

— Какво значи Cohn? — запита той.

— Каква идиотска телеграма! За същата такса можеше да напише десет думи. „Идвам в четвъртък“. Иди, че разбери.

— Писал е само това, което е важно за него.

— Както и да е, ние тръгваме — казах аз. — Няма смисъл Брет и Майк да идват тук и да се връщат за фиестата. Ще им отговорим ли?

— Не е лошо да отговорим — няма смисъл да си придаваме важност.

Отидохме до пощата и поискахме телеграмна бланка.

— Какво да пишем? — запита Бил.

— „Пристигахме довечера“ — това е достатъчно.

Платихме и се върнахме в ханчето. Харис ни чакаше и отидохме тримата в Ронсевал да разгледаме манастира.

— Интересно място — забеляза Харис на излизане. — Но знаете ли, не съм голям поклонник на тия неща.

— Нито пък аз — каза Бил.

— Все пак мястото е забележително — продължи Харис. — Едва ли щях да го видя. Всеки ден се канех да дойда.

— Друго нещо е риболовът, нали? — обърна се към него Бил. Харис му допадаше.

— Да си призная, да.

Застанахме пред стария параклис на манастира.

— Не е ли кръчма онова там, зад пътя? — запита Харис. — Или очите ме лъжат.

— Прилича на кръчма — потвърди Бил.

— И на мен ми прилича на кръчма — присъединих се аз.

— Вижте какво — предложи Харис, — хайде да я употребим.

Този израз той беше научил от Бил.

Поръчахме по бутилка вино. Харис не ни позволи да платим. Той говореше испански добре и кръчмарят не взе пари от нас.

— Честна дума, приятели, нямате представа колко ми беше приятно с вас.

— Прекарахме чудесно, Харис.

Харис беше малко пиан.

— Честна дума. Наистина нямате представа. Рядко съм прекарвал така от войната насам.

— Някой път пак ще ходим заедно за риба. Нали, Харис?

— Непременно. Прекарахме чудесно. Какво ще кажете за още една бутилка?

— Чудесна идея — съгласи се Харис.

— Този път аз черпя — каза Бил. Иначе няма да прием.

— Нека аз да платя. За мен е удоволствие.

— Този път — аз — каза Бил.

Кръчмарят донесе четвърта бутилка. Останахме със старите чаши. Харис вдигна чаша.

— Честна дума, това е приятно за употреба.

Бил го тупна по гърба.

— Браво, Харис.

— Всъщност не се казвам Харис, а Уилсън-Харис, Имам две имена. С тире по средата.

— Браво, Уилсън-Харис — каза Бил. — Но понеже сте ни толкова симпатичен, ще ви казваме само Харис.

— Честна дума, Барнс, нямате представа колко ми е приятно.

— Употребете още една чаша — подканих го аз.

— Наистина, Барнс. Просто нямате представа. Това е всичко.

— Пийнете си, Харис.

На връщане от Ронсевал Харис вървя между нас двамата. Обядвахме в ханчето и Харис ни изпрати до автобуса. Той ни даде визитната си картичка с домашния си адрес в Лондон, адреса на клуба и на кантората си, а когато се качихме в автобуса, подаде ни по един плик. Отворих моя плик и намерих вътре десетина изкуствени мухи, направени собствено ръчно от Харис. Той сам си правеше мухите.

— Но, Харис... — започнах аз.

— Не, не! — прекъсна ме той и тръгна към вратата на автобуса. — Не са особено хубави мухи, но казах си, ще половите някой път с тях и ще си спомните колко хубаво прекарахме.

Автобусът потегли. Харис стоеше пред входа на пощата. Той ни махна с ръка. Ние се понесохме по пътя, а той се обърна и тръгна към ханчето.

— Нали Харис е много мил! — каза Бил.

— Мисля, че той наистина прекара добре.

— Харис ли? И още как!

— Жалко, че не дойде с нас в Памплона.

— Предпочете да лови риба.

— Да. И после, дявол знае дали щеше да се разбере с другите англичани.

— Предполагам, че нямаше.

Пристигнахме в Памплона късно следобед и автобусът спря пред хотел „Монтоя“.

На площада опъваха жици със закачени по тях електрически крушки: илюминации за фиестата. До колата се приближиха няколко деца и един чиновник от градската митница накара всички пътници да слязат и да разтоварят вързопите си на тротоара. Влязохме в хотела и на стълбите срещнахме Монтоя. Той се ръкува с нас и както винаги се усмихна смутено.

— Приятелите ви са тук — каза той.

— Мистър Кембъл?

— Да. Мистър Коен, мистър Кембъл и лейди Ашли.

Той се усмихна, сякаш искаше да каже още нещо.

— Кога пристигнаха?

— Вчера. Запазихме ви същите стаи.

— Много добре. Дадохте ли на Кембъл стая с прозорец към площада?

— Да. Същите стаи, които избрахме с вас.

— А къде са те сега?

— Мисля, че отидоха на състезанията по пелота.

— А какво става с биковете?

Монтоя се усмихна.

— Довечера — отвърна той. — Довечера в седем часа ще доведат вилярските бикове, а утре миурските. Ще отидете ли всички?

— Непременно. — Те никога не са виждали десенка-хонада^[2].

Монтоя сложи ръка на рамото ми.

— Там ще се видим.

Той отново се усмихна. Винаги се усмихваше тъй, сякаш борбите с бикове бяха някаква наша особена обща тайна, малко срамна, но наистина дълбока тайна, която знаем само ние двамата. Винаги се усмихваше тъй, сякаш за странични хора в тази тайна има нещо неприлично, нещо, което само ние можем да разберем и затова не си струва да я разкриваме пред хора, които няма да я разберат.

— Вашият приятел също ли е афисионадо? — усмихна се Монтоя на Бил.

— Дошъл е чак от Ню Йорк, за да види празника Сан Фермин.

— Нима? — вежливо се учуди Монтоя. — Но не е такъв афисионадо като вас.

Той отново сложи смутено ръка на рамото ми.

— Напротив — казах аз. — Той е истински афисионадо.

— Но все пак не такъв афисионадо като вас.

Афисион означава пристрастяване. Афисионадо е човек, пристрастен към борбите с бикове. Всички добри матадори отсядаха в хотела на Монтоя, тоест ония, които бяха афисионадос. Другите — станали бикоборци само заради парите — отсядаха може би по веднаж и не идваха втори път.

Добрите матадори идваха всяка година. Снимките им, подписани, собственоръчно, висяха в стаята на Монтоя. Носеха

посвещения на Хуанито Монтоя или на сестра му. Снимките на матадорите, които Монтоя действително признаваше, бяха в рамки. Снимките на матадорите, лишени от афисион, той държеше в едно чекмедже на бюрото си. Някои от тях носеха най-ласкателните посвещения. Но това нямаше значение. Един ден Монтоя ги извади всичките и ги хвърли в кошчето. Нямаха място при него.

Ние често говорехме за бикове и бикоборство. От няколко години отсядах при Монтоя. Разговорите ни бяха винаги кратки. Свеждаха се само до удоволствието всеки да разбере как другият чувства нещата. Идваха хора от далечни градове и преди да отпътуват от Памплона, отбиваха се за няколко минути при Монтоя да поговорят за биковете. Тези хора бяха афисионадос. За един афисионадо винаги се намираще стая дори когато хотелът беше препълнен. Монтоя ме запознаваше с някои от тях. Отначало те биваха много вежливи и им беше смешно, че съм американец. Никой не допускаше в един американец да има афисион. Той можеше да симулира афисион, неговата наелектризираност можеше да мине за афисион, но да бъде истински афисионадо — не. Когато се убеждавах, че съм афисионадо, а за това нямаше парола, нямаше стереотипни въпроси, с които да се провери, по-скоро в хода на разговора се установяваше душевната нагласа чрез странични въпроси и недомълвки, тогава те също тъй смутено слагаха ръка на рамото ми или казваха „*Buen Nombre*”^[3]. Но почти винаги ме докосваха с ръка. Сякаш искаха да ме пипнат, за да се уверят.

Монтоя беше в състояние да прости всичко на матадор, който има афисион. Готов беше да прости нервни кризи, паника, неуместни действия, всевъзможни грешки. На човек с афисион той можеше да прости всичко. Той веднага ми прости, че имам такива приятели. Не каза нищо, сякаш между нас те бяха нещо, за което е тъй неловко да се говори, като за конете, чиито кореми биковете разпаряха на арената.

Щом пристигнахме, Бил се качи в стаята си и когато влязох, той се миеше и преобличаше.

— Е — обърна се той към мен, — поговори ли испански?

— Той ми каза, че биковете пристигат тази вечер.

— Да намерим нашите и да вървим.

— Добре. Те са сигурно в кафенето.

— Взе ли билети?

— Да. Ще видим всички животни.

— Интересно ли е? — Той изпъна кожата на бузата си пред огледалото, за да види дали се е избърснал добре под челюстта.

— Интересно е — казах аз. — Отварят клетките и пускат бикове един по един, а има специални волове, които ги посрещат, те вървят с тях и им действуват успокояващо, но бикове нападат воловете и воловете се суетят около им като стари моми и се опитват да ги успокояват.

— Случва ли се да намушат воловете?

— Разбира се. Понякога направо ги убиват.

— А воловете нищо ли не могат да направят?

— Не. Те се опитват да се сприятелят с бика.

— И защо ги държат в корала?

За да успокояват бикове, да не си строшат рогата в каменната стена и да не се намушат един друг.

— Сигурно е много приятно да си вол.

Слязохме долу и прекосихме площада към кафене „Ируня“. Две будки за билети самотно стърчаха сред площада. Гишетата с надписи: Sol, Sol y sombra, Sombra^[4] бяха затворени. Отваряха ги в деня преди фиестата.

Белите плетени маси и столове на „Ируня“ заемаха не само мястото под аркадата, но и целия тротоар. Потърсих с очи Брет и Майк. Те бяха с Роберт Коен. Брет носеше барета „баск“. Също и Майк. Роберт Коен беше гологлав и с очила. Брет ни видя и махна с ръка. Тръгнахме към тях. Очите ѝ се смееха.

— Здравейте, приятели! — посрещна ни тя.

Брет сияеше. Майк подаде ръка сърдечно както винаги. Роберт Коен се ръкува с нас просто защото се бихме върнали.

— Къде се загубихте? — запитах аз.

— Аз ги доведох — каза Коен.

— Глупости — възрази Брет. — Ако не бяхте вие, отдавна да сме тук.

— Сами немаше да се оправите.

— Глупости. А вас двамата ви е хванало слънцето. Особено Бил.

— Имаше ли риба? — запита Майк. — Много ни се искаше да дойдем при вас.

— Имаше. Съжалявахме, че ви няма.

— Аз исках да дойда — каза Коен, — но реших, че трябва да ги доведа.

— Да ни доведе! Глупости.

— Имаше ли риба наистина? — запита Майк. — Много ли наловихте?

— Някой път хвацахме по десетина. Там горе имаше един англичанин.

— Казва се Харис — допълни Бил. — Случайно да го познаваш, Майк? Той също е бил на фронта.

— Щастливец — каза Бил. — Хубави времена бяха. Защо не се върнат пак ония дни.

— Не говори глупости.

— А вие участвувахте ли във войната, Майк? — запита Коен.

— И още как.

— Той много се отличи — каза Брет. — Разкажи им как конят ти се подплашил по Пикадили.

— Не. Разказвал съм го вече четири пъти.

— Но на мен не сте — каза Роберт Коен.

— Не искам. Тази история не говори добре за мен.

— Разкажи им за медалите си.

— Няма. Те говорят още по-зле за мен.

— Каква е тази история?

— Брет ще ви разкаже. Тя разказва всички неща, които ме излагат.

— Хайде, Брет, разказвайте!

— Да почвам ли?

— Ще я разкажа сам.

— Какви медали имате, Майк?

— Нямам никакви медали.

— Съвсем никакви?

— Вероятно имам обикновените медали, които се дават. Но не се наках да си ги взема. Веднъж имаше голям банкет, щеше да бъде и Уелският принц и на поканите пишеше, че ще се носят медали. Аз, разбира се, нямах медали и се отбих при моя шивач, на него поканата му направи силно впечатление, аз пък реших, че на банкета може да завържа полезни връзки и му казах: „Трябва да ме издокараш с медали“ — а той пита: „Какви медали, сър?“ Казвам му: „Каквито и да

са. Дай там някакви медали“ — а той пак пита: „Но какви медали сте получили, сър?“ — „Откъде да знам — отговарям му аз. — Да не мислиш, че ще седна да чета скучния бюлетин на кралската армия? Дай там няколко — гледай да са повече. Избери ги сам.“ И Тъй, той ми намери медали — такива едни миниатюрни, — даде ми ги в една кутийка, аз я сложих в джоба си и забравих. После отидох на банкет, но същата нощ застреляха Хенри Уилсън и принцът не дойде, кралят също и не беше редно да се носят медали, така че всички започнаха да си свалят медалите, а моите си бяха в джоба.

Той почака да се засмеем.

— Това ли е всичко?

— Това е. Може би лошо го разказах.

— Да — каза Брет. — Но няма значение.

Всички се засмяхме.

— О, да каза Майк. — Сега се сетих. Банкетът беше толкова скучен, че не можах да издържа и си отидох. По-късно същата вечер, намерих кутийката в джоба си. Това пък какво е? — чудя се аз. — Медали. Глупави военни медали. Разпорих лентичките и ги извадих — нали знаете как ги закачат, на лентички — и започнах да ги раздавам. На всяко момиче по един медал. Един вид за спомен. Взеха ме за военен герой. Раздава медали в бара. Изключителна личност.

— Разкажи по-нататък — обади се Брет.

— Нали е смешно? — запитва Майк.

Ние се засмяхме.

— Честна дума, смешно беше. Обаче шивачът ми изпрати писмо, че си иска медалите. Изпрати човек да ги вземе. Половин година ми писа писма. Излезе, че медалите били на някой, който ги оставил да ги почистят. Някакъв военен. Маниак на тема медали. — Майк замълча. — Неприятно за шивача — заключи той.

— Какво говорите! — каза Бил. — А аз помислих, че шивачът е бил във възторг.

— Добър шивач беше. Трудно е да се повярва, съдейки по сегашния ми вид продължи Майк. Плащах му по сто лири годишно, за да не ми додява с разни сметки и разписки. Беше голям удар за него, когато фалирах. Това стана малко след историята с медалите. Тогава писмата му станаха доста безцеремонни.

— А как фалирахте? — запитва Бил.

— По два начина — отвърна Майк. — Отначало постепенно — после изведнъж.

— Каква беше причината?

— Приятелите. Имах много приятели. Неискрени Приятели. А имах и кредитори. Мисля, че никой в Англия не е имал толкова кредитори.

— Кажим им какво стана в съда — обади се Брет.

— Не си спомням — каза Майк. — Бях малко пиян.

— Малко! — възкликна Брет. — Ти беше пиян като пън.

— Странно нещо — каза Майк. — Онзи ден срещнах бившия си съдружник, предложи ми чаша уиски.

— Кажим им за адвоката — подкани го Брет.

— Не. Моят адвокат също беше пиян. Смятам, че темата е неприятна. Ще отидем ли да видим как докарват биковете?

— Да вървим.

Повикахме келнера, платихме и тръгнахме из града.

Аз вървах с Брет, но Роберт Коен ни настигна и тръгна от другата ѝ страна. Тримата минахме покрай el Ayuntamiento с окачени по балкона знамена, подминахме пазара и стръмната улица към моста над Арга. Много хора бяха излезли да видят биковете, по склона към моста се спускаха фойтоци и над главите на пешеходците се виждаха кочияши, коне и камшици. Минахме моста и поехме към корала. На прозореца на една кръчма имаше надпис: „Хубаво вино, 30 сантима литъра“.

— Ето къде ще идваме, като останем без пари — каза Брет.

Жената, която стоеше пред входа, ни изгледа. Тя подвикна на някой вътре, на прозореца се показаха три девойки и заковаха очи в нас. Те гледаха Брет.

Пред вратите на корала двама души късаха билетите на посетителите. Влязохме. Вътре имаше дървета и ниска каменна къща. На отсрещния край беше каменната стена на корала с отворения като бойници, пробити във външната стена на всяко отделение. На стената беше опряна стълба, хората се изкачваха по нея и се разхождаха по каменния зид между двата корала. Тръгнахме през тревата под дърветата и преди да стигнем до стълбата, подминахме две големи, боядисани в сиво клетки за бикове. Във всяка клетка имаше по един бик. Бяха ги докарвали с влак от една кастилска ганадерия^[5], след това

бяха свалили клетките от товарните платформи на гарата и ги бяха пренесли тук, за да пуснат биковете в корала. Всяка клетка носеше печат с името и емблема на владелеца на ганадерията. Изкачихме се на стената и застанахме така, че да виждаме корала. Каменните зидове бяха варосани, долу бе постлана слама, до стената имаше ясли и дървени корита за вода.

— Погледнете — казах аз.

Отвъд реката се издигаше платото, на което беше градът. Градските стени и кули бяха пълни с хора. Укрепленията бяха в три реда — и трите почернели от народ. Зад стените, от прозорците на къщите се подаваха глави. На другия край на платото хлапетата се бяха покатерили на дърветата.

— Сигурно очакват нещо да се случи — каза Брет.

— Искат да видят биковете.

Майкъл и Бил стояха на отсрещната страна на корала. Те ни махнаха с ръка. Зад нас стояха закъснели зрители и ни натискаха, когато други напиреха зад тях.

— Защо не започват? — запита Роберт Коен.

Към първата клетка впрегнаха едно муле и то я довлече до вратата в стената на корала. Мъже с лостове я повдигнаха и я избутаха до самата врата. На стената стояха други помощници, готови да вдигнат вратата на корала, след това вратата на клетката. Една врата на отсрещния край на корала се отвори и вътре, размахвайки глави, дотичаха два вола. Слабите им хълбоци се тресяха. Те се свиха в ъгъла, с глави към вратата, откъдето трябваше да влезе бикът.

— Нямаат много весел вид — каза Брет.

Мъжете на стената се напънаха и вдигнаха вратата на корала. След това вдигнаха вратата на клетката.

Надвесих се над зида и се опитах да погледна в клетката. Вътре беше тъмно. Някой чукна по нея с железен лост. Разнесе се трясък. Бикът удряше наляво и надясно с рога по дървените стени. След това видях една черна муцуна и сянката на рогата, копитата затропаха по голите дъски, бикът се понесе напред, влезе в корала, предните му копита се плъзнаха в сламата и той рязко спря, вдигнал глава, с издути и напрегнати раменни мускули, цял потръпваш, вперил поглед в хората върху каменния зид. Двата вола се свиха до стената, свели глави, без да откъсват очи от бика.

Бикът ги видя и се хвърли към тях.

Един от мъжете, застанал зад клетката, подвикна и удари с шапка по дъските. Бикът, който не беше още достигнал воловете, се извъртя, събра крака, хвърли се натам, където беше стоял човекът, и бързо-бързо, за мушка напосоки с десния рог между двете дъски, опитвайки се да го набоде.

— Боже мой, колко е красив! — възкликна Брет.

Бикът беше точно под нас.

— Виж как умело си служи с рогата. Има ляв и десен удар, също като боксьор обясних й аз.

— Наистина ли?

— Гледай и ще видиш.

— Всичко става много бързо.

— Почакай. Ей сега ще пуснат и другия.

Втората клетка беше вече до вратата. На отсрещния ъгъл един от мъжете, застанал зад дъските, примами бика и докато той беше с гръб към входа, вдигнаха вратата и в корала влезе вторият бик.

Той се спусна право към воловете. Двамата мъже зад дъските закрепяха, за да отвлекат вниманието му, но той продължи напред. „А-а! А-а! Торо!“ — завикаха мъжете и размахаха ръце, а двата вола се извърнаха с хълбок към бика. Той заби рога в единия от тях.

— Не гледай! — обърнах се бързо към Брет. Но тя гледаше като хипнотизирана.

— Добре — казах аз. — Щом не ти действа на нервите.

— Видях — отвърна тя. — Видях как удари първо с левия, после с десния рог.

— Браво!

Волът лежеше там, където беше паднал, и конвулсивно изпъваше шия. Внезапно бикът го остави и се насочи към втория вол, който се беше свил в отсрещния ъгъл на корала и люлееше глава. Той бе видял всичко. Волът трмаво побягна, бикът го настигна, мушна го леко в хълбока, извърна се, сгърби мощните си раменни мускули и впери очи нагоре към тълпата. Волът се приближи до него и понечи да го докосне с муцуна, а бикът го бодна небрежно и след това той на свой ред докосна вола с муцуна и заедно се затичаха към другия бик.

Когато влезе третото животно, двата бика и волът го посрещнаха, застанали един до друг, с насочени рога. След няколко минути волът се

приблужи към новодошлия, успокои го и го присъедини към стадото. Когато вкарваха последните два бика, цялото стадо беше заедно.

Намушеният вол се бе изправил на крака и стоеше до каменния зид. Никой от биковете не се приближаваше към него, а и той не се опитваше да влезе в стадото.

Слязохме от стената заедно с тълпата и погледнахме още веднъж биковете през отверстията в стената на корала. Те стояха спокойно, със сведени глави. Излязохме навън, качихме се на един файтон и тръгнахме към кафенето. Майк и Бил се върнаха половин час след нас. Спирали на няколко места да пият по чаша. Седнахме всички в кафенето.

— Просто изумително — каза Брет.

— Дали последните ще се бият тъй добре, като първия? — запита Роберт Коен. — Струва ми се, че много бързо се успокоиха.

— Те се познават един друг — обясних аз. — Опасни са само всеки поотделно или когато са не повече от два-три заедно.

— Какво искаш да кажеш? — запита Бил. — Всички ми се сториха опасни.

— Бикът може да убие някого, единствено ако е сам. Разбира се, ако влезеш вътре, някой може да се отдели от стадото и да стане опасен.

— Много е сложно — каза Бил. — Никога да не се отделяш от стадото, разбра ли, Майк.

— И все пак — намеси се Майк — чудесни бикове, нали? Видяхте ли какви, рога имат?

— Видях, разбира се — каза Брет. — Досега нямах представа.

— А видяхте ли как намуши вола? — продължи Майк. — Нещо изключително.

— Никак не е весело да си вол — каза Роберт Коен.

— Нима така мислиш? — обърна се към него Майк. — Аз пък мислех, че ще ти е много приятно да бъдеш вол, Роберт.

— Какво искаш да кажеш, Майк?

— Водят спокоен живот. Никога нищо не казват, само се въртят около биковете.

Стана ни неловко. Бил се засмя. Роберт Коен се обиди. Но Майк продължаваше.

— Струва ми се, че би ти харесало. Няма да става нужда да си отваряш устата. Хайде, Роберт, кажи нещо. Какво само стоиш тук?

— Но аз казах, Майк. Забрави ли? За воловете.

— Кажи още нещо. Нещо смешно. Не виждаш ли, че сме се събрали тук да се веселим?

— Стига, Майкъл. Ти си пиан — каза Брет.

— Не съм пиан. Говоря напълно сериозно. Ще продължава ли Роберт Коен да се влачи като вол след Брет?

— Престани, Майкъл! Прояви малко благородство.

— По дяволите благородството! Кой проявява благородство? Само породистите бикове са благородни животни. Наистина са чудесни. Не ти ли харесаха, Бил? Кажи нещо, Роберт. Стига си седял като на погребение. Какво от това, че Брет е спала с теб? Тя е спала с много мъже, които стоят по-горе от теб.

— Млъкни! — каза Коен и се изправи. — Затваряй си устата, Майк.

— О, я не заставай така, сякаш се готвиш да ме удариш. Това няма да ми направи впечатление. Кажи сега, Роберт, защо се мъкнеш след Брет като жалък нещастен вол? Не чувствуваш ли, че си нежелан? Когато аз съм нежелан — разбирам това. Защо и ти не разбереш, че си нежелан? Ти дойде в Сан Себастиан, където никой не те бе канил, и се повлече след Брет като жалък вол. Смяташ ли, че това е редно?

— Затваряй си устата. Ти си пиан.

— Може и да съм пиан. А защо не си и ти пиан? Защо никога не се напиваш, Роберт? Не прекара добре в Сан Себастиан, защото нито един от нашите приятели не те покани, където и да било. Можеш ли да им се сърдиш за това? Не можеш. Аз дори им казах да те поканят. Но не искаха. Е, можеш ли да ги обвиниш? Можеш ли? Отговори, можеш ли?

— Върви по дяволите, Майк!

— Аз не мога да им се сърдя. А ти можеш ли? Защо се влачиш подир Брет? Толкова ли нямаш възпитание? Мислиш ли, че на мен ми е лесно да гледам всичко това?

— И говориш за възпитание — каза Брет. — Държането ти е чудесно, наистина.

— Хайде да ставаме, Роберт — каза Бил.

— Защо се влачиш подир нея?

Бил стана и дръпна Коен.

— Не си отивайте — каза Майк. — Сега Роберт Коен ще ни почерпи.

Бил се отдалечи с Коен. Коен беше преbledнял. Майк продължаваше да говори. Аз седях и слушах. Брет беше без настроение.

— Кажи сега, Майкъл, защо трябва да се държиш като глупак? — прекъсна го тя. — Не искам да кажа, че Майк не е прав — обърна се след това към мен.

Майк говореше спокойно. Отново бяхме добри приятели.

— Не съм толкова пиан, колкото се показах — отвърна той.

— Знам, че не си — съгласи се Брет.

— Никой от нас не е трезвен — намесих се аз.

— Не казах нищо повече от това, което мисля.

— Но го каза в лоша форма — засмя се Брет.

— И все пак, той е глупак. Дойде в Сан Себастиан, където не бе никому нужен. Влачеше се след Брет и я гледаше. Просто ми се повдигаше от това.

— Държа се много, лошо — потвърди Брет.

— Ето, виждаш ли, Брет е имала любовници и по-рано. Тя всичко ми казва. Даде ми писмата на Коен, но не ги четох.

— Много благородно от твоя страна.

— Не, виж какво, Джейк, Брет е имала и други любовници. Но не са били евреи и след това не са се влачили подир нея.

— Чудесни момчета бяха — каза Брет. — Но няма смисъл да говорим за това. Ние с Майкъл се разбираме.

— Даде ми писмата на Роберт Коен. Но не ги четох.

— Не можеш да четеш ничии писма, дарлинг. Дори и моите.

— Може да е смешно, но не мога да чета писма — каза Майк.

— Ти изобщо нищо не можеш да четеш.

— Не. Не си права. Чета доста. Когато съм в къщи, чета.

— Скоро ще пропишеш — каза Брет. — Хайде, Майкъл. Погледни малко по-весело. Той е тук и трябва да се примириш с това. Не ни разваляй фиестата.

— Тогава да се държи прилично.

— Добре. Ще му кажа.

— Кажи му ти, Джейк. Кажи му да се държи прилично или да се махне.

— Ще бъде особено подходящо аз да му кажа.

— Кажи, Брет, как те наричаше Роберт. Слушай, Джейк, чудесно е.

— О, не. Не мога.

— Хайде. Тук сме само приятели. Кажи, Джейк, нали сме приятели?

— Не мога. Много е глупаво.

— Аз ще му кажа.

— Недей, Майкъл. Не изглупявай.

— Той я наричал Цирцея — каза Майк. — Защото превръщала мъжете в свини. Добре казано. Съжалявам, че не съм и аз писател.

— От него би излязло писател — каза Брет. — Пише извънредно забавни писма.

— Знам — съгласих се аз. — Той ми писа от Сан Себастиан.

— Това нищо не беше. Той пише извънредно забавни писма.

— Тя ме накара да пиша. Уж била болна.

— Наистина бях.

— Хайде — подканих ги аз, — да вървим да ядем.

— А как да се държа с Коен? — запита Майк.

— Все едно, че нищо не е било.

— За мен няма никакво значение — каза Майк. — Ни най-малко няма да ми е неудобно.

— Ако каже нещо, ще му отговориш, че просто си бил пиан.

— Точно така. Смешното е, че наистина бях пиан.

— Да вървим — каза Брет. — Платени ли са тези отрови? Трябва да се изкъпя преди вечеря.

Прекосихме площада. Беше се стъмнило, а околоръст под арка дата светеха кафенетата. Тръгнахме към хотела по каменната настилка под дърветата. Те се качиха горе, а аз останах да разменя две думи с Монтоя.

— Е, харесаха ли ви биковете? — запита ме той.

— Харесаха ми. Хубави бикове.

— Не са лоши — кимна с глава Монтоя, — но не са и много хубави.

— Защо не ви харесаха?

— Не знам. Ей така, не останах с впечатлението, че са наистина хубави бикове.

— Разбирам.

— Все пак, не са лоши.

— Не, не са лоши.

— А вашите приятели харесаха ли ги?

— Много.

— Това е добре каза Монтоя.

Качих се горе. Бил беше в стаята си, стоеше на балкона и гледаше площада. Застанах до него.

— Къде е Коен?

— В стаята си.

— Как е?

— Зле, разбира се. Майк беше ужасен. Когато е пиан, става невъзможен.

— Не беше много пиан.

— Как да не беше! Нали знам какво изпихме по пътя към кафенето.

— След това изтрезня.

— Да. Но се държа невъзможно. Добре знаеш, че не обичам Коен и смятам, че отиването му в Сан Себастьян беше евтина хитрина, но Майк каза неща, които не са за пред хората.

— Харесаха ли ти биковете?

— Чудесни са. И как интересно ги изкарват от клетката.

— Утре пристигат миурските.

— Кога започва фиестата?

— Вдругиден.

— Не трябва да позволяваме на Майк да се напива. Говори отвратителни неща.

— Да се приготвим за вечеря.

— Да. Предстои ни приятно прекарване.

— Нали?

Всъщност вечерята мина приятно. Брет бе облякла черна вечерна рокля без ръкави. Беше много красива, Майк се държеше тъй, сякаш нищо не се беше случило. Трябваше да се кача и да доведе Роберт Коен. Той се държеше сдържано и официално. Беше още бледен и с измъчен вид, но накрая се развесели. Той не можеше да не гледа Брет.

Изглежда, че това го правеше щастлив. Сигурно му бе приятна мисълта, че тя е тъй хубава, а той е бил с нея и всички го знаят. Това беше нещо, което никой не можеше да му отнеме. Бил беше много забавен. Също и Майкъл. Двамата си допадаха.

Всичко ми напомняше за някои вечери от годините на войната: с много вино, скрито напрежение и чувството, че предстоят неща, които не можеш да предотвратиш. Под влияние на виното настроението ми се поправи и се почувствувах добре. Всички ми се струваха крайно мили хора.

---

[1] За вас ли е? (Исп.) — Б.пр. ↑

[2] Тържество, при което бикове, докарани в дървени клетки, се вкарват в помещението, наречено торил. — Б.пр. ↑

[3] Добър човек (исп.). — Б.пр. ↑

[4] Слънце, Слънце и сянка. Сянка (за местата в различните части на амфитеатъра). — Б.пр. ↑

[5] Скотовъдно стопанство. — Б.пр. ↑

ГЛАВА XIV

Не знам в колко часа съм си легнал. Помня, че се съблякох, после сложих халат и излязох на балкона. Знаех, че съм съвсем пиян, прибрах се, запалих нощната лампа и започнах да чета Тургенев. Сигурно съм препроочел няколко пъти една и съща страница. Беше разказ от „Записки на ловеца“. Бях го чел и по-рано, но ми се струваше, че го чета за първи път. Виждах описваната местност ясно пред себе си и тежестта в главата започваше да изчезва. Бях много пиян и не исках да затварям очи, защото стаята щеше да започне да се върти. По-добре да почетете човек — тогава това чувство минава.

Чух как Брет и Роберт Коен се изкачват по стълбите. Коен се спря пред вратата, каза лека нощ и тръпна към стаята си. Брет влезе в съседната стая. Майк си беше легнал. Преди един час се бяхме качили двамата. Когато тя влезе, той се събуди и започнаха да говорят. Чух ги как се смеят. Угасих светлината и се опитах да заспя. Нямах смисъл да чета повече. Можех да си затворя очите, без да ми се вие свят. Но не можех да заспя. Няма причина в тъмното нещата да ти изглеждат по-други, отколкото на светло. Има, дявол да го вземе. Едно време имах такова хрумване и после половин година трябваше да спя на запалена лампа. Няма що да се каже — блестяща идея. Впрочем по дяволите жените. Вървете по дяволите, Брет Ашли.

Една жена може да ти бъде добър приятел. Много, добър. Преди всичко трябва да обичаш една жена, за да имаш основа за приятелство с нея. Брет ми беше приятел. Не се бях поставял на нейно място. Получавах нещо, а не давах нищо в замяна. Но само отсрочвах деня, в който трябваше да заплащам. За всичко се плаща. В това поне човек може да бъде уверен. Смятах, че съм платил за всичко. Не тъй, както една жена плаща, и плаща, и плаща. Не става въпрос за възмездие или наказание. Просто за размяна на ценности. Даваш нещо, за да вземеш нещо друго. Или работиш, за да имаш нещо. За всичко повече или по-малко хубаво трябва да платиш. Аз платих за доста неща, които исках да имам, затова сега животът ми е приятен. Плаща се или като учиш, или добивайки опит, или като рискуваш, или с пари. Да се радваш на

живота, значи да умееш да получиш толкова, за колкото си платил и когато го получиш, да съзнаваш, че си го получил. А да получиш толкова, за колкото плащаш — може. Светът е фирма, която търгува почтено. Тази философия ми изглеждаше добра. След пет години, мина ми през ума, тя ще ми изглежда тъй глупава, както всичките ми по-раншни философии.

Но може би не е така. Може би с течение на годините човек научава нещо. Все ми е едно какво представлява светът. Едно искам да знам — как да живея в него. Може би, ако разбереш как трябва да живееш в него, ще ти стане ясно и какъв е той.

Все пак Майк не трябваше да се държи така безобразно с Коен. Като се напие, Майк става непоносим. А Брет е добра, когато е пияна. Бил също. Коен никога не се напива. След като преминеше известна граница, Майк ставаше нетърпим. Приятно ми беше да гледам как обижда Коен. Но съжалявах, че го обиди, защото, след това се чувствувах отвратен от себе си. Това именно е нравственост: някои неща, след като минат, ти стават противни. Не, това е сигурно безнравственост. Малко смел извод. Колко ненужни хрумвания за една нощ. Глупости, би казала Брет. Глупости! Когато човек общува с англичани, започват да му идват наум техните изрази. Говоримият английски — поне на висшите кръгове — сигурно има по-малко думи от езика на ескимосите. Но аз нямам понятие от езика на ескимосите. Може би е хубав език. Или от езика на ирокезите. И от него нямам понятие. Англичаните изразяват мислите си с интонация. Така че един израз може да означава всичко. Но ми харесват. Харесва ми как говорят. Харис например. Само че Харис не беше от висшите кръгове.

Отново запалих лампата и зачетох. Продължих да чета същия разказ от Тургенев. Знаех, че като го прочета сега, когато мозъкът ми е свръхчувствителен от голямото количество коняк, ще се запечата някъде в паметта ми и после ще ми се струва, че наистина съм го изживял. Ще остане в мен завинаги. Още едно хубаво нещо, за което плащаш и след това го имаш. Заспах малко преди зазоряване.

Следните два дни прекарахме спокойно, без скандали. Градът се готвеше за фиестата. Работници сковаваха врати, за да затворят пресечките в деня, когато пуснат бикове от корала и те се понесат по градските улици към арената. Копаеха дупки и поставяха вътре греди — всяка греда номерирана за определеното място. На платото извън

града прислугата на арената тренираше конете на пикадорите, които вдървено галопираха по твърдата, спечена от слънцето земя зад корала. Голямата врата на арената беше отворена и вътре метяха амфитеатъра. Оглаждаха пясъка с валяк и го пръскаха с вода, а дърводелците заменяха някои дъски на „барерата“, които се бяха изметнали или пропукали. От края на гладко изравнената арена се виждаха празните скамейки на амфитеатъра и жените, които почистваха ложите.

Бяха вече поставени оградите, които образуваха коридор от крайната улица на града до входа на арената; оттам щеше да мине тичащата тълпа, подгонена от биковете сутринта в първия ден на борбите. По-нататък, на равното, където щеше да стане панаирът на коне и рогат добитък, цигански катун беше опънал шатри под дърветата. Продавачите на вино и *aguardiente* настаняваха сергиите си. Една сергия рекламираше анасонова ракия — на дъските под жаркото слънце висеше платно с надпис „Anis del toro“. На големия площад в центъра на града нямаше още никакви промени. Седнахме на плетените столове пред кафенето да погледаме автобусите, които докарваха селяни от околността, дошли на пазар. После автобусите отново се пълнеха и откарваха селяните, натъпкали дисагите си с градски стоки. Големите сиви автобуси бяха единственият признак на живот, освен гълъбите и човека с маркуча, който поливаше каменния плочник на площада и улицата.

Вечер ставаха разходките — *el paseo*. В продължение на един час след вечеря всички — хубавите момичета, офицерите от гарнизона, изобщо цялото общество на Памплона се разхождаше по улицата към площада, а кафенетата се пълнеха с обичайната вечерна тълпа.

Сутрин сядах в кафенето, преглеждах мадридските вестници и тръгнах по улиците или излизах от града. Понякога Бил идваше с мен. Друг път оставаше в стаята си да пише. Преди обед Роберт Коен учеше испански или чакаше ред в бръснарницата. Брет и Майк не ставаха преди дванадесет. Изпивахме по чаша вермут в кафенето. Живеехме спокойно и никой не се напиваше. Два пъти отидох на църква — веднъж с Брет. Тя ми каза, че искала да ме чуе как се изповядвам, но аз ѝ обясних, че това е най-напред невъзможно, след това съвсем не е толкова интересно — би ѝ се сторило, че говоря на непознат език. На излизане от църквата срещнахме Коен — той явно ни беше проследил,

но се държеше приятно и мило. Тримата тръгнахме на разходка към циганския катун и Брет даде да ѝ гледат на ръка.

Беше хубаво утро, високо над планините се носеха бели облаци. През нощта бе преваляло, на платото беше прохладно и свежо и пред нас се разкриваше чудесна гледка. Всички се чувствувахме бодри, в добро настроение и аз нямах нищо против Коен. В такъв ден нищо не може да ти развали настроението.

Това беше последният ден преди фиестата.

ГЛАВА XV

В неделя по пладне, на шести юли, фиестата избухна като бомба. Смятам, че това е най-подходящият израз. Цял ден пристигаха хора от селата, но градът ги поглъщаше и те не се забелязваха. Под силното слънце площадът беше замрял както през всеки друг ден. Селяните се събираха в кръчмите, по-далеч от центъра, и пиеха — готвеха се за фиестата. Току-що бяха пристигнали от полята и планините, така че им беше нужно време, за да сменят аршина си. Не можеха да се примирят изведнъж с високите цени на кафенетата. В кръчмите получаваха толкова вино, колкото пари даваха. Парите все още имаха определена стойност, изразена в работни дни и продадени крини жито. В разгара на фиестата щеше да им стане все едно колко плащат и какво купуват, но днес беше свети Фермин — първият ден от фиестата — и те от ранно утро се тълпяха в кръчмите по тесните градски улички. Преди обед тръгнах към катедралата на литургия и през широко отворените врати на кръчмите ги чувах как пеят. Те се настройваха. На богослужението в единадесет часа имаше много хора, Свети Фермин е също и голям религиозен празник.

Излязох от катедралата, построена на малко възвишение, и поех нагоре към площада с кафенетата. Наближаваше обед. На една от масите седяха Роберт Коен и Бил. Мраморните маси и белите плетени столове бяха изчезнали. На тяхно място имаше железни масички и прости сгъваеми столчета. Кафенето беше като боен кораб пред сражение. Келнерите не оставяха посетителя да си чете вестника необезпокояван, а веднага го запитаха какво ще поръча. Щом седнах, един келнер се приближи.

— Какво ще пиете? — запитах аз Бил и Роберт.

— Шери — отвърна Коен.

— Херес — казах аз на келнера.

Той не беше още успял да донесе чашите, когато над площада се изви ракета — сигнал, че фиестата започва. Тя се пръсна, а над театър „Гаяр“, на отсрещната страна на площада, се издигна кълбо сив дим. Кълбото остана във въздуха като при шрапнелна експлозия, в същия

миг край него се изви друга ракета и остави след себе си струйка дим в слънчевото небе. Тя експлодира в ярък пламък и се появи още едно облаче дим. Когато втората ракета изгърмя, под аркадата, която миг преди беше пуста, вече се бяха стекли толкова много хора, че келнерът, вдигнал бутилката високо над главата си, едва успя да си пробие път до нашата маса. От всички страни към площада се стичаха хора, а от улицата се дочуха флейти, пиколите и барабани. Те свиреха *giau-giau* — пиколите пицяха пронизително, барабаните гърмяха. Следваха ги танцьори мъже и момчета. Когато свирачите спряха, всички клекнаха на улицата, после флейтите и пиколите отново писнаха, плоските гръмливи барабани отново закънтяха, множеството скочи и се понесе в танц. В тълпата се виждаха само главите и раменете на подскачащите танцьори.

Мина един прегърбен човек със свирка, следван от орляк деца, които крещяха и го дърпаха за дрехите. Той прекоси площада с децата по петите си, мина край кафенето и свърна по една странична уличка. Той мина близо до нас, лицето му беше сипаничаво и безизразно; децата зад него тичаха, крещяха и го дърпаха.

— Сигурно е местният идиот — каза Бил. — О, гледайте!

Откъм улицата се зададоха танцьори. Улицата бе претъпкана с танцуващи — само: мъже. Всяка група танцуваше под такта на своите пиколите и барабани. Бягаха от някакъв клуб — всички със сини работнически блузи и червени кърпи на врата. На два пръта носеха голям плакат, който подскачаше заедно с тях. Те се приближиха, заобиколени от тълпата. — „Да живее виното! Да живеят чужденците!“ — гласеше плакатът.

— Къде са чужденците? — запита Роберт Коен.

— Чужденците сме ние — каза Бил.

В небето непрекъснато се издигаха ракети. Не беше останала нито една свободна маса. Площадът се опразваше и тълпата изпълваше кафенетата.

— Къде са Брет и Майк? — запита Бил.

— Ще отида да ги намеря — каза Коен.

— Доведи ги тук.

Фиестата се разгаряше. Тя продължи седем дни и седем нощи. Танците не спираха, пиенето не спираше, шумът не стихваше. Нещата, които се случиха, можеха да се случат само по време на фиеста.

Накрая всичко стана нереално, сякаш нищо не би могло да има последствия. Изглеждаше неуместно да се мисли за последствия по време на фиеста. Дори когато наоколо бе тихо, човек имаше чувството, че за да го чуят, трябва да крещи. Така беше и с всичко останало. Беше фиеста и тя продължи седем дни.

След обедата имаше пищно религиозно шествие. Носеха свети Фермин от църква в църква. В шествието вървяха всички първенци — светски и църковни. Но тълпата беше толкова голяма, че не можахме да ги видим. Пред официалната процесия и зад нея танцуващите играеха под звуците на *giau-giau*. Сред множеството подскачаше група с жълти ризи. Тълпата, заляла страничните улици и тротоарите, беше толкова голяма, че можахме да видим само гигантските, десетметровите фигури на индианци, маври, крал и кралица, които се въртяха в тържествен валс.

Те останаха пред параклиса, където влязоха свети Фермин и първенците, оставяйки след себе си почетната охрана: гигантските макети останаха празни — хората, които бяха вътре, застанаха отстрани, а джуджетата шареха из тълпата и размахваха надути свински мехури. Влязохме, вътре миришеше на тамян, тълпяха се хора, но Брет я спряха още в преддверието, защото нямаше шапка. Излязохме и тръгнахме по улицата от параклиса към града. По тротоарите се бяха наредили хора и пазеха местата си, за да видят завръщането на процесията. Десетина души образуваха кръг около Брет и започнаха да танцуват. На вратовете си бяха окачили дълги връзки чесън. Те хванаха за ръка Бил и мен и ние се присъединихме. Бил също затанцува. Всичък пееха. И Брет направи опит да танцува, но те не й позволиха. Искаха само да стои в средата, за да танцуват около нея. Песента спря, те нададоха пронизителен вик „*giau-giau!*“ и ни помъкнаха към една кръчма.

Застанахме на тезгяха. Настаниха Брет върху една бъчва. Вътре бе тъмно и пълно с мъже, които пееха дрезгаво. Зад тезгяха точеха вино от бъчвите. Извадих пари да платя, но един от мъжете ги сложи обратно в джоба ми.

— Искам мехче за вино — каза Бил.

— Има на едно място по-долу на същата улица — казах аз. — Ще отида и ще купя две.

Танцьорите не искаха да ме пуснат. Трима от тях бяха седнали на високите винени бъчви до Брет и я учеха как се пие от виненото мехче — la bota. На шията ѝ бяха преметнали гердан от чесън. Някой буташе чаша в ръката ѝ. Друг учеше Бил на някаква песен: пееше в ухото му и отмерваше такта, като го удряше по гърба.

Обясних им, че ще се върна. Излязох на улицата и тръгнах да търся работилницата за винени мехове. Тротоарите бяха пълни с хора, много от магазините бяха затворени, затова не можах да я открия. Оглеждах двете страни на улицата и така стигнах до църквата. Тогава попитах един човек, той ме хвана за ръка и ме заведе. Кепенците бяха спуснати, но вратата беше отворена.

Вътре миришеше на прясно щавена кожа и на гореща смола. Един човек маркираше с печат готовите мехчета. Те висяха на вързопи от тавана. Той свали едно, наду го, запуши здраво отвора и скочи отгоре му.

— Виждате ли! Няма да тече.

— Искам още един. От големите.

Той свали от тавана един голям мях, който би побрал цял галон и дори повече. Наду го, бузите му също се издуха, хвана се за стола и стъпи отгоре му.

— Защо ви са? Да ги продадете в Байон?

— Не. Ще пия от тях.

Той ме тупна по гърба.

— Buen hombre! Осем песети за двата. Най-ниската цена.

Човекът, който слагаше печат на готовите мехове и ги хвърляше на купчина, вдигна глава.

— Това е вярно — каза той. — Осем песети е евтино.

Платих. Излязох на улицата и тръгнах обратно към кръчмата. Стори ми се още по-тъмна и претъпкана. Не видях Брет и Бил и някой ми каза, че били в задната стаичка. Момичето на тезгяха напълни двата меха. Единият побра два литра. Другият — пет. Платих три песети и шестдесет сантима за двата. Един човек, застанал до тезгяха, когото виждах за първи път, се опита да плати вместо мен, но накрая успях да си платя сам. Тогава той ми предложи чаша вино. Поисках и аз на свой ред да го почерпя, той не прие, но каза, че бил съгласен да опита новия мях, вдигна големия, петлитровия и така го натисна, че струята засвистя право в гърлото му.

— Готово — каза той и ми подаде меха.

В задната стаичка Брет и Бил, заобиколени от танцьорите, седяха върху бъчви. Всички се бяха прегърнали през рамо и пееха. Майк седеше на една маса с няколко мъже по ризи и заедно с тях посягаше към едно блюдо с риба, подправена с накълцан лук, зехтин и оцет. Всички пиеха вино и топяха зальци хляб в зехтина и оцета.

— Хей, Джейк! — извика Майк. — Ела тук да се запознаеш с приятелите ми. Ние ядем ордъовър.

Запознах се със сътрапезниците му. Те му подсказваха имената си и поръчаха да ми донесат вилица.

— Стига си ги подяждал, Майкъл! — провикна се Брет от винената бъчва.

— Ще ви изям вечерята — отказах аз, когато някой ми подаде вилица.

— Яжте — отвърна той. — Нали е за това — да се изяде.

Отпуших големия мях и той тръгна от ръка на ръка. Всеки го надигаше с изпъната ръка и пиеше. Въпреки песните отвън се чуваше музика — минаваше шествието.

— Това шествието ли е? — запита Майк.

— Nada — отвърна му някой. — Няма нищо. Пийте! Вдигнете мяха.

— Къде те намериха? — запитах аз Майк.

— Някой ме доведе — отвърна той. — Казаха ми, че сте тук.

— Къде е Коен?

— Той свърши курса — извика Брет — Занесоха го някъде.

— Къде?

— Не знам.

— Откъде да знаем? — каза Бил — Сигурно е умрял.

— Не е умрял — каза Майк. — Знам, че не е умрял. Само е мъртво пиян от Anis del Mono.

Щом той каза Anis del Mono, един от мъжете на масата вдигна глава, извади от пазвата си бутилка и я протегна към мен.

— Не, благодаря — казах аз.

— Si, Si, arriba. Пийте!

Отпих една глътка. Имаше вкус на сладниче и изгаряше гърлото. Почувствах как в цялото ми тяло се разлива топлина.

— Къде пропадна Коен?

— Не знам — каза Майк. — Сега ще попитам. Къде е нашият пиян приятел? — запита той на испански.

— Искате да го видите?

— Да — потвърдих аз.

— Аз не искам — каза Майк. — Този джентълмен тук иска да го види.

Човекът с бутилката Anis del Mono изтри уста и стана.

— Елате.

В една от задните стаички Роберт Коен спокойно си спеше върху някакви бъчви. Лицето му почти не се виждаше в тъмнината. Бяха го наметнали с някаква дреха, а друга бяха сгънали под главата му. На врата му имаше дебел сплит чесън.

— Оставете го да спи — прошепна човекът. — Нищо му няма.

След два часа Коен се появи. Чесновият гердан беше още на врата му. Испанците го посрещнаха с викове. Коен потри очи и се засмя.

— Изглежда, че съм заспал — каза той.

— Нима? — обади се Брет.

— Ти беше труп — каза Бил.

— Няма ли да вървим да вечеряме? — запита Коен.

— Яде ли ти се?

— Да. Защо не? Гладен съм.

— Яж чесън, Роберт — посъветва го Майк. — Наистина. Защо не си хапнеш от този чесън.

Коен не отговори. Беше се наспал и вече му нямаше нищо.

— Да вървим да ядем — предложи Брет. — Освен това трябва да се изкъпя.

— Хайде — каза Бил. — Да съпроводим дамата до хотела.

Сбогувахме се с много хора, стиснахме много ръце и излязохме. Навън беше тъмно.

— Как мислите, колко ли е часът? — запита Коен.

— Стана утре — каза Майк. — Ти спа два дни.

— Не, наистина — каза Коен, колко е часът?

— Десет.

— Много нещо изпихме.

— Искаш да кажеш, че ние изпихме много нещо. Ти спа.

Ние вървахме по тъмните улици към хотела и гледахме как над площада се издигат ракети. Приближихме се и видяхме, че той е задръстен от хора, стълпили се около танцуващите.

В хотела ни сервираха богата вечеря. Това беше първата вечеря с двойни цени по случай фиестата, затова още по-богата. Нахранихме се и тръгнахме из града. Спомням си, че реших да не спя до шест часа сутринта, за да видя гонитбата с биковете по улиците, а към четири часа така ми се доспа, че си легнах. Другите останаха.

Стаята ми беше заключена, не можах да намеря ключа, затова се качих на по-горния етаж и спях на едно от леглата в стаята на Коен. Навън в нощта фиестата продължаваше, но така ми се спеше, че шумът не ми пречеше. Събудих се от трясъка на ракета — сигнал, че пускат биковете от корала в края на града. Те щяха да се понесат по улиците към арената. Бях спал тежко и се събудих с чувството, че е много късно. Метнах една дреха на Коен и излязох на балкона. Тясната уличка под мен беше безлюдна. Всички балкони бяха пълни с хора. Изведнъж отдолу се зададе тълпа. Бягащите образуваха плътна стена. Те минаха край хотела и се насочиха към арената, зад тях се появиха още хора, които тичаха още по-бързо, и накрая неколцина изостанали, които тичаха с всички сили. Следваше малък интервал — после биковете, понесли се в галоп, размахали рога. Няколко мига — и всички изчезнаха зад ъгъла. Един човек падна, изтъркаля се в канавката и легна неподвижен. Биковете отминаха напред, без да го забележат. Те тичаха в купом.

След като изчезнаха в погледа ни, откъм арената долетя ревът на тълпата. И накрая пламна ракета, която възвестяваше, че биковете са минали през тълпата, влезли са в арената и оттам в корала. Върнах се в стаята и си легнах. Бях стоял бос на каменния балкон. Реших, че другите сигурно са отишли на арената. Завих се и заспах.

Събудих се, когато влезе Коен. Той започна да се съблича и отиде да затвори прозореца, защото хората от балкона на отсрещната къща ни гледаха.

— Видя ли? — запитах го аз.

— Да. Всички бяхме там.

— Пострада ли някой?

— На арената един от биковете се вряза в тълпата и вдигна на рогата си шест или осем души.

— Брет не се ли уплаши?

— Не. Стана той внезапно, че никой не обърна внимание.

— Жалко, че се успах.

— Не те знаехме къде си. Потърсихме те в твоята стая, но беше заключена.

— Къде бяхте?

— Танцувахме в един клуб.

— А на мен ми се доспа.

— Питаш ли мен как ми се спи? — каза Коен. — Колко време ще продължи това?

— Цяла седмица.

Бил отвори вратата и подаде глава.

— Къде беше, Джейк?

— Гледах от балкона. Хареса ли ти?

— Много. Къде отиваш?

— Да спя.

Всички спяхме до обед. Закусихме на една маса под аркадата. Градът беше пълен с хора. Трябваше да чакаме да се освободи маса. След закуската отидохме в „Ируня“. Там беше пълно. И колкото повече приближаваше часът на борбите, толкова по-претъпкано ставаше и сместваха масите една до друга. Носеше се непрекъснатият глъч на тълпата, както винаги преди корида. В Други дни, колкото и да беше препълнено, шумът не беше същият. Той продължаваше и ние бяхме станали част от него.

Аз бях запазил по шест места за всички борби. Три от тях бяха barreras — на първия ред, до самата арена, а другите три — sobrepuestos — на скамейките с дървени облегалки по средата на амфитеатъра. Майк реши, че за Брет ще е по-добре първия път да седне горе и Коен поиска да бъде с тях. Ние с Бил щяхме да седим на първия ред. Дадох излишния билет на келнера да го продаде. Бил даде някои съвети на Коен как да се държи и къде да гледа, за да не се разстрои от конете. Бил вече беше виждал бой с бикове.

— Не ме е страх, че няма да издържа! Боя се само да не ми стане скучно — каза Коен.

— Мислиш ли?

— Не гледай коня, след като бикът забие рога в него — казах аз на Брет. — Гледай как бикът напада и как пикадорът се стреми да го

задържи на разстояние, но ако конят пострада, не гледай.

— Вълнувам се — каза Брет. — Не знам ще мога ли да издържа.

— Ще издържиш, разбира се. Неприятното е само това с конете, а при всеки бик те излизат на арената само за няколко минути. Когато стане неприятно, просто не гледай.

— Нищо няма да ѝ стане — каза Майк. — Аз ще имам грижата за нея.

— Мисля, че няма да ти бъде скучно — каза Бил.

— Отивам в хотела да донеса бинокъла и меха с вино — казах аз. Ще ви потърся тук. Не се напивайте.

— Ще дойда с теб — каза Бил. Брет ни се усмихна.

Заобиколихме и минахме зад аркадата, защото, на площада слънцето жареше безмилостно.

— Този Коен ми действа на нервите — каза Бил. Има такова еврейско самомнение, че не очаква от коридата нещо друго, освен скука.

— Ще го гледаме с бинокъла — казах аз.

— О, прати го по дяволите!

— Той и без това се мъчи като грешен дявол.

— Нека.

По стълбите на хотела срещнахме Монтоя.

— Елате — каза той. — Искате ли да се запознаете с Педро Ромеро?

— Разбира се — каза Бил. — Да вървим.

Изкачихме се след Монтоя и тръгнахме по коридора.

— Той е в осма стая — обясняваше Монтоя. — Сега се облича за коридата.

Монтоя почука и отвори вратата. Стаята беше полутъмна, малко светлина се процеждаше през прозореца откъм тясната уличка. Вътре имаше две легла, разделени с параван. Лампата светеше. Младежът стоеше изправен и сериозен, стегнат в матадорския си костюм. Везаното му елече беше на облегалото на стола. Току-що му бяха опасали пояса. Той носеше бяла ленена риза. Черната му коса лъщеше на електрическата светлина. Неговият помощник оправи гънките на пояса му, изправи се и отстъпи назад. Педро Ромеро ни кимна разсеяно и изискано подаде ръка. Монтоя започна да му обяснява, че ние сме големи афисионадос и сме дошли да му пожелаем успех. Ромеро го

изслуша сериозно. След това се обърна към мен. Никога не бях виждал толкова красив младеж.

— Ще бъдете ли на борбите? — запита той на английски.

— Но нима говорите английски? — забелязах аз, чувствавайки, че задавам глупав въпрос.

— Не — отвърна той и се усмихна.

Един от тримата мъже, насядали по леглата, се приближи и ни запита говорим ли френски.

— Искате ли да ви превеждам? Може би желаете да попитате нещо Педро Ромеро?

Благодарихте му. Какво можехме да го питаме? Младежът беше деветнадесетгодишен, сам, като изключим помощника му и тримата присламчили се зяпачи, а след двадесет минути боят започваше. Пожелавихме му Mucha Suerte^[1], ръкувахме се и излязохме. Когато затваряхме вратата след себе си, той стоеше изправен, красив, чужд на всички и сам в стаята с тримата зяпачи.

— Чудесно момче, нали? — каза Монтоя.

— Хубав младеж — съгласих се аз.

— Има вид на истински тореадор — продължи Монтоя. — Просто е роден за тореро.

— Чудесно момче.

— Ще видим как ще се прояви на арената — каза Монтоя.

Намерихме големия винен мях до стената на стаята, взехме бинокъла, заключихме вратата и слязохме.

Беше хубава корида. Двамата с Бил гледахме със затаен дъх Педро Ромеро. Монтоя седеше през десетина места от нас, когато Ромеро уби първия бик. Монтоя срещна погледа ми и кимна с глава. Истински тореро. Такъв отдавна не бе имало. От другите двама матадори единият беше сравнително добър, а другият среден. Но не можеха да се мерят с Ромеро, въпреки че нито един от неговите бикове не се прояви особено.

Няколко пъти погледнах с бинокъла нагоре към Майк, Брет и Коен. Изглеждаха добре. Брет нямаше вид на разстроена. Тримата се бяха облегли напред върху бетонната преграда.

— Дай ми бинокъла — каза Бил.

— Коен има ли вид на отегчен? — запитах аз. — Тоя глупак!

Навън след коридата имаше такава тълпа, че не можехме да мръднем. Нямахме как да си пробием път и останахме сред множеството, което бавно като глетчер се понесе към града. Бяхме развълнувани и в празнично настроение, както винаги след хубава корида. Фиестата продължаваше. Барабаните биеха, пиколите пищяха, тук-там човешкият поток се прекъсваше от групи танцьори. Те бяха сред тълпата, затова не можехме да видим сложните стъпки на танците. Забелязваха се само глави и рамене, които непрекъснато подскачаха. Накрая се измъкнахме от тълпата и се насочихме към кафенето. Келнерът запази столове за Брет, Майк и Коен, ние си поръчахме абсент и загледахме множеството и танците на площада.

— Имаш ли понятие какъв е този танц? — запита Бил.

— Някакъв вид jota^[2].

— Не танцуват винаги еднакво — каза Бил. — С музиката менят и стъпката.

— Много хубаво танцуват.

Пред нас, на улицата, танцуваха група момчета. Те изпълняваха много сложни стъпки, лицата им бяха сериозни и съсредоточени. Всички гледаха в краката си. Обувките им с въжени подметки глухо тропаха по плочника; докосваха пръсти, после събираха пети. Музиката рязко промени темпото, те престанаха да танцуват на място и се понесоха по улицата в нова стъпка.

— Ето ги нашите аристократи — каза Бил.

Те пресичаха улицата.

— Хелоу! — извиках им аз.

— Хелоу, джентълмени! — отвърна Брет. Колко мило, че сте ни запазили места.

— Честна дума — каза Майк, — този Ромеро — забравих му другото име — е блестящ. Прав ли съм?

— О, нали беше чудесен — намеси се Брет. — И с тези зелени панталони.

— Брет не можа да си откъсне очите от тях.

— Утре ще ти дам бинокъла.

— Е, как беше?

— Чудесно! Наистина изключително. И те държи в непрекъснато напрежение.

— А конете?

— Не можах да си наложа да не гледам.

— Не можеше да си откъсне очите — каза Майк. — Браво на нея.

— Постъпват жестоко с тях — каза Брет. — Но не можех да си откъсна погледа.

— Не се ли разстрои?

— Ни най-малко.

— А на Коен му прилоша — намеси се Майк. — Ти беше съвсем прежълтял, Роберт.

— Само при първия кон.

— Е, скучно ли беше? — запита Бил.

Коен се засмя.

— Не, не беше скучно. Вземам си думите назад.

— Щом не ти е било скучно, всичко е наред — каза Бил.

— Нямаше вид на човек, който скучае — каза Майк. — Помислих, че ще му прилошее.

— Не бях толкова, зле. Освен това веднага ми мина.

— Помислих, че ще ти прилошее. Не беше скучно, нали, Роберт?

— Стига, Майк. Казах, че си вземам думите назад.

— Наистина му прилоша. Беше съвсем прежълтял.

— О, стига, Майкъл.

— Човек не трябва да скучае, когато за първи път отива на бой с бикове, Роберт. Защото може да има неприятности — продължи Майк.

— Стига, Майкъл — повтори Брет.

— Той разправя, че Брет била садистка — продължи Майк. — Брет не е садистка, а просто едно жизнено и здраво, момиче.

— Наистина ли си садистка, Брет? — запитах аз.

— Надявам се, че не.

— Той разправя, че Брет била садистка, просто защото тя има здрав стомах.

— Няма да е за дълго.

Бил заговори за нещо друго и отвлече Майк от Коен. Келнерът донесе абсента.

— Наистина ли ти хареса? — обърна се Бил към Коен.

— Не, не мога да кажа, че ми хареса, но смятам, че като зрелище е нещо изключително.

— Наистина! Удивително зрелище! — съгласи се Брет.

— Само да не беше това с конете — каза Коен.

— Конете нямат значение — заяви Бил. Скоро това няма да ти прави впечатление.

— Все пак отначало човек се стряска — каза Брет. — Най-страшен ми е моментът, когато бикът се хвърля към коня.

— Биковете бяха чудесни — каза Коен.

— Много добри бяха — съгласи се Майк.

— Другия път искам да седна долу — каза Брет и отпи от абсента.

— Тя иска да види матадорите по-отблизо — пошегува се Майк.

— Заслужават си — каза Брет. — Този Ромеро е още съвсем дете.

— Наистина хубаво момче — казах аз. — Качихме се горе в стаята му. Никога не съм виждал такъв красавец.

— Как мислиш? На колко е години?

— Деветнадесет-двадесет.

— Представи си.

Вторият ден от коридата беше далеч по-интересен. Брет седна на първия ред, между Майк и мен, а Бил и Коен отидоха горе. Ромеро беше героят на деня. Струваше ми се, че Брет въобще не забеляза другите матадори. Всъщност никой не ги забеляза, с изключение на специалистите — закоравели и неподатливи на емоции.

Съществуваше само Ромеро. Имаше още двама матадори, но те не влизаха в сметката. Седях до Брет и й обяснявах. Казах й да гледа не коня, а бика, който се хвърля към матадора, да следи къде пикадорът забива копие си, за да разбере всичко и да го възприеме като последователно действие, водещо към определена развръзка, а не като поредица от необясними ужаси. Обърнах й внимание как Ромеро примамва бика с плаща и го отвлича от падналия кон. Как го направлява с плаща и го принуждава да се завърти плавно и равномерно, за да не го омаломощи. Тя видя как Ромеро избягва всяко рязко движение и пести силите на бика за решителния момент, в който гой трябва да бъде не задъхан и отпаднал, а леко изморен. Накарах я да види как Ромеро изпълнява фигурите близко до бика, докато другите матадори си служат с трикове, за да създадат впечатлението, че са близко. Тя разбра защо харесва начина, по който Ромеро действа с плаща, и не харесва стила на другите.

Ромеро никога не правеше излишни движения. Всичките му жестове бяха точни, чисти и непринудени. Другите матадори се въртяха като пумпали, сгърбваха се и се опираха в хълбока на бика, след като рогата му ги бяха отминали, за да създадат впечатление за мнима опасност. Но накрая фалшивите ефекти оставаха за тяхна сметка и предизвикваха неприятно чувство. Ромеро вълнуваше истински, защото запазваше линията на движенията съвършено чиста и всеки път, спокоен и невъзмутим, оставяше рогата да минат до самия него. Нямаше нужда от трикове, за да подчертава, че рогата минават близо. Брет видя как едно движение — красиво, когато се извърши близо до бика, става смешно, ако се изпълни малко по-далече. Обясних й как след смъртта на Хоселито всички торерос са възприели техника, която създава впечатление за опасност, и ефекти, вълнуващи зрителя, въпреки че матадорът нищо не рискува. Ромеро притежаваше майсторството на старата школа: с чисти движения, при максимален риск, той подчиняваше бика на волята си, караше го да почувствува, че е неуязвим, и в същото време го подготвяше за последния удар.

— Не го видях да извърши нито едно некрасиво движение — каза Брет.

— Няма и да видиш, освен ако не се уплаши — отвърнах аз.

— Нищо не може да го уплаши — каза Майк. — Научил е всичко. Знаел го е още когато е започнал. Другите никога няма да научат това, което на него е вродено.

— И колко е красив — добави Брет.

— Знаеш ли, струва ми се, че тя започва да се влюбва в този матадор — каза Майк.

— Не бих се учудил.

— Джейк, бъди приятел, престани да го хвалиш пред нея. Кажи й колко са жестоки със старите си майки.

— И ми кажи колко много пиянствуват.

— Просто ужасно — каза Майк! — Пиянствуват от сутрин до вечер и цял ден бият нещастните си майки.

— На такъв ми прилича — засмя се Брет.

— Нали? — съгласих се аз.

Привързаха мъртвия бик към един впряг мулета, камшиците изплюяха, мъжете се затичаха, мулетата се напънаха, забиха копита в пясъка и се понесоха в галоп, а бикът, единият му рог щръкнал, главата

му, отметната встрани, се повлече, оставяйки широка следа по пясъка, и изчезна зад черната врата.

— Още един — и край.

— Толкова скоро — каза Брет. Тя се облегна на барерата. Ромеро даде знак на своите пикадори да заемат местата си, след това застана с плаща до гърдите си, загледан към отсрещния край на арената, откъдето трябваше да дойде бикът.

Когато коридата свърши, ние станахме и тръгнахме, притиснати от тълпата.

— Чудно колко много изморява боят с бикове — каза Брет. — Чувствувам се като парцал.

— Ей сега ще прием нещо — отвърна Майк.

Следващия ден Педро Ромеро не излезе на арената.

Пуснаха миурските бикове и коридата мина много лошо. На другия ден по програма нямаше бой с бикове, но фиестата продължаваше ден и нощ.

---

[1] Успех (исп.) — Б.пр. ↑

[2] Народен танц от Арагон и Валенсия. Б.пр. ↑

ГЛАВА XVI

Сутринта заваля. От морето долетяха мъгли и покриха планините. Върховете се скриха. Платото стана сиво и негостоприемно. Очертанятия на дърветата и къщите се промениха. Излязох вън от града, за да видя какво е времето. Дъждовните облаци идваха откъм морето и забулваха планините.

Знамената на площада висяха мокри на белите прътове, по фасадите на къщите лепнеха платнените надписи, дъждът ту ръмеше, ту заваляваше като из ведро, прогонваше всички под аркадите и се стичаше на локви по площада, улиците бяха мокри, тъмни и запустели, но въпреки това фиестата продължаваше. Само че на закрито.

Под навеса на арената беше пълно с хора, които стояха на завет от дъжда и гледаха състезанието между баскийски и наварски танцьори и певци, след това танцьорите от Вал Карлос в национални носии се понесоха по улицата под дъжда, влажните барабани биеха глухо, предвождани от измокрените диригенти, яхнали едри коне с дебели крака и мокри чулове. В пълните кафенета влязоха и танцьорите, кръстосаха под масите краката си, омотани в бяло платно, заизтърсваха водата от шапките с пришити звънчета, съблякоха алените си и пурпурни елечета и ги сложиха на столовете да се сушат. Навън валеше силно. Излязох от претъпканото кафене и отидох в хотела да се избърсна за вечеря. Току-що бях започнал да се бърсна, когато на вратата се почука.

— Влез! — извиках аз.

Влезе Монтоя.

— Как сте? — запита той.

— Добре съм.

— Днес няма корида.

— Не — отвърнах аз, — има само дъжд.

— Къде са приятелите ви?

— Отсреща в „Ируня“.

Монтоя се усмихна малко смутено както винаги.

— Познавате ли американския посланик?

— Да — отвърнах аз. — Всеки го знае.

— Сега е тук, в Памплона.

— Знам. Всички го видяха.

— Аз също го видях — каза Монтоя и млъкна. Аз продължих да се бръсна.

— Седнете — поканих го аз. — Ще поръчам по чаша вино.

— Не, трябва да си вървя.

Избръснах се, наведох се над умивалника и се наплисках със студена вода. Монтоя доби още по-смутен вид.

— Вижте какво — каза той. — Току-що ми съобщила от „Гранд хотел“, че посланикът кани Педро Ромеро и Марсиал Лаланда на кафе след вечеря.

— На Марсиал това няма да навреди.

— Марсиал е в Сан Себастиан. Тази сутрин тръгнаха с кола той и Маркес. Едва ли ще се върнат довечера.

Монтоя стоеше смутен. Очакваше да кажа нещо.

— Не предавайте поканата на Ромеро.

— Така ли мислите?

— Точно така — потвърдих аз.

Монтоя засия.

— Исках да ви попитам, защото сте американец.

— И аз бих постъпил така.

— Веднага ще грабнат момче като него — каза Монтоя. — Те не знаят колко струва той. Не си дават сметка какво представлява. Чужденците могат да му замаят главата с ласкателства. С всички става така, отиват първо в „Гранд хотел“ и след една година — край.

— Както стана с Алгабено — казах аз.

— Да, както стана с Алгабено.

— Такива са те — казах аз. — Сега тук има една американка, която си прави колекция от матадори.

— Знам, избират най-младите.

— Да — казах аз. — Старите затлъстяват.

— Или оглупяват като Гальо.

— Работата е съвсем проста — казах аз. — Няма да му предадете поканата и толкова.

— Той е чудесно момче — каза Монтоя. — Трябва да си остане при своите хора. Няма какво да се заплита с разни такива.

— Ще пиете ли една чаша?

— Не, трябва да си вървя — каза Монтоя и излезе.

Слязох долу и тръгнах под аркадата, която опасваше площада. Още валеше. Погледнах в „Ируня“ дали другите не са там, но ги нямаше. Обиколих площада и се върнах в хотела. Заварих ги да вечерят в трапезарията на първия етаж. Бяха пили толкова, че нямаше смисъл да се опитвам да ги настигна. Бил плащаше на ваксаджийчетата да лъскат обувките на Майк. Те отваряха вратата откъм улицата и едно подир друго, по заповед на Бил, се залавяха с обувките на Майк.

— Лъскат ми обувките за единадесети път — оплака се Майк. — Бил е цяло магаре.

— Изглежда, че ваксаджийчетата бяха разпространили новината. Влезе още едно.

— *Limpiá botas?*^[1] — обърна се то към Бил.

— Не моите — отвърна Бил. — На този сеньор.

Момчето коленичи до своя колега, наведен над едната обувка на Майк, и се залови за другата, която вече блестеше на електрическата светлина.

— С Бил можеш да се пукнеш от смях — каза Майк.

Пиех червено вино, в сравнение с тях бях толкова трезвен, че цялата история с ваксаджийчетата ме караше да се чувствавам малко неудобно. Огледах трапезарията. На съседната маса седеше Педро Ромеро. Кимнах му, той стана и ме покани на тяхната маса — искал да ме запознае с някакъв негов приятел. Масите ни почти се допираха. Запознах се с приятеля му — мадридски репортер за борбите с бикове, — дребен човек с изпито лице. Казах на Ромеро колко много ми харесва неговият стил на арената и той засия. Говорехме на испански, а репортерът знаеше малко френски. Протегнах ръка към нашата маса да си взема бутилката, но репортерът ме спря. Ромеро се засмя.

— Ще пиете с нас — каза той на английски. Той се стесняваше да говори английски, но му беше приятно и не след дълго започна да ме пита за разни думи. Искаше да знае как е на английски точният превод на *Corrida de torros*. Английското *bull-fight*^[2] му се струваше не съвсем точно. Обясних му, че този израз означава *lidia de torros*. А испанската дума *corrida* е всъщност препускане на бикове. На френски

course de taureaux, намеси се репортерът. Така че няма точна испанска дума, която да отговаря на израза бой с бикове.

Педро Ромеро каза, че научил малко английски в Гибралтар. Бил роден в Ронда — недалеч от Гибралтар. Започнал да изучава бикоборство в школата за тореадори в Малага. Там учил само три години. Репортерът се шегуваше, че той говори като малагеньо^[3]. Бил деветнадесетгодишен. По-големият му брат го придружавал като бандерилиеро^[4], но отседнал в друг, по-малък хотел заедно с още неколцина негови помощници. Запита ме колко пъти съм го виждал на арената. Само три пъти — отвърнах аз. Всъщност бях го виждал два пъти, но сбърках и ми се стори много сложно да му обяснявам.

— Къде сте ме виждали по-рано? В Мадрид?

— Да — излъгах аз. Бях спокоен, защото знаех от спортните вестници за двете му излизания в Мадрид.

— Първия път или втория?

— Първия.

— Тогава бях много слаб — каза той. — Втория път бях по-добър. Помните ли? — обърна се той към репортера.

Той съвсем не се смуцаваше. Говореше за работата си тъй, сякаш тя е нещо съвсем отделно от него. В тона му нямаше ни капка тщеславие или самохвалство.

— Много се радвам, че моят стил ви харесва — каза той. — Но още нищо не сте видели. Утре, ако ми падне бик както трябва, ще ви покажа.

Той се усмихна. Боеше се да не би двамата с репортера да приемем това за хвалба.

— Имам голямо желание да видя — каза репортерът. — Бих искал да се убедя.

— Той не е много доволен от мен — обърна се Ромеро към мен. Лицето му беше сериозно.

Репортерът обясни, че много харесва стила на Ромеро, но му се струва все още несъвършен.

— Ще видите утре, ако се случи бик както трябва.

— Видяхте ли биковете, определени за утре? — запита ме репортерът.

— Да. Когато ги докарваха.

Педро Ромеро се наведе напред.

— И как ви се струват?
— Хубави са — казах аз. — Все са около двадесет и шест аробас^[5]. Със съвсем къси рога. Вие не ги ли видяхте?
— Видях ги, разбира се — отвърна Ромеро.
— Няма т двадесет и шест аробас, по-леки са каза репортерът.
— Не е вярно — възрази Ромеро.
— И имат банани вместо рога — продължи репортерът.
— Значи, според вас са банани — каза Ромеро.
— И вие ли смятате, че са банани? — обърна се той към мен.
— Не — отвърнах аз. — Рога като рога.
— Къси са — каза Ромеро. — Много са къси. Но чак пък банани не са.
— Джейк — обади се Брет от съседната маса, — ти ни изостави.
— Само за малко. Говорим за бикове.
— Не се надувай.
— Кажу му, че биковете са безроги — извика Майк. Той беше пиян.
Ромеро ме погледна въпросително.
— Пиян е — казах аз. — Muу borracho!
— Би могъл да ни запознаеш с приятелите си — каза Брет. Тя не откъсваше очи от Педро Ромеро. Поканих двамата на кафе с нас и те станаха. Ромеро беше силно мургав. Той имаше много добри обноски.
Представих всички подред и те започнаха да се настаняват, но се оказа, че няма достатъчно място, затова се преместихме на голямата маса до стената. Майк поръча бутилка „Fundador“ и чаши за всички. Изговориха се много пиянски приказки.
— Кажу му, че писателството е презряна професия — каза Бил.
— Хайде, кажу му. Кажу му, че ме е срам, задето съм писател.
Педро Ромеро седеше до Брет и я слушаше.
— Хайде! Кажу му! — настояваше Бил.
Ромеро вдигна глава и се усмихна.
— Този сенъор — казах аз — е писател.
Това направи силно впечатление на Ромеро.
— И този също — посочих аз Коен.
— Той прилича на Вилялта — каза Ромеро, загледан в Бил. — Рафаел, нали прилича на Вилялта?
— Не намирам — отвърна репортерът.

— Наистина — каза Ромеро на испански. — Много прилича на Вилялта.

— А с какво се занимава пияният сеньор?

— С нищо.

— Затова ли пие?

— Не. Той ще се ожени за тази сеньора.

— Кажи му, че биковете са безроги! — изкрещя Майк съвсем пиян от другия край на масата.

— Какво казва?

— Пиян е.

— Джейк! — извика Майк. — Кажи му, че, биковете нямат никакви рога!

— Разбрахте, нали? — запитах аз.

— Да.

Той явно не беше разбрал, така че всичко беше наред.

— Кажи му, че Брет иска да го види как си обува зелените панталони.

— Млъквай, Майк.

— Кажи му, че Брет умира от желание да разбере как успява да надене тези панталони.

— Млъкни.

През това време Ромеро въртеше чашата си и говореше с Брет. Брет говореше на френски, а той на испански като вмъкваше по някоя английска дума и се смееше.

Бил напълни чашите.

— Кажи му, че Брет иска...

— Майк, затваряй си устата!

Ромеро вдигна очи усмихнат.

— Това разбрах — каза той.

В същия момент Монтоя влезе в салона. Тъкмо се готвеше да ми се усмихне и забеляза Педро Ромеро с голяма чаша коняк в ръка, седнал засмян между мен и една жена с разголени рамене, в компания на пияници. Той дори не ми кимна.

Монтоя бързо излезе. Майк стана и се наклони да произнесе тост.

— Да пием за...

— Педро Ромеро — допълних аз. Всички станаха. Ромеро прие това съвсем сериозно, чукнахме чаши и пихме. Претупах церемонията

набързо, защото Майк правеше опити да обясни, че съвсем не е имал намерение да предлага тост за Ромеро. Но всичко мина благополучно. Педро Ромеро се ръкува с всички и си тръгна заедно с репортера.

— Боже мой! Какво хубаво момче! — възкликна Брет. — Умирам от любопитство да видя как влиза в тези дрехи. Сигурно с обувалка.

— Аз исках да му кажа — започна Майк, — а Джейк през цялото време ме прекъсваше. Защо ме прекъсваше? Да не мислиш, че можеш да говориш испански по-добре от мен.

— Стига, Майк! Никой не те е прекъсвал.

— Не, държа да се изясним. — Той престана да се занимава с мен. — А ти, Коен, за какво се мислиш? Тук при нас ли ти е мястото? При хора, които искат да се веселят? От теб човек думата не може да вземе.

— Стига, Майк — каза Коен.

— Смяташ ли, че на Брет ѝ е приятно да те гледа тук? Смяташ ли, че присъствието ти е приятно? Защо все мълчиш?

— Всичко, каквото имах да кажа, казах го снощи, Майк.

— Аз може да не съм писател. — Майк се олюляваше и се държеше за масата. — Може да не съм талант. Но чувствавам, когато съм излишен. А ти, Коен, не можеш ли да почувствуваш кога си излишен? Махай се! Махай се, за бога. Не мога да понасям тъжната ти еврейска мутра. Не съм ли прав?

Той се обърна, към нас.

— Разбира се — казах аз. — Да вървим в „Ируня“.

— Не, кажете, не съм ли прав? Аз обичам тази жена.

— О, не започвай отново. Сложи точка на това, Майкъл — каза Брет.

— Не съм ли прав, Джейк?

Коен продължаваше да седи. Беше бледен и с измъчен вид както винаги, когато го оскърбяваха, и въпреки това изглежда, че му беше приятно. Чувствуваше се герой по детински и пьянски начин: бе имал любовно приключение с дама, носеща благородническа титла.

— Джейк — каза Майк. Малко му оставаше да заплаче. — Знаеш, че съм прав. Чуваш ли? — обърна се той към Коен. — Махай се! Махай се веднага!

— Няма да се махна — каза Коен.

— Тогава ще те накарам да се махнеш! — Майк обиколи масата и тръгна към него. Коен стана и свали очилата си. Той стоеше, готов, пребледнял, с леко присвити ръце, горд и безстрашен, готов да посрещне нападението и да се сражава за дамата на сърцето си.

Сграбчих Майк.

— Хайде в кафенето казах аз. Не можеш да го биеш тук, в хотела.

— Да — каза Майк. Добра идея.

Тръгнахме. На стълбата Майкъл се спъна, аз се обърнах и забелязах, че Коен отново си слага очилата. Бил седеше на масата и си наливаше нова чаша „Fundador“. Брет седеше и гледаше безучастно пред себе си.

Когато излязохме на площада, дъждът беше престанал и луната се опитваше да пробие облаците. Духаше вятър. Свиреше военната музика, а на отсрещния край на площада, хората се тълпяха около пиротехника и сина му, които се мъчеха да пуснат светещите балони. Балоните се издигаха на тласъци, косо и падаха разкъсани от вятъра или се блъсваха в стените на къщите около площада. Някои падаха върху, тълпата. Магнезият лумваше, фойерверките се запалваха и хората побягнаха. Танци нямаше — плочникът беше още мокър.

Брет и Бил излязоха и ни настигнаха. Стояхме сред тълпата и гледахме дон Мануел Оркито, царя на фойерверките, който стоеше на малка платформа над главите на множеството и внимателно тласваше балоните с пръчки, а вятърът ги подемаше и ги сваляше един подир друг. Лицето на дон Мануел Оркито лъщеше от пот, осветено от сложните фойерверки, които падаха сред тълпата, запалваха се, разгонваха хората и се пръскаха в пламък и искри между краката им. Тълпата надаваше вик при всеки нов светещ книжен балон, който загубваше равновесие, запалваше се и падаше.

— Те дразнят дон Мануел — каза Бил.

— Откъде знаеш, че се казва дон Мануел? — запита Брет.

— Така пише в програмата. Дон Мануел Оркито el pirotécnico de esta ciudad^[6].

— Globos iluminados — каза Майк. — Серия от светещи балони. Така пише вестникът.

Вятърът отнасяше звуците на духовия оркестър.

— Поне един да се бе вдигнал каза Брет. — Дон Мануел ще излезе от кожата си.

— Сигурно ги е работил седмици наред, за да литнат в чест на свети Фермин — каза Бил.

— Globos iluminados — каза Майк. — Купчина идиотски Globos iluminados.

— Да вървим — каза Брет. — Докога ще стоим тук?

— На милейди ѝ се пие заяви Майк.

— Колко си досетлив каза Брет.

В кафенето беше претъпкано и шумно. Когато влязохме, никой не ни обърна внимание. Не можахме да намерим маса. Шумът беше оглушителен.

— Да се махаме оттук — каза Бил.

Разходките под аркадата бяха започнали. Тук-там по масите бяха насядали спортно облечени англичани и американци, дошли от Биариц. Някои от жените наблюдаваха минаващите с лорнети. По едно време към нас се присъедини някаква позната на Бил от Биариц. Отседнала с приятелката си в „Гранд хотел“. Приятелката ѝ имала главоболие и си легнала.

— Ето го бара — каза Майк. Бар „Милано“ беше второкласно заведение: в предното помещение сервираха, а във вътрешния салон се танцуваше. Настанихме се всички на една маса и поръчахме бутилка „Fundador“. Почти нямаше хора. Беше скучно.

— Тук ще се отегчим до смърт — каза Бил.

— Още е рано.

— Да си вземем бутилката и да се върнем по-късно — предложи той. — Не ми се седи тук в такава вечер.

— Да отидем да гледаме англичаните — каза Майк. — Много обичам да гледам англичани.

— Ужасни са — каза Бил. Откъде се взеха?

— Идват от Биариц — поясни Майк. — Дошли са да видят последния ден на тази „ах, тъй мила... тъй мила испанска фиеста“.

— Ще ги фиестирам аз тия — каза Бил.

— Вие сте извънредно хубаво момиче — обърна се Майк към приятелката на Бил. — Откога сте тук?

— Стига, Майкъл.

— Казвам самата истина — тя е прелестна. Сляп ли съм бил досега? Къде са ми били очите? Вие сте чудна. Запознахме ли се? Елате с мен и с Бил. Ще се разправим с англичаните.

— Ще им дам аз една фиеста — каза Бил.

— За какъв дявол са се домъкнали тук?

— Да вървим — каза Майк. — Само трима сме, но ще се разправим с тези английски простаци. Надявам се, че не сте англичанка? Аз съм шотландец. Ненавиждам англичаните. Дай да ги фиестоваме. Хайде, Бил.

Видяхме ги през витрината — тримата, хванати под ръка, отиваха към кафенето. Над площада се издигаха ракети.

— Аз ще поседя тук — каза Брет.

— Оставам и аз — каза Коен.

— За бога — провикна се Брет. — Станете и идете някъде. Не виждате ли, че ние с Джейк имаме да говорим?

— Не предполагам — отвърна Коен. — Мислех да поседя, защото се чувствавам малко пиан.

— Що за оправдание! Като сте пиан, лягайте си. Вървете да спите.

— Бях ли достатъчно груба с него? — запита Брет, когато Коен си отиде. — Боже мой! Не мога да го понасям.

— Не е особено приятен.

— Разваля ми настроението.

— Държи се действително лошо.

— Дори много лошо. А имаше възможност да се прояви както трябва.

— Сигурно сега чака пред вратата.

— Да. Не бих се учудила. Всъщност ясно ми е какво става с него. Не може да повярва, че станалото няма никакво значение.

— Така е.

— Никой друг не би се държал тъй лошо. Ах, как ми омръзна всичко това! А и Майкъл. И той не се държи по-добре.

— Цялата история е твърде неприятна за Майк.

— Да. Но това не значи, че трябва да върши свинщини.

— Всеки се държи лошо — казах аз. — Стига да има случай.

— Ти не би се държал така — погледна ме Брет.

— Бих бил не по-малко магаре от Коен.

— Мили, стига сме говорили глупости.

— Добре, ще говорим за каквото кажеш.

— Не ставай лош. Нямам никой друг, освен теб, а? Тази вечер се чувствавам ужасно.

— Имаш Майк.

— Да, Майк. Той се прояви възхитително, нали?

— За Майк е доста неприятно да бъде с Коен и да го вижда заедно с теб.

— Мислиш ли, че не зная това? Не ме карай да се чувствавам още по-зле.

— Никога не бях виждал Брет толкова нервна. Тя избягваше погледа ми и беше заковала очи в стената.

— Искаш ли да се поразходим?

— Да. Хайде.

— Запуших бутилката „Fundador“ и я дадох на бармана.

— Да прием по още една чаша — предложи Брет. — Нервите ми са в ужасно състояние.

— Изпихме по чаша „Amontillado“, което се плъзгаше в гърлото.

— Хайде — каза Брет.

На излизане видях Коен. Беше стоял под аркадата и сега се отдалечаваше.

— Наистина е стоял отвън — каза Брет.

— Не може да се откъсне от теб.

— Нещастник!

— Аз пък не го съжалявам. Противен ми е.

— И на мен ми е противен — каза тя и потръпна.

— Противни са ми тези негови страдания.

Тръгнахме подръка по страничната улица и се отдалечихме от тълпата и светлините на площада. Уличката беше тъмна и мокра и ни изведе до градските стени. Отминахме няколко кръчми — през отворените им врати се струеше светлина и падаше върху черната мокра улица. Долитаха откъслечни звуци от музика.

— Искаш ли да влезем?

— Не.

Тръгнахме по мократа трева и се изкачихме върху каменната стена на укреплението. Разгънах един вестник върху камъните и Брет седна. Пред нас се тъмнееше равнината, зад нея се очертаваха

планините. Високо горе духаше вятър, облаците се гонеха и закриваха луната. Долу се чернееше дълбокият крепостен ров. Зад нас бяха дърветата, сянката на катедралата и градът, чийто силует се открояваше на лунното небе.

— Не страдай толкова казах аз.

— Чувствувам се ужасно — каза Брет. — По-добре да не говорим.

Ние гледахме равнината. На лунната светлина се очертаваха дългите редици на дърветата. Виждаха се фаровете на една кола, която изкачваше склона. На върха на планината имаше светлина — там беше крепостта. Долу вляво беше реката. От дъжда беше придобила, водната повърхност беше черна и гладка. Край бреговете се тъмнееха дървета. Седяхме и гледахме. Брет гледаше право пред себе си. Изведнъж тя потрепери.

— Хладно е.

— Искаш ли да се връщаме?

— Нека минем през парка.

Слязохме долу. Отново се заоблачаваше. В парка под дърветата беше тъмно.

— Обичаш ли ме още, Джейк?

— Да — отвърнах аз.

— Защото с мен е свършено — каза Брет.

— Как свършено?

— Свършено, луда съм по Ромеро. Мисля, че съм влюбена в него.

— На твоє място бих си избил това от главата.

— Не мога да си наложа. С мен е свършено. Изгаря ме отвътре.

— Не прави това.

— Не мога. Никога не съм могла да си наложа нещо.

— Наложих си.

— Не мога. Това не може да се спре. Виж!

Тя протегна ръка.

— Така трепери всичко в мен.

— Не трябва да правиш това.

— Не мога. И без това с мен е свършено. Нима не разбираш?

— Не.

— Трябва да направя нещо. Трябва да направя нещо, което действително искам. Загубих всякакво уважение към себе си.

— Не трябва да вършиш това.

— Не ме мъчи. Как мислиш, лесно ли ми е да гледам този проклет Коен и да понасям скандалите на Майк?

— Не, не ти е.

— Не мога да бъда непрекъснато пияна.

— Така е.

— Моля те, бъди с мен. Бъди до мен и ми помогни да преживея всичко това.

— Разбира се.

— Не казвам, че е хубаво. Но за мен е хубаво. Кълна се, никога не съм се чувствувала такава кучка.

— Какво искаш да направя?

— Ела — каза Брет. — Ела да го намерим.

Минахме заедно по тъмната пясъчна алея под дърветата на парка, излязохме през вратата и тръгнахме по улицата, която водеше към града.

Педро Ромеро беше в кафенето. Седеше на една маса с неколцина матадори и спортни дописници. Всички пушеха пури. Когато влязохме, те вдигнаха глави. Ромеро се усмихна и се поклони. Настанихме се на една маса, недалеч от тях.

— Покани го да изпие една чаша с нас.

— Не бързай. Сам ще дойде.

— Нямам сили да го погледна.

— Хубав е — казах аз.

— Винаги съм вършила, каквото искам.

— Знам.

— Чувствувам се като кучка.

— Добре.

— Господи! — каза Брет. — Докъде може да стигне една жена!

— Така ли?

— Чувствувам се наистина кучка.

Погледнах към тяхната маса. Педро Ромеро се усмихна. Той каза нещо на другите, стана и се приближи. Аз станах. Ръкувахме се.

— Какво ще пиете?

— Бих искал аз да ви предложа. — Той седна, след като с поглед поиска разрешение от Брет. Имаше много добри обноски. Но продължи да пуши. Пурата подхождаше на лицето му.

— Обичате ли пури? — запитах го аз.

— Много. Винаги пуша пури.

Това беше едно от нещата, които му придаваха тежест. С пура изглеждаше по-възрастен. Погледнах кожата на лицето му. Беше чиста, гладка и силно мургава. На бузата си имаше триъгълен белег. Видях, че гледа Брет. Чувствувахе, че между тях става нещо. Сигурно го бе почувствувал, когато Брет му подаде ръка. Но внимаваше. Изглежда, че беше сигурен, но се боеше да не сбърка.

— Утре излизате ли? — запитах аз.

— Да. Днес Алгабено бил ранен в Мадрид. Научихте ли вече?

— Не — отвърнах аз. Сериозно ли?

Той поклати глава.

— Дребна работа. Ето тук — каза той и показа дланта си. Брет хвана ръката му и го накара да си разпери пръстите.

— О! Вие гледате на ръка? — каза той на английски.

— Малко. Имате ли нещо против?

— Не. Обичам да ми гледат. — Той сложи ръка на масата с обърната нагоре длан. — Предскажете ми, че ще живея вечно и ще стана милионер.

Той продължаваше да се държи учтиво, но сега беше по-уверен в себе си.

— Гледайте добре. Виждате ли биковете? — каза той и се засмя. Ръката му беше изящна, китката — тясна.

— На ръката ви виждам хиляди бикове — каза Брет.

Нервността й беше минала. Беше много красива.

— Добре — засмя се Ромеро. — По хиляда дуру^[7] за всеки — обърна се той към мен на испански. — Кажете ми още нещо.

— Хубава ръка — каза Брет. — Изглежда, че той ще живее дълго.

— Говорете на мен, не на приятеля си.

— Казах, че ще живеете дълго.

— Знам — каза Ромеро. — Никога няма да умра.

Чукнах по масата. Ромеро забеляза това. Той поклати глава.

— Няма нужда да чукате на дърво. Биковете са най-добрите ми приятели.

Преведох думите на Брет.

— И вие убивате приятелите си? — запита тя.

— Винаги — отвърна той на английски и се засмя. — За да не ме убият те. — Той я погледна през масата.

— Говорите добре английски.

— Да — потвърди той. — Понякога говоря не лошо. Но трябва да крия това. Не може един тореро да говори английски.

— Защо? — запита Брет.

— Не подобава. Ще направи лошо впечатление. У нас все още е така.

— Но защо?

— Ще направи лошо впечатление. Бикоборците не са такива.

— А какви са?

Той се засмя, нахлупи шапка над очите си, захапа пурата и промени изражението си.

— Като ония на другата маса — каза той. Обърнах глава нататък. Той беше възпроизвел съвсем вярно израза на лицето на Насионал. Усмихна се и лицето му пак стана естествено. — Не. Трябва да забравя английския.

— Не го забравяйте още — каза Брет.

— Така ли?

— Да.

— Добре.

Той отново се засмя.

— Бих желала да имам такава шапка — каза Брет.

— Добре. Ще ви намеря.

— Гледайте да не забравите.

— Няма. Ще ви намеря още тази вечер.

Станах. Ромеро също стана.

— Седнете — каза аз. — Ще потърся нашите приятели и ще ги доведа.

Той ме погледна. Погледът му беше последен въпрос дали всичко е разбрано. Да, разбрано беше.

— Седнете — каза му Брет. — Ще ме учите да говоря испански.

Той седна и я загледа през масата. Аз излязох. Чувствавах в гърба си тежките погледи на хората от матадорската маса. Беше неприятно. Върнах се след двадесет минути. Брет и Ромеро бяха

излезли. Кафените чаши и трите празни чаши от коняк бяха още на масата. Един келнер се приближи, прибра чашите и изтри масата.

---

[1] Да ви лъсна ли обувките? (исп.). — Б.пр. ↑

[2] Бой с бикове — (англ.). — Б.пр. ↑

[3] Жител на гр. Малага. — Б.пр. ↑

[4] Помощници на матадора, които забиват в бика бандерили — пики с привързани към тях разноцветни панделки. — Б.пр. ↑

[5] Една ароба е равна на 11,500 кг. — Б.пр. ↑

[6] Градският пиротехник (исп.). — Б.пр. ↑

[7] Едно дуру е равно на пет песети. — Б.пр. ↑

ГЛАВА XVII

Пред бар „Милано“ намерих Бил, Майк и Една. Една беше познатата на Бил.

— Изгониха ни — каза Една.

— С помощта на полицията — поясни Майк. — Там има някои хора, които не ме обичат.

— Четири пъти ги спирах да не се сбият — каза Една. — Трябва да ми помогнете.

Лицето на Бил беше червено.

— Да се върнем вътре, Една — предложи той. — Ще се върнем и ще танцуваме с Майк.

— Няма смисъл — каза Една. — Пак ще стане скандал.

— Мръсни свини от Биариц — продължаваше Бил.

— Да вървим — каза Майк. — В края на краищата това е бар. Да не е техен.

— Добрият ми Майк. Домъкнали се тук някакви английски свини, ще обиждат Майк и ще развалят фиестата — не спираше Бил.

— Отвратителни са — каза Бил. — Мразя англичаните. Майк е добро момче. Как така ще го обиждат. Няма да позволя такова нещо. Какво от това, че е фалирал? — Гласът му изведнъж секна.

— Не е ли все едно? — каза Майк. — За мен е все едно. И за Джейк е все едно. За теб не е ли все едно?

— Все едно ми е — отвърна Една. — Наистина ли си фалирал?

— Разбира се. За теб е все едно, нали, Бил?

Бил прегърна Майк.

— Ще се пукна от яд, че и аз не съм фалирал. Щях да им дам да разберат на тези простаци.

— Те са англичани и нищо повече — каза Майк. Какво казват англичаните, няма никакво значение.

— Мръсни свини — каза Бил. — Ей сега ще ги изхвърля.

— Бил! — Една ме погледна умолително. — Моля ти се, не влизай вътре, Бил. Нали ги виждаш, че са глупаци.

— Точно така — съгласи се Майк. Глупаци са. Знаех си аз.

— Как така ще обиждат Майк — каза Бил.
— Познаваш ли ги? — запитах аз Майк.
— Не. Никога не съм ги виждал. Разправят, че ме познавали.
— Няма да позволя такова нещо — каза Бил.
— Хайде отсреща в „Суисо“ — предложих аз.
— Те са приятели на Една от Биариц — каза Бил.
— Те са просто глупци — каза Една.
— С тях е и Чарли Блекмън от Чикаго — продължи Бил.
— Никога не съм ходил в Чикаго — каза Майк.
Една започна да се смее неудържимо.

— Отведете ме оттук, фалирали личности такива — каза тя.
— Какъв беше този скандал? — запитах Една. Пресичахме
площада по посока на „Суисо“. Бил си беше отишъл.

— Не знам какво стана, но някой извика полицията да изгонят
Майк от вътрешния салон. Имаше някакви хора, които познавали
Майк от Кан. Какво е станало с Майк?

— Сигурно има да им дава пари — казах аз. — Хората
обикновено не прощават такива неща.

Две редици хора се бяха наредили пред касите за билети на
площада. Те седяха на столове или на земята върху черджета и
вестници. Чакаха да се съмне и да отворят касите, за да си купят
билети за коридата. Облаците се разпръсваха и луната се бе показала.
Някои от чакащите спяха.

Седнахме в кафене „Суисо“, едва успяхме да поръчаме
„Fundador“ и се появи Роберт Коен.

— Къде е Брет? — запита той.

— Не знам.

— Тя беше с теб.

— Сигурно си е легнала.

— Не е.

— Не знам къде е.

Лицето му беше изпито под светлината. Той продължаваше да
стои прав.

— Кажи ми къде е.

— Седни — казах аз. — Не я знам къде е.

— Не говори глупости — знаеш!

— Стига си дрънкал!

— Кажи, къде е Брет?

— Нищо няма да ти кажа.

— Знаеш къде е.

— И да знаех, нямаше да ти кажа.

— Махни се, Коен! — извика Майк от другия край на масата. —

Брет избяга с тореадора. Сега са в медения си месец.

— Ти по-добре мълчи.

— А ти върви по дяволите! — отвърна Майк флегматично.

— Вярно ли е? — обърна се Коен към мен.

— Върви по дяволите!

— Тя беше с теб. Кажи, вярно ли е?

— Върви по дяволите!

— Ще те накарам да ми кажеш. — Той направи крачка напред. —

Жалък сводник!

Замахнах, но той се наведе и отбягна удара. Когато се навеждаше, видях лицето му на електрическата светлина. Той ме удари и аз седнах на тротоара. Надигнах се, но той ме удари втори път. Паднах гърбом и се намерих под една маса. Опитах се да стана, но краката не ме държах. Съзнавах, че трябва да стана и да го ударя. Майк ми помогна да стана. Някой изля върху главата ми кана вода. Майк ме придържаше и аз забелязах, че седя на стол. Майк ме подръпваше за ушите.

— Ти беше в безсъзнание — каза той.

— А ти, къде по дяволите беше?

— О, тук бях.

— И не поиска да се намесиш, така ли?

— Той свали и Майк — каза Една.

— Но аз не бях в безсъзнание — каза Майк. — Само полежах малко.

— Всяка вечер от вашите фиести ли прекарвате така? — запита Една. — Това беше мистър Коен, нали?

— Мина ми — казах аз. — Малко ми се върти главата.

Около нас се бяха събрали няколко келнери. Тълпяха се хора.

— Уауа! — каза Майк. — Хайде! Вървете си.

Келнерите разпръснаха хората.

— Беше внушително зрелище — каза Една. — Той сигурно е боксьор.

— Да, боксьор е.

— Жалко, че Бил не беше тук — каза Една. — Интересно щеше да е да го свалят и него. Винаги съм искала да видя Бил свален. Защото е толкова дълъг.

— Надявах се, че ще удари някой от келнерите и ще го арестуват — каза Майк. — Много бих се радвал да видя Коен арестуван.

— Само това оставаше — казах аз.

— Сериозно ли говорите? — учуди се Една.

— Напълно сериозно — каза Майк. — Не съм от тези, които обичат да ядат бой. Затова не играя никакви игри. — Майк отпи от чашата си. — И никога не съм обичал да ходя на лов. Винаги има опасност някой кон да падне отгоре ти. Как се чувствуваш, Джейк?

— Добре.

— Харесвате ми — обърна се Една към Майк. — Наистина ли сте фалирали?

— Във фантастичен мащаб — каза Майк. — Дълга пари на всички. А вие имате ли да връщате пари?

— С тонове.

— Задлъжнял съм на всички — каза Майк. Тази вечер заех сто песети от Монтоя.

— И таз хубава! — казах аз.

— Ще му ги върна — успокои ме Майк. — Винаги и на всеки връщам.

— И затова фалирахте, нали? — допълни Една.

Станах. Долавях гласовете им сякаш издалеч. Имах чувството, че гледам лоша пиеса.

— Ще се върна в хотела — казах аз. Чувах ги, че говорят за мен.

— Мина ли му? — запита Една. Най-добре да го изпратим.

— Мина ми казах аз. — Няма защо да идвате. Ще се видим пак.

Излязох от кафенето. Те останаха. Обърнах се и ги погледнах. Масите бяха празни. На една маса седеше келнер, опрял глава на ръцете си.

Крачех през площада и всичко ми изглеждаше ново и променено. Никога досега не бях виждал тези дървета. Никога не бях виждал знамената, нито фасадата на театъра. Всичко изглеждаше различно. Същото чувство бях изпитал веднъж, връщайки се в къщи след ръгбимач, който се бе състоял във от града. Носех куфарчето със спортния

си екип, вървах от гарата към града, в който бях живял цял живот, и всичко ми изглеждаше ново. Прибираха с гребла сухите листа, нападали по тревата, и ги горяха на пътя, а аз се спрях и дълго гледах. Всичко беше особено. След това продължих и ми се струваше, че краката ми вървят някъде далеч, всичко достигаше отдалеч и чувах стъпките си на голямо разстояние от себе си. В началото на мача ме бяха ритнали в главата. Сега, пресичайки площада, изпитвах същото. Когато се изкачвах по стълбите на хотела — пак същото. Докато се изкача, мина много време и имах чувството, че нося куфара си. В стаята ми светеше. Бил излезе и ме посрещна в хола.

— Виж какво — каза той, — качи се горе при Коен. Забъркал е някаква каша и те търси.

— Да върви по дяволите.

— Иди. Иди да го видиш.

Не ми се искаше да изкачвам още един етаж.

— Какво ме гледаш?

— Не те гледам. Качи се горе при Коен. Той е много зле.

— А ти нали преди малко беше пиян — казах аз.

— И сега съм пиян — отвърна Бил. — Но ти се кача при Коен.

Иска да те види.

— Добре — съгласих се аз. Въпросът беше там, че трябваше да изкача още стълби. Тръпнах нагоре с несъществуващия куфар в ръка, минах по коридора и стигнах до стаята на Коен. Вратата беше затворена и аз почуках.

— Кой е?

— Барнс.

— Влез, Джейк.

Отворих вратата, влязох и оставих куфара. В стаята беше тъмно. Коен лежеше по очи в тъмнината.

— Хелоу, Джейк.

— Не ме наричай Джейк.

Стоях на вратата. Както тогава, когато се прибрах в къщи. А сега чувствах нужда от гореща вана, в която да се изтегна.

— Къде е банята? — запитах аз.

Коен плачеше. Лежеше, заровил лице във възглавницата, и плачеше. Носеше бяла фланелка „поло“ както в Принстън.

— Съжалявам, Джейк. Моля ти се, прости ми.

— Сега пък ще ти прощавам.

— Моля те, прости ми, Джейк.

Не отговорих. Стоях на вратата.

— Не бях на себе си. Трябва да разбереш как стана това.

— Няма значение.

— Не можех да понеса това с Брет.

— Нарече ме сводник.

Беше ми все едно. Исках гореща вана. Исках пълна, гореща вана.

— Знам. Моля те, забрави го. Не бях на себе си.

— Няма нищо.

Той плачеше. Гласът му беше смешен. Лежеше на кревата с бялата си фланелка. Със своята фланелка „поло“.

— Утре сутрин заминавам.

Сега плачеше безшумно.

— Не можех да понеса това с Брет. Мъчил съм се като грешен дявол, Джейк. Беше просто ад. Тук тя започна да се отнася с мен като със съвършено чужд човек. Не можех да понеса това. В Сан Себастиан живеехме заедно. Предполагам, че знаеш. Не мога повече.

Той лежеше на кревата.

— Добре — казах аз. — Отивам да се изкъпя.

— Ти беше единственият ми приятел и аз толкова много обичах Брет.

— Добре — казах аз. — Довиждане.

— Няма никакъв смисъл — каза той. — Абсолютно никакъв смисъл.

— Кое?

— Всичко. Джейк, кажи, че ми прощаваш.

— Разбира се — отвърнах аз. — Няма нищо.

Бях в ужасно състояние. Беше истински ад, Джейк. Сега всичко мина. Всичко.

— Довиждане. Трябва да си вървя.

Той се извърна, седна на края на леглото, после стана.

— Довиждане, Джейк. Ще ми подадеш ли ръка?

— Разбира се. Защо не?

Ръкувахме се. В тъмнината не можех да различа добре лицето му.

— Ще се видим утре сутрин — казах аз.

— Утре сутрин тръгвам.

— О, вярно.

Излязох. Коен беше на вратата.

— Нищо ти няма, нали, Джейк?

— Нищо ми няма — казах аз.

Не можех да намеря банята. После я намерих. Беше с дълбока вана. Отворих крановете, но не потече вода. Седнах на края на ваната. Когато станах, видях, че съм без обувки. Потърсих ги, накрая ги намерих и ги отнесох на долния етаж. Намерих стаята си, влязох, съблякох се и си легнах.

Събудих се с главоболие. Навън гърмеше музика. Спомних си, че бях обещал да покажа на Една, приятелката на Бил, как прекарват биковете по улицата до арената. Облякох се и излязох навън в хладното утро. Хора пресичаха площада и бързаха към арената. Отсреща двете опашки още чакаха пред гишетата. Продажбата на билети започваше в седем часа и хората още чакаха. Забързах към кафенето.

Келнерът ми каза, че приятелите ми били тук, но си тръгнали.

— Колко души бяха?

— Двама сеньори и една сеньорита.

Всичко беше наред. Значи, Една с Бил и Майк. Снощи тя се боеше, че те ще препият. Затова бе настоявала непременно да ѝ се обадя. Допих си кафето и тръгнах заедно с всички към арената. Вече стоях здраво на краката си. Имах само неприятно главоболие. Виждах всичко ясно и избистрено и градът миришеше на ранно утро.

Пътят от края на града до арената беше кален. Около двете огради, образуващи проход към арената, се трупаха хора, а балконите и горната част на амфитеатъра бяха претъпкани от зрители. Чух сигналната ракета, съобразих, че нямам време да стигна до арената, за да видя как влизат биковете, затова си пробих път през тълпата и се приближих до оградата. Притиснаха ме до дъските. Полицайте в прохода между двете огради подканяха хората да побързат. Те влизаха в арената — някои вървяха, други подтичваха. След това се зададоха хора, които бягаха. Един пиан се подхлъзна и падна. Двама полицаи го сграбчиха и бързо го понесоха към оградата. Сега тълпата бягаше бързо. Изведнаж от множеството се изтръгна вик, аз подадох глава между дъските и видях как биковете се задават откъм улицата и влизат в дългия ограден коридор. Те се носеха бързо и настигаха тълпата. В същия момент друг пиан се отдели от оградата, хванал една риза като

матадорски плащ. Той искаше да отбегне рогата им като матадор. Дватамата полицаи се спуснаха, единият го сграбчи за яката, а другият го удари с палката, доवлякоха го до оградата и останаха притиснати до дъските, докато тълпата и последните бикове отминаха. Бягащите бяха толкова много, че се струпаха при вратата на арената, а стадото продължаваше да се носи тежко към тях; животните размахваха рога, хълбоците им бяха опръскани с кал, един бик се устремя напред, намуши един от бягащите в гърба и го вдигна във въздуха. Когато рогът се заби, ръцете на човека увиснаха, главата му се отметна назад, бикът го вдигна и го захвърли.

Бикът се хвърли към втори човек, но той се скри в тълпата, хората успяха да се проврат през вратата и се затичаха по арената, а биковете — по петите им. Червената врата на арената се затвори, тълпата от горните скамейки на амфитеатъра напираше към центъра на арената, чу се вик, после втори.

Раненият лежеше по очи в утъпканата кал. През оградата се прехвърляха хора и аз не можах да го видя, защото около него се беше събрала плътна тълпа. Откъм арената се дочуха виковете. Всеки вик означаваше, че някой от биковете се е нахвърлил върху тълпата. По силата на вика можеше да се определи доколко опасен е ударът. След това се издигна ракетата — сигнал, че воловете са отвели биковете от арената към корала. Дръпнах се от оградата и поех обратно към града.

Влязох в кафенето за второ кафе и препечен хляб с масло. Келнерите метяха пода и изтриваха масите. Един от тях се приближи и прие поръчката.

— Случи ли се нещо по време на el encierro^[1]?

— Не можах да видя добре. Един човек бе зле намушен.

— Къде?

— Тук — поставих аз едната ръка на кръста си, а другата на гърдите, откъдето ми се струваше, че рогът бе излязъл. Келнерът кимна и обра с кърпата трохите от масата.

— Лоша рана — каза той. — И всичко това само от любов към спорта. Що за удоволствие!

Той се отдалечи и донесе два съда с дълги дръжки — за кафе и за мляко. Напълни чашата ми. От двата чучура потекоха две струи в голямата чаша. Келнерът кимна с глава.

— Промушен през гърба — каза той, остави съдовете на масата и седна на един стол. — Рогът го пронизал целия. И всичко това за развлечение. Как ви се струва?

— Не знам.

— Точно така е. За развлечение. Разбирате ли, за развлечение.

— Вие не сте ли афисионадо?

— Аз? Та какво са биковеите? Животни. Скотове. — Той се изправи и сложи ръка на кръста си. — Да го намушат в гърба. Уна comada през целия гръб. И всичко това за развлечение.

Той поклати глава и се отдалечи със съдовете за меланж. По улицата минаваха двама души. Келнерът им извика нещо. Лицата им бяха сериозни.

— Muerto! — извика единият и поклати глава.

Келнерът кимна. Двамата мъже отминаха. Бяха се забързали за някъде. Келнерът се приближи към масата ми.

— Чухте ля? Muerto. Умрял. Рогът минал през него. Рано сутрин тръгнал да се забавлява.

— Лошо.

— Не виждам — каза келнерът, — не виждам какво забавно има в това.

Същия ден научихме, че убитият бил Висенте Хиронес от околностите на Тафаля. На другия ден прочетохме във вестника, че той бил на двадесет и осем години, имал стопанство, жена и две деца. След като се оженил, продължил всяка година да идва на фиестата. На следния ден от Тафаля пристигна жена му, за да бди при тялото, а на другия ден го опяха в параклиса „Сан Фермин“ и пиячите и танцьорите от Тафаля понесоха ковчега към гарата. Отпред бяха барабаните, след тях свиреха пиколите, а зад мъжете, понесли ковчега, вървеше съпругата с двете деца. Следваха ги танцьори и пиячи от увеселителните клубове на Памплона, Естеля, Тафаля и Сангеса, които бяха имали възможност да останат за погребението. Натовариха ковчега във фургона, а вдовицата и двете деца се настаниха в открит третокласен вагон. Влакът рязко потегли, след това тръгна плавно по склона, опасал платото, и се понесе през равнината към Тафаля, където вятърът люлееше житата.

Бикът, който уби Висенте Хиронес, се казваше Воса negra^[2] номер 118 от ганадерията на Санчес Таберно, пуснаха го трети поред

същия следобед и падна пронизан от Педро Ромеро. Под ликуващите викове на множеството му отрязаха ухото и го дадоха на Педро Ромеро, който на свой ред го даде на Брет, а Брет го уви в една моя носна кърпа и заедно с десетина угарки от, цигари „Мурати“ го остави в дъното на чекмеджето на нощното шкафче до леглото си в хотела на Монтоя в Памплона.

Когато се върнах в хотела, заварих нощния дежурен седнал на скамейката зад вратата. Бе стоял там цяла нощ и много му се спеше. Щом влязох, той стана. В същото време пристигнаха три от келнерките. Бяха ходили на арената да гледат биковете. Изкачваха стълбите и се смееха. Тръпнах нагоре след тях и влязох в стаята си. Събух си обувките и се изтегнах на леглото. Вратата на балкона беше отворена и в стаята влизаше слънце. Не ми се спеше. Бях си легнал вероятно в три и половина, а в шест се бях събудил от музиката. Челюстта ме наболяваше от двете страни. Опипах я с палеца и показалеца. Този проклетник, Коен. Още първия път, когато го оскърбиха, да беше ударил някого и да си бе тръгнал. Но той беше тъй сигурен, че Брет го обича. Беше си въобразил, че трябва да остане и истинската любов ще преодолее всичко. Някой почука.

— Да.

Влязоха Бил и Майк и седнаха на леглото.

— Това се казва енциерро — каза Бил.

— Защо не дойде? — запита Майк. — Бил, позвъни да донесат бира.

— Каква сутрин — каза Бил и изтри с кърпа лицето си. — Господи, каква сутрин! А ето го и нашия Джейк. Джейк — боксовия чувал.

— Какво стана вътре?

— Какво стана ли? Майк, разкажи ти.

— Биковете тъкмо се задаваха — каза Майк. Вече настигаха тълпата, когато някакъв човек се спъна, а другите нападаха отгоре му.

— И биковете налетяха право върху тях — каза Бил.

— Чух ги как пицят.

— Това беше Една — каза Бил.

— Един след друг изскачаха на арената хора и размахваха ризите си.

— Един бик обиколи арената и с рогата си изхвърли всички през оградата.

— Откараха двадесетина души в болницата — каза Майк.

— Каква сутрин! — възкликна отново Бил. — Полицайте непрекъснато арестуваха разни самоубийци, които се изпречваха пред биковете. Накрая воловете ги отведоха в корала. Продължи почти цял час.

— Всъщност продължи само четвърт час — възрази Майк.

— О, стига — отвърна Бил. — Нали си ходил на война? За мен продължи два часа и половина.

— Какво става с бирата? — запита Майк.

— А какво направихте с хубавата Една?

— Току-що я изпратихме до хотела. Отиде да спи.

— Хареса ли ѝ?

— Много. Казахме ѝ, че всяка сутрин е така.

— Направи ѝ много силно впечатление — каза Майк.

— Искаше и ние да слезем на арената — продължи Бил. — Не обичала да бъде зрител.

— Казах, че няма да е честно спрямо кредиторите ми — добави Майк.

— Каква сутрин прекарахме — възкликна Бил. И каква нощ.

— Как е челюстта ти, Джейк? — запита Майк.

— Наболява ме — отвърнах аз.

Бил се засмя.

— Защо не го удари с някой стол?

— Лесно е на приказки — каза Майк. — И теб щеше да свали. Той има светкавичен удар. Помня, че го видях пред себе си, а после се оказа, че аз седя на тротоара, а Джейк се търкаля под масата.

— Къде е отишъл след това? — запитах аз.

— Ето я — усмихна се Майк. — Ето я божествената лейди с бирата.

Камериерката остави на масата поднос с бутилки бира и чаши.

— А сега донесете още три бутилки — поръча Майк.

— Къде отиде Коен, след като ме удари? — запитах аз Бил.

— Не знаеш ли какво е станало? — Майк отвори една бутилка, пъкна гърлото ѝ в самата чаша и започна да налива.

— Наистина ли не знаеш? — запита Бил.

— Върнал се тук, намерил Брет в стаята на матадора и пребил бедното момче.

— Не може да бъде.

— Така е.

— Ей, че нощ! — възкликна Бил.

— Малко останало да убие нещастния матадор. След това искал да отведе Брет със себе си. Искал да направи от нея честна жена, предполагам. Трогателна картинка.

Той обърна чашата на един дъх.

— Глупак!

— А после?

— Брет добре го наредила. Наругала го здравата. Представям си какво е било.

— И аз — каза Бил.

— Тогава Коен изпаднал в пълно отчаяние, започнал да плаче и искал да стисне ръка на матадора. Подавал ръка и на Брет.

— Знам. Той и с мен се ръкува.

— Така ли? Но те не приели. Матадорът се държал както трябва. Не казал почти нищо, но след всеки удар ставал на крака, макар че Коен отново го повалял. Не могъл да го свали в безсъзнание. Сигурно е било много весело.

— Кой ти разказа цялата история?

— Брет. Видяхме се тази сутрин.

— И какво станало накрая?

— Матадорът седял на леглото, Коен го повалил около петнадесет пъти, но той въпреки това искал да се бие. Брет го държала и не му давала да стане. Едва имал сили да се държи на краката си, но Брет не успяла да го задържи и той станал. Тогава Коен казал, че няма да го удря повече. Сърцето не му давало. Щяло да бъде жестоко. Матадорът залитнал, но успял да се добере до него. Коен опрял гръб на стената. „Значи, не искаш да се биеш?“ — „Не — казал Коен. — Бих се срамувал после.“ Тогава матадорът събрал последни сили, ударил го през лицето, но сам се свлякъл на пода. Не можел да стане, разправя Брет. Коен искал да го вдигне и да го занесе на леглото. Но той казал, че ако Коен му помогне, ще го убие. Всъщност той щеше да го убие тази сутрин, ако Коен не беше заминал. Коен се разплакал,

Брет му наговорила доста неща, а той искал да им подаде ръка. Това вече ви казах.

— Разкажи останалото — подкани го Бил.

— И тъй, матадорът седял на пода и събирал сили, за да стане и да удари Коен отново. Брет отказала да поеме ръката на Коен. Той й разправял през сълзи колко много я обича, а тя му казала да не говори глупости. Тогава Коен се навел да подаде ръка на матадора. В знак, че не хранят лоши чувства. Нещо като прошка. А матадорът отново го ударил през лицето.

— Браво на него — казал Бил.

— Той дал добър урок на Коен — продължи Майк. — Мисля, че Коен никога вече няма да си служи с юмруци.

— Кога видя Брет?

— Тази сутрин дойде да вземе някои неща. Тя се грижи за Ромеро.

— Той изпразни още една бутилка бира.

— Брет е доста разстроена. Но тя обича да се грижи за болни. Всъщност ние така се запознахме. Тя ми беше болногледачка.

— Знам — казах аз.

— Доста съм пиян — продължи Майк. — И ще се постарая да не изтрезнея. Историята е много смешна, но не особено приятна. Поне за мен.

Той допи бирата си.

— Имахме едно малко обяснение с Брет. Казах й, че както е тръгнала с евреи и матадори и какви ли не други, няма да свърши добре. Той се наведе към мен. — Джейк, може ли да изпия и твоята бутилка? Тя ще донесе още.

— Заповядай. И без това не ми се пие.

Майк се опита да отвори бутилката.

— Би ли я отворил?

Натиснах телената скобка на запушалката и му налях.

— Брет се държа както трябва — продължи Майк. — Тя винаги се държи както трябва. Казах й най-безцеремонно, че минава през ръцете на евреи, матадори и други такива, а тя знаете ли какво ми отговори? „О, да. Живях тъй щастливо с английската аристокрация!“

Той отпи една глътка.

— Добре го каза. Този Ашли, от когото тя получи титлата си, бил морски офицер. Девети баронет. Когато се връщал в къщи, не искал да спи в леглото. Винаги заставял Брет да лежи на пода. На края, когато животът им станал ад, започнал да я заплашва, че ще я убие. Винаги спял със зареден пистолет. Брет чакала той да заспи, за да изпразни пълнителя. Не може да се каже, че е видяла много щастие в живота си. Което е възмутително. Защото тя на всичко умее да се радва.

Майк се изправи. Ръцете му трепереха.

— Отивам си в стаята. Ще се опитам да поспя.

Той се усмихна.

— От тази фиеста не можем да се наспим. Сега ще се наспя както трябва. Лошо нещо е да не си доспива човек. Изнервя се.

— Ще те чакаме на обед в „Ируня“ — каза Бил.

Майк стана. Чухме го как влезе в съседната стая.

Той позвъни, камериерката дойде и почука на вратата.

— Донесете шест бутилки бира и една бутилка „Fundador“ — поръча ѝ Майк.

— Si, seniorito.

— Отивам да спя — каза Бил. — Бедният Майк! Снощи имах ужасен скандал заради него.

— Къде? В бар „Милано“?

— Да. Там се засякохме с един, който по-рано в Кан заел пари на Брет и Майк да си платят дълговете. Беше доста хаплив.

— Знам тази история.

— Аз не я знаех. Лошото е, че някои хора имат основание да ругаят Майк.

— Тъкмо това е лошото.

— Никой не би трябвало да го ругае. Вбесява ме това, че някои хора имат основание. А сега отивам да спя.

— Има ли убити на арената?

— Мисля, че не. Само тежко ранени.

— Един човек загина отвън в оградения проход.

— Така ли? — каза Бил.

---

[1] Вкарване на бикове в торила (исп.) — Б.пр. ↑

[2] Черноуст (исп.) — Б.пр. ↑

ГЛАВА XVIII

По обед се събрахме в кафенето. Имаше много хора. Ядяхме скариди и пиехме бира. Градът бе пълен с хора. Всички улици бяха претъпкани. От Биариц и Сан Себастиан пристигаха автобуси и спираха на площада. Те докарваха хора, дошли да видят борбите с бикове. Надойдоха и туристически автобуси, между които един с двадесет и пет англичанки. Те седяха в голямата бяла кола и наблюдаваха фиестата с бинокли. Всички танцуващи бяха пияни. Беше последният ден от фиестата.

Празничната тълпа бе заляла всички улици и площади: тук-там колите и автобусите образуваха малки островчета от зрители. Колите се изпразваха и новодошлите се стопяваха в тълпата. Те изчезваха и само изрядно се мярваше по някой спортен костюм, който изглеждаше не на мястото си между черните блузи на селяните, насядали един до друг около масите. Фиестата погълна дори англичаните от Биариц и човек можеше да ги забележи само ако мине покрай масата им. Музиката непрекъснато огласяше улиците. Барабаните биеха, пиколите не млъкваха. В кафенетата, опрели ръце на масата или прегърнати през рамо, мъжете пееха с пресипнали гласове.

— Ето Брет — каза Бил.

Вдигнах глава и я видях да се задава между тълпата, изпълнила площада, вдигнала високо глава, сякаш фиестата беше в нейна чест, а тя благосклонно я приемаше като мило забавление.

— Хелю! — поздрави тя. — Умирам от жажда.

— Още една голяма бира — поръча Бил на келнера.

— Скариди?

— Коен замина ли? — запитва Брет.

— Да — каза Бил. — Нае кола.

Бирата дойде. Брет вдигна халбата и ръката ѝ затрепери. Тя забеляза това, усмихна се, наведе се напред и отпи голяма глътка.

— Хубава бира.

— Много хубава — потвърдих аз. Боях се как ще реагира Майк. Предполагах, че не е спал и през цялото време е пил, но изглеждаше,

че се владее.

— Чух, че си пострадал от Коен, Джейк — каза Брет.

— Не. Само бях в безсъзнание. Това е всичко.

— Но Педро Ромеро пострада — продължи тя. — Пострада, и то зле.

— Как е той?

— Ще се оправи. Не иска да излиза от стаята.

— Лицето му пострадало ли е?

— Да. Много. Казах му, че ще отскоча да ви видя.

— Ще излезе ли на арената?

— На всяка цена. Ако нямате нищо против, ще дойда с вас.

— Как е твоето приятелче? — запита Майк. Той не бе чул ни дума от това, което каза Брет. — Брет си има матадор — каза той. — Имаше си един евреин, казваше се Коен, но с него станаха неприятни истории.

Брет стана.

— Не желая да слушам глупости, Майкъл.

— Как е твоето приятелче?

— Много добре. Следобед ще го видиш на арената.

— Брет си има матадор — каза Майк. — Много е хубав проклетникът.

— Ще ме изпратиш ли, Джейк? Искам да ти кажа нещо.

— Разкажи ми за твоя матадор — поде пак Майк. — О, по дяволите този матадор! — Той така блъсна масата, че бирите и чиниите със скариди се изсипаха с трясък.

— Хайде — каза Брет. — Да се махаме оттук.

— Е, как е? — запитах я аз, докато си пробивахме път през многолюдния площад.

— От обед до пет часа няма да съм с него. Ще дойдат неговите хора да го облекат. Казах ми, че били настроени против мен.

Брет сияеше. Тя беше щастлива. Слънцето се бе издигнало и денят беше ясен.

— Чувствувам се преродена. Нямах представа, Джейк.

— С нещо да ти помогна?

— Не. Искам само да дойдеш с мен на коридата.

— Ще се видим ли на обед?

— Не. Ще обядвам с него.

Ние стояхме под аркадата пред вратата на хотела. Изнасяха маси и ги слагаха под колоните.

— Да се поразходим из парка — предложи Брет. — Не искам още да се качвам горе. Той сигурно спи.

Минахме покрай театъра, излязохме от площада и тръгнахме заедно с тълпата между панаирните сергии. Излязохме на една пряка към Пасео де Сарасате. Там беше пълно с разхождащи се — елегантния свят на Памплона. Те отиваха до горния край на парка и се връщаха.

— Само тук не — каза Брет. — В момента нямам никакво желание да ме гледат.

Стояхме на слънце. След дъжда и мъглата, дошли от морето, отново беше топло и приятно.

— Дано спре вятърът — каза Брет. — За него е много лошо, когато духа вятър.

— Дано.

— Според него биковете са добри.

— Добри са.

— Това ли е „Свети Фермин“?

Брет гледаше жълтата стена на параклиса.

— Да. Оттук започна неделната процесия.

— Хайде да влезем. Имаш ли нещо против? Искан ми се да се помоля за него, да направя нещо.

Тежката, обшита с кожа врата леко се отвори и ние влязохме. Вътре беше тъмно. Имаше много богомолци. Забелязахме ги едва когато очите ни започнаха да свикват с полумрака. Коленичихме пред една от дългите пейки. След малко почувствувах, че Брет стои до мен като вдървена и гледа втренчено пред себе си.

— Хайде — прошепна тя пресипнало. — Да излизаме оттук. Нервите ми не издържат.

Когато излязохме на топлата, окъпана в слънце улица, Брет вдигна глава към върховете на дърветата, полюшвани от вятъра. От молитвата не излезе нищо.

— Не знам защо се изнервям така в черква — каза Брет. — Никога не ми помага.

Продължихме.

— Не попадам в тон с религиозните настроения — добави тя. — Лицето ми не може да добие подходящото изражение.

— Знаеш ли — продължи тя след малко, — никак не се тревожа за него. Само се чувствавам щастлива.

— Това е хубаво.

— Но все пак, дано вятърът престане.

— До пет часа все ще престане.

— Дано.

— Можеш да се помолиш — засмях се аз.

— Никога не ми е помагало. Не съм получила ни едно от нещата, за които съм се молила. А ти?

— О, да.

— Глупости. Всъщност с някои хора може би е така. Но ти не изглеждаш особено набожен, Джейк.

— Набожен съм.

— Глупости. Поне днес не се опитвай да ме покръстваш. И без това ми предстои тежък ден.

От историята ѝ с Коен за първи път я виждах безгрижна и весела както по-рано. Отново се озовахме пред хотела. Масите бяха приготвени, на много от тях бяха насядали хора и се хранеха.

— Грижи се за Майк — каза Брет. — Не му позволявай да го преживява много тежко.

— Приятелите ви се качиха горе — каза на английски оберкелнерът германец. Той вечно подслушваше. Брет се обърна към него:

— Благодаря. Имате ли да кажете още нещо?

— Не, мадам.

— Добре — каза Брет.

— Запазете ни маса за трима — наредих аз на немски. Той се усмихна с неприятната си розово-бяла усмивка.

— Мадам тук ли ще обядва?

— Не — отвърна Брет.

— Тогава смятам, че маса за двама ще бъде достатъчна.

— Не му отговаряй — каза Брет. — Сигурно Майк е зле — добави тя по стълбите. Разминахме се с Монтоя. Той се поклони, без да се усмихне.

— Ще се видим в кафенето — каза Брет. — Благодаря ти, Джейк.

Разделихме се на нашия етаж. Тя тръгна по коридора право към стаята на Ромеро. Не почука. Просто отвори вратата, влезе и я затвори след себе си.

Заставах пред вратата на Майк и почуках. Не последва отговор. Натиснах дръжката и вратата се отвори. В стаята цареше безпорядък. Всички куфари бяха отворени, наоколо се търкаляха захвърлени дрехи, до леглото имаше празни бутилки. Майк лежеше и приличаше на собствената си посмъртна маска. Той отвори очи и ме погледна.

— Привет, Джейк — поздрави той съвсем бавно. Искях да поспя. Отдавна исках да поспя.

— Чакай да те завия.

— Не, топло ми е.

— Не си отивай. Не съм заспал още — продължи той след малко.

— Ще заспиш, Майк. Не се тревожи.

— Брет тръгна с един матадор — каза Майк. — А оня, другият, си отиде.

Той обърна глава и ме погледна.

— Чудесно, нали?

— Да. А сега гледай да заспиш, Майк. Имаш нужда от сън.

— Ще заспя. Ей сега.

Той затвори очи. Излязох и тихо притворих вратата. Бил беше в моята стая и четеше вестник.

— Видя ли Майк?

— Да.

— Да вървим да ядем.

— Не искам да ям долу при оня германец, оберкелнера. Когато качвах Майк горе, той се държа нахално.

— И с нас се държа нахално.

— Да отидем да ядем в града.

Слязохме по стълбата. Разминахме се с едно момиче, което се изкачваше с поднос, покрит с кърпа.

— Носят обеди на Брет — каза Бил.

— И на момчето — добавих аз.

Когато излязохме на терасата под колонадата, към нас се приближи германецът оберкелнер. Червените му бузи лъщяха. Беше много учтив.

— Запазих ви маса за двама, джентълмени.

— Можеш да я запазиш за себе си — каза Бил. Минахме на отсрещния тротоар.

Обядвахме в един ресторант на една от преките на площада. Вътре имаше само мъже. Те пушеха, пиеха и пееха. Храната беше добра — виното също. Почти не говорихме. След това отидохме в кафенето да погледаме празничния кипеж. След като се наобядва, Брет дойде при нас. Каза, че надникнала в стаята на Майк и видяла, че спи.

Когато фиестата прекипя и се изсипа към арената, ние тръгнахме с тълпата. Брет седна на първия ред между нас двамата. Точно под нас беше el callejon — тесен коридор между първия ред и червената ограда, наречена барера. Бетонните скамейки зад нас почерняха от хора. Зад червената ограда се жълтееше изравненият пясък на арената. Изглеждаше малко сбит от дъжда, но слънцето го бе изсушило и той беше слепнал и гладък. Помощниците на матадорите и служителите при арената се зададоха по тесния коридор, нарамили кошници с бойните плащове и мулетите. По тях имаше петна от кръв и те бяха добре сгънати и подредени. Помощниците отвориха тежките кожени сандъчета със сабите и ги опряха на барерата така, че се виждаха червените дръжки на оръжията. Те разгънаха мулетите — червените плащове с тъмни петна изсъхнала кръв — и втъкнаха в тях пръчки, за да се обтегне платното и да може матадорът да го държи по-удобно. Брет не изпускаше нищо. Всичко, свързано с изкуството на матадора, я интересуваше.

— Монограмът му е извезан на всички плащове и мулети — каза тя. — Защо ги наричат мулети?

— Не знам.

— Интересно дали ги перат понякога.

— Мисля, че не. Може би за да не избелеят.

— Сигурно се втвърдяват от кръвта — каза Бил.

— Странно — каза Брет, — как кръвта престава да ти прави впечатление.

Под нас в тесния проход, наречен callejon, помощниците привършваха приготовленията. Всички места бяха заети. Горے ложите бяха пълни. Нямаше нито едно празно място, освен в ложата на президента^[1]. Борбите щяха да започнат, след като той пристигне. Срещу нас, на изравнения пясък, до високото преддверие на корала, стояха матадорите с плащове, праметнати през ръка. Те разговаряха и

чакаха сигнала, за да минат в тържествен марш през арената. Брет ги наблюдаваше с бинокъла.

— Ето, искаш ли да погледнеш?

Погледнах през бинокъла и видях тримата матадори.

Ромеро беше в средата, Белмонте от лявата му страна, а Марсиал — от дясната. Зад тях стояха хората им — първо бандерилиерите, а по-нататък, в откритото пространство на корала, се виждаха пикадорите. Ромеро беше облечен в черно. Триъгълната му шапка беше ниско нахлупена. Не можех да видя ясно лицето му под периферията, но изглежда, че беше доста пострадало. Той гледаше право пред себе си. Марсиал скришом пушеше цигара и я криеше в шепата си. Белмонте също гледаше пред себе си, лицето му беше бледо и изпито, вълчата му челюст се издаваше напред. Той гледаше в пространството. Той и Ромеро сякаш нямаха нищо общо с останалите. Бяха съвсем сами. Над нас, в ложите, започнаха да ръкопляскат — появи се президентът и аз подадох бинокъла на Брет. Разнесоха се аплодисменти. Засвири музика. Брет гледаше през бинокъла.

— Вземи — каза тя.

Видях през бинокъла, че Белмонте казва нещо на Ромеро. Марсиал се изправи и пусна цигарата. С поглед право пред себе си, вдигнали глави, полюшвайки свободната си ръка, тримата матадори тръгнаха през арената. Зад тях идваше шествието, всички вървяха в крак — плащът на едната ръка, другата свободна, — следвани от пикадорите, които яздеха, вдигнали дългите копия. На опашката бяха двата впряга мулета и служителите при арената. Без да свалят шапки, матадорите се поклониха пред ложата на президента, след това се приближиха към барерата под нас. Педро Ромеро сне тежкия плащ от златен брокат, прехвърли го през оградата на помощника си и му каза нещо. Той беше близо и видяхме, че устните му са подути, а очите — мътни. Лицето му беше подпухнало и в синини. Помощникът пое плаща, погледна нагоре към Брет, приближи се към нас и го подаде.

— Разгърни го пред себе си — каза аз.

Брет се наведе напред. Плащът беше тежък, гладък и твърд от вътъканите златни нишки. Помощникът се извърна, поклати глава и каза нещо. Съседът ми се наведе към Брет.

— Той не иска да го разстилате — каза той. — Сгънете го и го сложете на коленете си.

Брет сгъна тежкия плащ.

Ромеро не погледна към нас. Той говореше с Белмонте. Белмонте беше дал парадния си плащ на някакви свои приятели. Той погледна към тях и се усмихна с вълчата си усмивка — само с устни. Ромеро се приближи до барерата и поиска каната с вода. Помощникът му я донесе. Ромеро поля гъсто изтъкания боен плащ, след това настъпи долния му край с ескарпината си и го повлече по пясъка.

— Защо прави това? — запита Брет.

— Защото духа вятър и иска плащът да натежи.

— Лицето му е пострадало — забеляза Бил.

— Той не е добре — каза Брет. — Би трябвало да е в леглото.

Първият бик бе на Белмонте. Белмонте беше много добър. Но той получаваше по трийсет хиляди песети, хората бяха чакали цяла нощ на опашка за билети, за да го видят, и изискваха да бъде нещо повече от много добър. Славата на Белмонте беше, че действа близо до бика. В бикоборството се говори за терен на бика и терен на матадора. Докато матадорът е на своя терен, той е в сравнителна безопасност. Но прекрачи ли в терена на бика — грози го смърт. В най-добрите си години Белмонте бе стоял винаги на терена на бика. Така бе създавал чувството за неминуема трагедия. Хората бяха отивали на борбите с бикове да видят Белмонте, да изпитат чувството, че ей сега ще настъпи трагичната развързка и може би да видят смъртта на Белмонте. Преди петнадесет години казваха: искаш ли да видиш Белмонте, побързай — иди, докато е още жив. Оттогава насам той уби повече от хиляда бика. След като се оттегли, името му остана легенда и всички говореха за неговия стил. Затова, когато се върна на арената, публиката се разочарова: никой смъртен не можеше да стои тъй близо до бика, както в легендата за Белмонте, разбира се, дори и самият Белмонте.

Освен това Белмонте поставяше условия: бикове му да не бъдат много едри, нито с много големи рога. Затова, липсваше елементът, необходим за предвкуване на трагичната развързка: от Белмонте, който сега беше болен от язва, публиката искаше три пъти повече от онова, което той някога бе способен да даде, затова се почувствува ограбена и измамена, а Белмонте изпитваше такова огорчение и презрение, че челюстта му се издаде още по-напред, лицето му стана още по-жълто, болката му се усили, движеше се с

мъка — накрая тълпата премина от викове към действие, но той ги посрещна с презрение и безразличие. Бе очаквал днешния следобед да му донесе лаври — вместо това той му донесе подигравки, оскърбителни крясъци и накрая дъжд от възглавнички, огризки хляб и гнили зеленчуци, с които го замеряха на същата арена, където някога се бе покрил, със слава. Само челюстта му се издаваше още по-напред. От време на време, когато му подвикваха нещо особено обидно, той се извърщаше, за да се усмихне със своята озъбена, тънкоуста и вълча усмивка, всяко движение му струваше все повече болки, докато накрая лицето му от жълто стана с цвят на пергамент. След като уби втория бик и престанаха да го замерят с парчета хляб и възглавници, след като поздрави президента със същата вълча усмивка и пълни с презрение очи, след като подаде сабята си през барерата, за да я избършат и поставят в калфа, той тръгна по пътеката, облегна се на барерата под нас и опря глава на ръцете си, без да вижда, без да чува нищо, разкъсан от болки. Накрая вдиша глава и поиска вода. Глътна малко, изплакна устата си, взе си плаща и се върна на арената.

Публиката беше против Белмонте, затова беше за Ромеро. Щом той се отдели от барерата и тръгна към бика, започнаха да му ръкопляскаат. Белмонте също следеше Ромеро, гледаше го, без да се издава. На Марсиал не обръщаше внимание. Съвсем ясно му беше колко струва Марсиал. Бе се върнал на арената, за да се състезава с Марсиал, сигурен, че изходът е предрешен. Бе очаквал да се състезава с Марсиал и другите звезди от декадентската школа, уверен, че неговият естествен стил ще изпъкне на фона на лъжекрасивата техника на матадорите-декаденти, че стига да излезе на арената и ще спечели. Но Ромеро провали неговото завръщане. Ромеро правеше винаги плавно, спокойно и красиво онова, което той, Белмонте, само понякога успяваше да направи. Публиката чувствуваше това, разбраха го дори туристите от Биариц, а накрая даже и американският посланик. Белмонте не се решаваше да започне състезание с Ромеро, защото то щеше да го доведе до тежко нараняване или смърт. Не беше вече някогашният Белмонте. Вълнуващите мигове на арената бяха останали в миналото. Съмняваше се дали изобщо е способен на онова, което бе давал по-рано. Нещата се бяха променили — Белмонте беше Белмонте само в някои кратки мигове. Някогашната му класа проблясваше в отделни моменти, но те нямаха стойност, защото той ги бе нагласил

предварително: беше отишъл с кола да огледа стадото на своя приятел, собственика на ранчото, и облегнат на оградата, бе избрал най-безопасните бикове. И двата бяха дребни, не създаваха трудности, нямаха големи рога и в един кратък момент, когато през болката, която бе винаги с него, усети да проблясва частица от старото величие, то беше предварително отписано и продадено, затова не го удовлетвори. Да, частица от старото величие, но то не можеше да превърне коридата в празник, както едно време.

А Педро Ромеро беше наистина голям бикоборец. Той обичаше коридата, мисля, че обичаше биковете, мисля, че обичаше и Брет. Този следобед, доколкото зависеше от него, той бе непрекъснато пред нея. Нито веднъж не погледна нагоре. Затова всичко излизаше още по-добре и той го правеше не само заради нея, но и за себе си. Не поглеждаше нагоре да потърси одобрението ѝ, затова го правеше за себе си, и от това черпеше сили, а същевременно го правеше и за нея. Но това, че го правеше за нея, не беше в негов ущърб. Напротив, беше му от полза през целия следобед. Първата фигура — „ките“, той изпълни точно под нас. Тримата матадори поред поемат бика след всяка негова схватка с пикадора. Пръв беше Белмонте. Втори — Марсиал. След това Ромеро. Тримата стояха от лявата страна на коня. Пикадорът, нахлупил шапка, насочи, острието на копието право към бика, заби шпори и хванал юздите в лявата ръка, принуди коня да пристъпи към бика. Бикът гледеше. Беше обърнал очи към белия кон, но всъщност следеше само триъгълното острие на копието. Ромеро забеляза, че бикът извъръща глава. Той нямаше намерение да напада. Ромеро развя плаща и червеният цвят привлече погледа на бика. Той инстинктивно се понесе напред, наведе глава и вместо яркото червено петно намери пред себе си белия кон и ездача, силно надвесен над седлото, който замахна с дългото копие от хикорово дърво, заби стоманеното острие в изпъкналите раменни мускули на животното, опрян на копието, бавно накара коня да се извие, за да разшири раната, и заби острието още по-дълбоко в плешката, за да загуби животното кръв, преди да се заеме с него Белмонте.

Бикът спря устрема си пред острието. Не беше много настървен срещу коня. Той се изви, откъсна се от тройната група, която се разпадна, и Ромеро го примами с плаща си. Той привлече животното леко и плавно, след това застана право пред него с разгънат плащ.

Бикът навири опашка и се хвърли напред, а Ромеро, без да отстъпва от мястото си, се извъртя и увлече животното с плаща. Мантията, натезжала от влагата и полепналия по нея пясък, се изпъна като издуто от вятъра платно и Ромеро описа полукръг пред самите рога на бика. Фигурата свърши и те отново бяха един срещу друг. Ромеро се усмихваше. Бикът отново се хвърли, плащът отново се изду и се завъртя, този път на другата страна. Всеки път той пускаше бика тъй близо до себе си, че човекът, животното и плащът, който се изпъваше и описваше дъга пред рогата, се сливаха в обща, рязко открояваща се група. Това ставаше тъй плавно и ритмично, сякаш Ромеро люлееше бика, за да го приспи. Така той изпълни четири вероники и свърши с една полувероника, която го остави с гръб към бика. Той преметна плаща през ръка, опря другата на бедрото си и се отдалечи под шумните аплодисменти, а бикът се загледа след него.

Той беше безупречен със своите бикове. Първият не виждаше добре. След една, две вероники Ромеро вече знаеше доколко е засегнато зрението му. И във фигурите той се съобразяваше с това. Не правеше нещо изключително. Само действуваше безупречно. Тълпата закрепця да сменят бика. Вдигна се голям шум. Не можеше да се очаква нещо интересно от бик, който не вижда плаща, но президентът не даде заповед да го сменят.

— Защо не го заменят с друг? — запита Брет.

— Платили са за него. Парите им ще отидат на вятъра.

— Не е справедливо спрямо Ромеро.

— Погледни как подхваща бика, който не вижда червеното.

— Не ми се гледат такива неща.

Тягостно е да наблюдаваш такава картина, когато не си безразличен към човека, който участва в нея. Тъй като бикът не различаваше нито ярките плащове, нито алената мулета, Ромеро трябваше да го подмамва с тяло. Приближаваше се до него толкова, че бикът да види тялото му — тогава той се хвърляше напред, но вместо човека намираще плаща и Ромеро завършваше маневрата с класическа вероника. Туристите от Биариц бяха разочаровани. Те мислеха, че Ромеро се бои, затова прави малка стъпка встрани всеки път, когато се отмества, така че вместо тялото му бикът да намери плаща. Те предпочитаха Марсиал, който имитираше Белмонте, или Белмонте,

който имитираше някогашния Белмонте. Трима от тях бяха седнали зад нас.

— Какво толкова има да се бои? Бикът е толкова тъп, че гони само плаща.

— Той е млад матадор. Още не е научил занаята.

— Но досега беше добър с плаща.

— Сигурно се вълнува.

Сам посред арената, Ромеро продължаваше играта: приближаваше се толкова близо, че бикът да го забележи, подлагаше тялото си, пристъпяше още по-близо, а бикът продължаваше да гледа тъпо, след това — толкова близо, че бикът смяташе, че няма да му убегне, подмамваше го отново, докато го нападне, и тогава пред самите рога подлагаше червения плащ с лек, почти незабележим отскок встрани, който обиждаше критичния вкус на специалистите от Биариц.

— Сега ще го убие — казах аз на Брет. — Докато бикът има още сили, иначе ще се преумори.

В средата на арената се откри фигура на Ромеро, застанал срещу бика. Той изтегли сабята от гънките на плаща, вдигна се на пръсти и се прицели с острието. Бикът се хвърли напред, Ромеро — също. С лявата си ръка той пусна плаща върху муцуната на животното, за да го заслепи, лявото му рамо мина между рогата и в същия момент острието се заби. За миг той и бикът бяха едно: Ромеро, полегнал върху животното, дясната му ръка вдигната до онова място, където дръжката на сабята се червенееше между плешките му. След това телата им се отделиха. Ромеро се оттласна от бика и застана срещу него с вдигната ръка, бялата му риза бе разкъсана под ръкава и се вееше, а бикът с червената дръжка на сабята, забита между плешките, отпусна глава и краката му се подгънаха.

— Ето, пада — каза Бил.

Ромеро беше близо и бикът го виждаше. Все още с вдигната ръка, той му каза нещо. Бикът се сви на кълбо, главата му клюмна напред, той бавно се отпусна, след това изведнъж се претърколи и четирите му крака щръкнаха във въздуха.

Подадоха му сабята и с отпуснато надолу острие, с мулета в другата ръка, той прекоси арената, застана пред ложата на президента, направи поклон, изправи се, след това отиде до барерата и подаде плаща и сабята.

— Труден бик — каза помощникът му.

— Накара ме да се изпотя — призна Ромеро и изтри лицето си. Помощникът му подаде каната. Ромеро накваси устните си. Личеше, че го заболя, когато ги допря до каната. Той не погледна към нас.

Марсиал имаше голям успех. Още му ръкопляскаха, когато излезе последният бик на Ромеро — същият бик, който се бе откъснал от стадото и уби един човек от тълпата.

При първия бик ясно се забелязваше, че лицето на Ромеро е пострадало. Виждаше се при всяко негово движение. В напрегнатата и опасна игра с бика, който недовиждаше, то пролича още повече. Боят с Коен не бе засегнал духа му, но лицето му бе в синини и тялото го болеше. Сега той се отърсваше от всичко това. Всяко ново движение заличаваше част от случилото се. Бикът беше хубав, едър, с големи рога, бързо се извъръщаше и нападаше без колебание. Тъкмо такива бикове обичаше Ромеро.

Той привърши играта с плаща и се приготви да заби сабята, но тълпата го накара да продължи. Не искаха още Ромеро да убие бика, не искаха зрелището да свърши. И Ромеро продължи. Беше като нагледен урок по матадорство. Всички фигури бяха свързани една с друга, изпълнени докрай, бавно, ритмично и плавно. Нямаше трикове и фалшификации. Нямаше резки движения. При всяка фигура, в критичния момент, човек изтръпваше. Тълпата искаше зрелището да продължи безкрайно.

Бикът стоеше разкрячен, готов за последния удар, и Ромеро го уби точно под нас. Той го уби не както предишния бик, когато нямаше друг изход, а тъй както искаше. Застана право срещу животното, изтегли сабята от сдиплената мулета и се прицели с острието. Бикът го гледаше. Ромеро му каза нещо и тропна с крак. Бикът се хвърли напред, Ромеро го изчака, отпуснал плаща, стъпил с плътно събрани крака, с поглед по дължината на острието. Без да пристъпи напред, той се сля с бика, заби сабята високо между плешките, бикът беше проследил ниско спуснатата мулета, която изчезна от погледа му, Ромеро направи крачка наляво и това бе всичко. Бикът се опита да направи крачка напред, краката му се подгънаха, той се олюля, остана така няколко мига, после падна на колене; по-големият брат на Ромеро се приближи изотзад и заби един къс нож във врата му зад рогата. Първият удар не бе сполучлив. Той заби ножа отново, бикът се свлече

на земята, потрепери конвулсивно и застина. Братът на Ромеро, хванал с едната ръка рога на бика, а с другата ножа, погледна нагоре към ложата на президента. По целия амфитеатър публиката размахваше кърпички. Президентът погледна надолу от ложата си и развя кърпичка. Братът на Ромеро отрязва черното извито ухо на мъртвия бик и се затича с него към Ромеро. Черният бик лежеше тежко на пясъка с изплезен език. От всички краища на арената се завтекоха малки момчета и го наобиколиха. Те започнаха да танцуват около мъртвия бик.

Ромеро взе ухото от брат си и го вдигна към президента. Президентът се поклони, Ромеро се затича, за да изпревари тълпата, и се приближи към нас. Той се опря на оградата и протегна ухото към Брет. След това кимна с глава и се усмихна. Тълпата го беше обкръжила от всички страни. Брет му спусна мантията.

— Хареса ли ви? — извика Ромеро.

Брет не отговори. Те се гледаха усмихнати. Тя държеше ухото в ръка.

— Ще се изцапате от кръвта — каза Ромеро и се засмя. Тълпата тръгна след него. Няколко момчета викаха нещо на Брет. Освен деца имаше танцьори и пияни. Ромеро се обърна и се опита да си пробие път. Но те го заобиколиха и поискаха да го вдигнат на ръце. Той ги отблъсна, изтръгна се от тях и тичешком започна да си пробива път към изхода. Не искаше да го носят на ръце. Но те го хванаха и го вдигнаха. Той стоеше неудобно, с разкрасени крака и цялото тяло го болеше. Те го понесоха тичешком към изхода. Ръката му беше на нечие рамо. Ромеро обърна глава и ни погледна виновно. Бягащата тълпа го отнесе и изчезна зад вратите.

Върнахме се в хотела тримата заедно. Брет се качи горе. Двамата с Бил седнахме в долната трапезария, поръчахме си твърдо сварени яйца и изпихме няколко бутилки бира. Пристигна Белмонте, облечен в обикновени дрехи, заедно със своя импресарио и още двама души. Те седнаха да вечерят на съседната маса. Белмонте яде много малко. Трябваше да отпътуват за Барселона с влака в седем часа. Белмонте носеше риза на сини ивици, тъмен костюм и яде ровко сварени яйца. Другите вечеряха богато. Белмонте не говореше. Отваряше уста само когато го питаха.

Бил се чувствуваше изморен от коридата. Аз също. И двамата се бяхме вълнували много. Ядохме мълчаливо яйцата и аз гледах Белмонте и сътрапезниците му. Те бяха безцеремонни и делови.

— Хайде в кафенето — предложи Бил. — Пие ми се чаша абсент.

Беше последният ден от фиестата. Навън отново се заоблачаваше. Площадът беше пълен с хора, пиротехниците приготвяха фойерверките за вечерта и ги покриваха с букови клонки. Около тях се бяха насъбрали деца. Отминахме приготвените ракети, прикрепени на дълги бамбукови пръчки. Пред кафенето имаше голяма тълпа. Музиката и танците продължаваха. Мяркаха се великани и джуджета.

— Къде е Една? — запитах Бил.

— Не знам.

Гледахме как се свечерява — настъпваше последната нощ на фиестата. Всичко изглеждаше по-добре благодарение на абсента. Беше приятно горчив, не бях сложил захар в запотената чаша.

— Жал ми е за Коен — каза Бил. — Той прекара ужасно.

— По дяволите Коен — казах аз.

— Къде мислиш, че е отишъл?

— В Париж.

— Какво ли ще прави там?

— Да върви по дяволите.

— Какво ли ще прави?

— Сигурно ще се върне при старата си приятелка.

— Коя е тя?

— Казва се Франсис.

Пихме по още един абсент.

— Кога се връщаш? — запитах аз.

— Утре.

След малко Бил каза:

— Е, хубава фиеста беше.

— Да — съгласих се аз, — непрекъснато правехме по нещо.

— Ако щещ, вярвай, но беше като чуден кошмарен сън.

— Защо да не вярвам? Готов съм на всичко да повярвам, дори на сънища.

— Какво ти е? Нямах ли настроение?

— Никак.

— Още абсент? Келнер, чаша абсент за този сеньор.

— Чувствувам се отвратително — казах аз.

— Пий! Пий бавно.

Смрачаваше се. Фиестата продължаваше. Започнах да се напивам, но не ми ставаше по-добре.

— Как се чувствуваш?

— Отвратително.

— Искаш ли още?

— Няма да помогне.

— Опитай. Човек никога не знае — може би тъкмо тази чаша ще ти помогне. Келнер, чаша абсент за този сеньор!

— Прибавих водата, но не капка по капка, а изведнъж и разбърках съдържанието. Бил пусна вътре парче лед. Разбърках с лъжичка леда и тъмната, мътна смес.

— Как е?

— Добре.

— Не го пий толкова бързо. Ще ти се разбърка стомахът.

Оставих чашата. Нямах намерение да пия бързо.

— Главата ми е замаяна.

— Би трябвало.

— Ти това искаше, нали?

— Точно това. Да се напиеш, за да ти мине тази глупава депресия.

— Добре, пиан съм. Това искаше, нали?

— Седни.

— Няма да седна! — отвърнах аз. — Отивам в хотела.

Бях много пиан. Не си спомнях някога да съм бил толкова пиан. Влязох в хотела и се качих горе. Вратата на Брет беше полуотворена. Надникнах в стаята. Майк седеше на леглото. Той ми махна с една бутилка.

— Джейк, влизай, Джейк.

Влязох и седнах. Стаята се въртеше, освен когато гледах в една определена точка.

— Нали знаещ за Брет? Тя замина с матадора.

— Невъзможно.

— Така е. Търсеше те, да ти каже довиждане. Заминаха с влака в седем.

— Така ли?

— Неприятно — каза Майк. — Не трябваше да прави това.

— Не трябваше.

— Ще пиеш ли? Чакай да позвъня за бира.

— Пиян съм. Отивам да си легна.

— Много ли си пиян? И аз бях много пиян.

— Да — отвърнах аз, — много съм пиян.

— Добре, Джейк — каза Майк. — Иди да спиш.

Излязох, отидох в моята стая и легнах. Леглото потъваше, аз се надигнах и заковах очи в стената, за да го накарам да спре. Навън на площада фиестата продължаваше. Тя бе загубила всякакъв смисъл. Покъсно Бил и Майк влязоха да ме вземат за вечеря. Престорих се на заспал.

— Той спи. Остави го.

— Пиян е като пън — каза Майк. Двамата излязоха.

Станах, отидох на балкона и погледнах танцуващите на площада. Светът беше престанал да се върти. Всичко се открояваше ясно и рязко. Само в края на зрителното ми поле предметите бяха замъглени. Измих се и се сресах. Лицето ми изглеждаше особено в огледалото. Слязох в столовата.

— Ето го! — провикна се Бил. — Браво, Джейк! Знаех, че ще ти мине.

— Здравей, стари пиянико — поздрави Майк.

— Огладнях и се събудих.

— Поръчай си супа — посъветва ме Бил.

Седяхме на масата тримата и сякаш липсваха най-малко шестима.

---

[1] Почетен председател на коридата, арбитър на боя. — Б.пр. ↑

КНИГА ТРЕТА

ГЛАВА XIX

На сутринта всичко беше свършено. Фиестата беше минала. Събудих се към девет часа, изкъпах се, облякох се и слязох. Площадът беше празен, улиците безлюдни. На площада няколко деца събираха пръчки от ракетите. Току-що бяха отворили кафенетата, келнерите изнасяха удобните бели плетени кресла и ги нареждаха около мраморните маси под сянката на аркадата. Миеха улиците с маркуч.

Седнах на един от плетените столове и се изтегнах удобно. Келнерът не бързаше да дойде. По колоните на аркадата още висяха обявите за пристигането на биковете и дългите разписания за извънредните влакове. Излезе един келнер със синя престилка, кофа вода, парцал и започна да сваля обявите. Той късаше дълги ивици от хартията и с парцала почистваше местата, където беше залепнала за камъка. Фиестата се бе свършила.

Изпих си кафето и след малко дойде Бил. Гледах го как пресича площада. Той седна и поръча кафе.

— Е — каза той, — вече свърши.

— Да. Кога заминаваш?

— Не знам. Мисля, че е най-добре да вземем кола. Няма ли да се върнеш в Париж?

— Не. Имам още една седмица време. Мисля да отида в Сан Себастиан.

— Аз искам да се върна.

— Какво смята да прави Майк?

— Ще отиде в Сен Жан де Лус.

— Хайде да вземем кола до Байон. Оттам ще се качим на вечерния влак.

— Добре. Ще обядваме и ще тръгнем.

— Разбрано, ще се погрижа за кола.

Наобядвахме се и платихме. Монтоя не дойде при нас. Едно от момичетата донесе сметката. Колата ни чакаше пред входа. Шофьорът нареди куфарите на покрива, пристегна ги с въже, сложи останалите на предната седалка до себе си и потеглихме. Колата излезе от площада,

тръгна по страничните улички и заслиза по гористия склон. Излязохме от Памплона. Пътят не ни се стори дълъг. Майк беше взел бутилка „Fundador“. Отпих само две глътки. Прехвърлихме планините, оставихме Испания след себе си, спуснахме се по белия път към зелената, влажна Баския и се озовахме в Байон. Оставихме багажа на Бил на гарата и той си купи билет за Париж. Влакът му беше в седем и десет. Излязохме от чакалнята. Колата ни чакаше пред входа.

— Какво ще правим с колата? — запита Бил.

— По дяволите колата — каза Майк. — Предлагам да я задържим още.

— Добре — съгласи се Бил. Къде ще отидем?

— Хайде да отидем в Биариц да пием нещо.

— Майк е с широка ръка както винаги — каза Бил.

Пристигнахме в Биариц и оставихме колата пред най-елегантното заведение. Влязохме в бара, седнахме на високите столчета и пихме уиски със сода.

— Аз плащам — каза Майк.

— Да хвърлим жребий.

Разклатихме покерните зарове в дълбоката кожена чашка. Бил излезе в първия тур. Майк загуби срещу мен и подаде на бармана банкнота от сто франка. Чаша уиски струваше дванадесет франка. Хвърлихме още веднъж и Майк отново загуби. Всеки път той даваше на бармана десетина франка повече. В съседното помещение свиреше добър джазов оркестър. Барът беше приятен. Поръчахме още по една чаша. В първия тур аз излязох с четири риги. Останаха Бил и Майк. Майк спечели с четири валета. Бил спечели в реванша. Във финалния тур Майк хвърли три риги и се отказа от ново хвърляне. Той подаде чашката със заровете на Бил. Бил разклати чашката, пусна заровете и изкара три риги, асо и дама.

— Ти плащаш, Майк — каза Бил. — Майк, старият комарджия.

— Много съжалявам — каза Майк, — но не мога.

— Защо?

— Нямам пари — каза Майк. — Останах съвсем на сухо. Имам само двадесет франка още. Ето, оставям ги.

Лицето на Бил се промени.

— Едва можах да платя на Монтоя. Пак добре, че имах.

— Подпиши ми чек и ще ти дам пари — каза Бил.

— Много мило от твоя страна, но нямам вече чекова книжка.

— Откъде ще намериш пари?

— Ще получа някаква скромна сума. Парите, които ми пращат през седмица. В Сен Жан има една странноприемница, където мога да живея на кредит.

— Какво ще правим с колата? — запита Бил. Ще ни трябва ли още?

— Все едно. Неприятна история.

— Да пием още по чаша — предложи Майк.

— Добре. Аз плащам — каза Бил. — Брет има ли пари? — обърна се той към Майк.

— Едва ли. За да платя на Монтоя, взех и нейните пари.

— Никакви пари ли няма у себе си? — запитах аз.

— Мисля, че не. Тя е винаги без пари. Получава петстотин лири годишно и триста и петдесет от тях отиват да покрият лихвите при евреите.

— Сигурно ги удържат със запор — каза Бил.

— Да. Всъщност не са евреи. Но така ги наричаме. Мисля, че са шотландци.

— Но тя никакви ли пари няма? — запитах аз.

— Мисля, че няма. Преди да отпътува, ми остави всичко.

— И тъй — каза Бил, — можем да пием по още една чаша.

— Добра идея — съгласи се Майк. — Няма смисъл да се говори за пари.

— Няма — съгласи се Бил. Двамата разиграхме заровете. Бил загуби и плати. Излязохме. Колата ни чакаше.

— Ще предложиш ли нещо, Майк? — запита Бил.

— Да се поразходим с колата. Може би ще се отрази добре на кредита ми. Да обиколим малко.

— Добре. Иска ми се да видя крайбрежието. Хайде да отидем до Андай.

— По крайбрежието нямам кредит.

— Човек никога не знае — каза Бил.

Излязохме на крайбрежния път. Виждаха се зелени носове, бели вили с червени покриви, групи дървета и океанът. Той се синееше, имаше отлив и вълните се пенеха далеч от брега. Минахме през Сен Жан де Лус и още няколко крайбрежни градчета. Движехме се по

хълмиста равнина; в далечината се виждаха планините, които прехвърлихме, идвайки от Памплона. Пътят вървеше все направо. Бил погледна часовника си. Време беше да се връщаме. Той почука на стъклото и каза на шофьора да обърне. Шофьорът даде заден ход и нагази в тревата, за да завие. Зад гърба ни бяха горите, под нас ивица трева, след това морето.

Спряхме в Сен Жан пред хотела, където щеше да остане Майк. Шофьорът внесе куфарите му, Майк слезе и застана до колата.

— Довиждане, приятели — каза той. — Беше чудесна фиеста.

— Довиждане Майк — отвърна Бил.

— Пак ще се видим — каза аз.

— А за парите е лесно — каза Майк. — Ти, Джейк, ако искаш, плати на шофьора, а аз ще ти изпратя моя дял.

— Довиждане, Майк.

— Довиждане, приятели. Благодаря ви.

Стиснахме си ръцете. Махнахме на Майк от колата.

— Той стоеше на пътя и гледаше. Стигнахме в Байон точно преди влакът да отпътува. Един носач взе куфарите на Бил от гардероба. Изпратих го до вратата към перона.

— Довиждане, приятелю — каза Бил.

— Довиждане!

— Хубаво беше. Прекарахме чудесно.

— Ще останеш ли в Париж?

— Не. На седемнадесети заминавам с парахода. Прощавай.

— Прощавай, Бил.

Той излезе на перона. Носачът с куфарите вървеше пред него. Гледах как влакът потегля. Бил беше на прозореца. Неговият прозорец отмина, отминаха и другите вагони и релсите опустяха. Върнах се при колата.

— Колко ви дължа? — попитах аз шофьора. Бяхме се уговорили сто и петдесет песети до Байон.

— Двеста песети.

— И колко ще ми вземете обратно до Сан Себастиан?

— Петдесет песети.

— Не разправяйте смешни работи.

— Тридесет и пет песети.

— Много е — казах аз. — Закарайте ме до хотел „Пание Фльори“. — Пред хотела платих на шофьора и му дадох бакшиш. Колата беше цяла в прах. Дръпнах калъфа с въдиците и той остави линия върху прашния покрив. Този прах беше последното нещо, което ме свързваше с Испания и с фиестата. Шофьорът включи на скорост и колата потегли. Видях я как завива и поема пътя към Испания. Влязох в хотела и наех стая. Дадоха ми същия номер, в който бях, когато отседнахме в Байон с Бил и с Коен. Струваше ми се, че е било много отдавна. Измих се, смених си ризата и излязох в града.

От една будка купих вестник „Ню Йорк Хералд“ и седнах в кафенето да го прегледам. Не можех да свикна с чувството, че отново съм във Франция. Това беше чувство на здрава провинциална сигурност. Съжалявах, че не придружих Бил до Париж, но то би значило да открива нова глава от фиестата. Поне за известно време — никакви фиести. В Сан Себастиан сигурно ще е спокойно. Сезонът се открива през август. Ще си наема хубава стая в хотела, ще чета и ще плувам. Там има хубав плаж. По крайбрежната алея — разкошни дървета. Сезонът още не беше открит, щеше да има предимно деца с бавачки. Привечер военната музика ще свири под дърветата срещу кафене „Маринас“. Ще седя в „Маринас“ и ще слушам.

— Добра ли е кухнята оттатък? — запитах аз келнера. След кафенето имаше втори салон-ресторант.

— О, да. Кухнята е превъзходна.

— Добре.

Влязох и вечерях. Като за Франция вечерята беше богата. Но нямаше го испанското разточителство. По липса на друга компания поръчах си бутилка вино „Шато Марго“. Беше ми приятно: пиех бавно, глътка по глътка и сам. Една бутилка вино е добра компания. След това пих кафе. Келнерът ми препоръча бискайски ликьор, наречен „Исара“. Той донесе бутилката с ликьор и ми наля една чаша. Обясни ми, че „Исара“ се приготвял от цветята на Пиренеите. От истински пиренейски цветя. На вид беше като брилянтин, а на вкус — като италианска стрега. Казах му да си вземе обратно пиренейските цветя и да ми донесе коняк „Vi-eux Магс“. Конякът беше добър. След кафето изпих още една чаша.

Келнерът изглеждаше огорчен заради пиренейските цветя, затова му дадох голям бакшиш. Това го зарадва. Удобно е да живееш в страна,

където е тъй лесно да зарадваш хората. В Испания никога не знаеш дали келнерът ще ти благодари, а във Франция всичко е поставено на ясна финансова основа. Няма страна, където животът да е тъй прост. Хората не го усложняват — не стават твои приятели по някакви неясни причини. Ако искаш да те обичат, достатъчно е да дадеш малко пари. Дадох малко пари на келнера и му станах симпатичен. Той оцени моите качества. С удоволствие щеше да ме посрещне отново. Случеше ли се да дойда отново тук — той щеше да се зарадва и да ме настани на някоя от неговите маси. И чувствата му към мен ще бъдат искрени, защото имат здрава основа. Бях отново във Франция.

На другия ден в хотела раздадох щедри бакшиши, за да си спечеля още приятели, и отпътувах с предобедния влак за Сан Себастиан. На гарата не платих на носача повече, отколкото е прието, защото едва ли щях да го видя отново. В Байон ми бяха достатъчни няколко добри френски приятели, за да бъде добре дошъл, в случай че се завърна някога тук. Знаех, че ако ме запомнят, ще бъдат верни в приятелството си.

В Ирун сменихме влака и показахме паспортите си. С нежелание напуснах Франция. Във Франция животът беше тъй прост. Знаех, че е глупаво да се връщам в Испания. В Испания човек никога не знае. Чувствувах, че върша глупост, като се връщам там, но чаках реда си с паспорта, отворих куфарите си в митницата, купих си билет, излязох на перона, качих се на влака и след четиридесет минути и осем тунела бях в Сан Себастиан.

Дори в горещи дни в Сан Себастиан сякаш е утро. Листата на дърветата никога не изглеждат съвсем изсъхнали. Улиците са току-що измити. И в най-голямата горещина някои улици остават сенчести и прохладни. Отидох в хотела, където бях отседнал на времето, и ми дадох стая с балкон: оттук се виждаха покривите на къщите. Зад тях се издигаха зелени планини.

Отворих куфарите, наредих книгите си на нощната масичка, извадих приборите за бръснене, окачих някои дрехи в големия гардероб и събрах дрехите за пране. Взех душ и слязох да обядвам. В Испания не бяха преминали на лятно време, часовникът ми беше с един час напред, затова бях подранил. Върнах часовника. Идвайки в Сан Себастиан, бях спечелил един час.

Когато влязох в столовата, портиерът ми донесе адресна карта, за да я попълня. Подписах я, поисках му две бланки за телеграми и съобщих на Монтоя, ако получи писма и телеграми за мен, да ги препрати на новия ми адрес. Пресметнах колко дни ще остана в Сан Себастиан и телеграфирах до кореспондентското бюро писмата за мен да запазват, но всички телеграми, получени през следващите шест дни, да препращат в Сан Себастиан. След това влязох в столовата и обядвах. Върнах се в стаята си, почетох малко и заспах. Когато се събудих, беше четири и половина. Намерих банския си костюм, завих го в хавлиена кърпа заедно с един гребен, слязох по стълбите и тръгнах по улицата към заливчето Конча. Отливът беше започнал. Жълтият пясък по брега беше гладък и улегнал. Влязох в една кабина, съблякох се, сложих банския си костюм и тръгнах към морето по равния пясък. Чувствувах го топъл под босите си крака. Във водата и на плажа имаше съвсем малко хора. Там, където бреговете се вдаваха като провлаци навътре в морето и почти препречваха входа на закътания залив, се виждаше пенливият прибой и открито море. Въпреки отлива от време на време бавно се приближаваха големи вълни. Появяваха се гладки и без гребен, натежаваха и плавно се разбиваха върху топлия пясък. Нагазих. Водата беше студена. Зададе се вълна, аз се гмурнах, заплувах под вода и когато излязох на повърхността, не чувствувах вече студ. Доплувах до сала, изкачих се и легнах на горещите дъски. На другия край лежаха младеж и момиче. Момичето беше свалило презрамките на банския си костюм и печеше гърба си на слънцето. Младежът лежеше по очи на дъските и говореше. Разказваше й нещо, тя се смееше и излагаше на слънцето кафявия си гръб. Полежах на слънце и се изсуших. След това направих няколко скока. Веднъж се гмурнах дълбоко и достигнах дъното. Плувах с отворени очи и наоколо ми беше зелено и тъмно. Салът се очертаваше като тъмна сянка. Изплувах на повърхността до сала, изкачих се, гмурнах се още веднъж, този път почти хоризонтално, и заплувах към брега. Полежах на пясъка, докато се изсуша, върнах се в кабината, свалих банския си костюм, измих се с чиста вода и се изтрих. Разходих се по пристанището, минах под дърветата на казиното и тръгнах по една от прохладните улици към кафене „Маринас“. Вътре свиреше оркестър, аз седнах на терасата, където беше приятно и прохладно въпреки горещия ден, поръчах си лимон

сок с лед, след това уиски със сода. Останах дълго в „Маринас“, четох, гледах хората и слушах музика.

По-късно, когато започна да се смрачава, обиколих пристанището, минах по крайбрежната алея и накрая тръгнах към хотела да вечерям. Велосипедистите от пробегата „Обиколка на Баския“ щяха да преспят в Сан Себастиан. Те седяха на отделна маса и вечеряха заедно с треньорите и организаторите на пробегата. Бяха все французи и белгийци и обръщаха голямо внимание на яденето, но това не им пречеше да се веселят. На отсрещния край на масата седяха две хубави францужойки с чист монмартърски шик. Не можах да разбера с кого бяха. Всички, седнали на дългата маса, говореха жаргон, разменяха си шеги, непонятни за другите, и когато момичетата настояваха по-далечните им сътрапезници да повторят някоя шега, те не отговаряха. На другата сутрин в пет часа започваше последният етап от обиколката: Сан Себастиан — Билбао. Велосипедистите пиеха много вино и бяха бронзови от слънцето. Не се отнасяха сериозно към състезанието, освен когато говореха помежду си. В толкова много състезания бяха участвували заедно, че нямаше значение кой ще победи. Особено в една чужда страна. А за парите щяха да се споразумеят.

Велосипедистът, който стоеше начело в класирането с две минути аванс, беше получил някакъв изрив от болезнени циреи. Затова седеше на ръба на стола. Вратът му беше зачервен, а светлата коса — изрусяла от слънцето. Останалите колоездачи се шегуваха с циреите му. Той почука с вилица по масата.

— Слушайте — каза той, утре така ще си залепя носа за вилката, че до циреите ми ще се докосва само вятърът.

Едно от момичетата го погледна от другата страна на масата, той се засмя и се изчерви. Общото им мнение беше, че испанците са слаби колоездачи.

Пих кафе на терасата с водача на отбора, организиран от една голяма велосипедна фирма. Той каза, че пробегът бил много приятен и щял да бъде интересен, ако Богечия не се бил отказал в Памплона. Прахът бил много неприятен, но испанските пътища били по-добри от френските. За него не съществуваше друг спорт, освен колоезденето. Следил ли съм някога обиколките на Франция? Само във вестниците. Обиколката на Франция била най-голямото спортно събитие в света.

Можел да опознае Франция, защото придружавал велосипедистите и организиран шосейните състезания. Малцина познавали Франция. Цялата пролет, цялото лято и цялата есен той бил по шосетата заедно със състезателите. Вижете колко коли съпровождат сега състезателите от град на град, когато има пробег. Франция била богата страна и от година на година ставала все по-sportive. След време нямало да има страна по-sportive от нея. Благодарение на колоезденето. И на футбола. Той познавал спортна Франция. La France sportive. Познавал и велосипедния спорт. Пихме по един коняк. Разбира се, не било лошо да се върне човек в Париж. А ходил ли съм в Chore de Nègre? И още как! Тогава някой път ще се видим там. Непременно. Ще изпием по един коняк. Непременно ще изпием. Потегляли сутринта в шест без петнадесет. Ще стана ли да видя старта? Ще се постарая — непременно. Ако искам, той ще ме събуди. Било много интересно. Не, ще поръчам на портиера. Но на него нямало да му струва никакъв труд да ме събуди. Да, но аз не искам да го задължавам. Ще поръчам на портиера. Сбогувахме се до сутринта.

Когато се събудих, разбрах, че велосипедистите и придружаващите ги коли са отпътували преди три часа. Пих кафе и прегледах вестниците в леглото, след това се облякох, взех банския си костюм и тръгнах към плажа. Беше още сутрин и всичко беше прохладно и свежо. Под дърветата се разхождаха деца с бавачките си, облечени в униформи или в национални носии. Испанските деца бяха красиви. Под едно дърво бяха насядали няколко ваксаджийчета и разговаряха с един войник. Войникът имаше само една ръка. Приливът беше започнал, духаше вятър и вълните се разбиваха на брега.

Съблякох се в една от кабините, прекосих тясната пясъчна ивица и влязох във водата. Заплувах, опитвайки се да преодолявам вълните, но от време на време те ме заливаха. Навътре в морето беше спокойно, обърнах се по гръб и се отпуснах. Вълните ме носеха, виждах само небето и чувствавах как морето ме люлее. Доплувах обратно до брега, една голяма вълна ме изхвърли на плиткото, аз се извърнах и се опитах да плувам между вълните. Стараех се да ги избягвам, но се изморих, захих и заплувах към сала. Морето беше неспокойно и студено. Струваше ми се, че е невъзможно да потъна. Плувах бавно, поради прилива салът беше далече, изкачих се на него и седнах. От мен се стичаше вода, а дъските се нагриваха от слънцето.

Погледнах залива, стария градец, казиното, дърветата по крайбрежната алея и големите хотели с бели преддверия и златни надписи. Отдясно, сякаш препречил пътя към пристанището, се издигаше зелен хълм със замък на върха. Вълните люлееха сала. От другата страна на тесния проток към откритото море имаше втори висок нос. Искаше ми се да преплувам залива, но се боях да не ми се схване кракът.

Седях на слънце и гледах хората на плажа. Изглеждаха много дребни. След малко се изправих, опрях пръстите на краката си в ръба на сала, който се наклони под тежестта ми, гмурнах се право надолу, потънах дълбоко, след това започнах да се изкачвам, водата около мен ставаше по-светла, отърсих солената вода от главата си и заплувах бавно и равномерно към брега. Облякох се, платих за кабината и тръгнах обратно към хотела. Велосипедистите бяха оставили няколко броя „L'Auto“, взех ги от читалнята и седнах в едно кресло на слънце, за да се осведомя за спортните събития въз Франция. Както седях, портиерът се приближи със синя сгъната бланка в, ръка.

— Имате телеграма, сър.

Пъхнах пръст под залепеня край, разтворих я и я прочетох. Бяха я препратили от Париж:

АКО МОЖЕШ ЕЛА ХОТЕЛ МОНТАНА МАДРИД
СЪМ В НЕПРИЯТНО ПОЛОЖЕНИЕ БРЕТ

Дадох бакшиш на портиера и прочетох телеграмата отново. По тротоара минаваше раздавач. Той влезе в хотела. Имаше големи мустаци и приличаше на военен. След това излезе. Зад него идваше портиерът.

— Още една телеграма за вас, сър.

— Благодаря.

Отворих я. Бяха я препратили от Памплона:

АКО МОЖЕШ ЕЛА ХОТЕЛ МОНТАНА МАДРИД
СЪМ В НЕПРИЯТНО ПОЛОЖЕНИЕ БРЕТ

Портиерът не си отиваше, вероятно чакаше нов бакшиш.

— Кога има влак за Мадрид?

— Вече отпътува, в девет тази сутрин. В единадесет има пътнически влак, а довечера в десет тръгва Сюд Експрес.

— Запазете ми място за спален вагон в Сюд Експрес. Да ви предплатя ли?

— Както искате. Мога да го впиша в сметката.

— Ако обичате.

И тъй, Сан Себастиан отиваше по дяволите. Бях имал смътното предчувствие, че ще се случи нещо подобно. Видях, че портиерът е още в преддверието.

— Донесете ми бланка за телеграма, моля.

Той донесе бланката, извадих писалката си и написах с печатни букви:

ЛЕЙДИ АШЛИ ХОТЕЛ МОНТАНА МАДРИД
ПРИСТИГАМ СЮД ЕКСПРЕС УТРЕ ЦЕЛУВКИ
ДЖЕЙК

Всичко беше наред. Точно така. Отстъпваш една жена на друг мъж. Запознаваш я с втори, за да избяга с него. Сега заминаваш, за да я доведеш. И подписваш телеграмата с „целувки“. Нищо. Отидох да обядвам.

През нощта не можах да спя във влака. На сутринта закусих във вагон-ресторанта и гледах скалите и боровете между Авила и Ескориал. Видях през прозореца двореца Ескориал — сив, дълъг и хладен под слънцето — пет пари не давах за него. На ниско плато сред изсушената от слънцето равнина на хоризонта изникваха белите очертания на Мадрид. Северната гара е краят на линията. Всички влакове спират тук. По-нататък не продължават. Пред гарата има файтони, таксите и хотелиерски агенти. Прилича на провинциален град. Взех такси и поехме нагоре през парка, минахме покрай празния дворец и недовършената черква на края на платото, след това продължихме да се изкачваме и се намерихме в горещата нова част на града. Колата тръгна по една равна улица надолу към Пуерта дел Сол, прекоси оживения площад и се насочи към Карера Сан Херонимо.

Платнените навеси над магазините бяха опънати, за да пазят сянка. Всички прозорци откъм слънчевата страна на улицата бяха със спуснати щори. Таксито спря до тротоара. На втория етаж видях надпис: „Хотел Монтана“. Шофьорът внесе куфарите и ги остави до асансьора. Не можах да задвижа асансьора, затова се изкачих по стълбите. На втория етаж видях месингова табелка: „ХОТЕЛ МОНТАНА“. Позвъних, но никой не отвори. Позвъних отново и на вратата се показа намръщена прислужница.

— Тук ли е лейди Ашли?

Тя ме погледна тъпо.

— Има ли тук една англичанка?

Тя се обърна и извика на някого вътре. На вратата се появи една много дебела жена. Косата ѝ беше сива, слепнала от брилянтин и завита на къдрици около лицето. Беше ниска и с властна осанка.

— *Muy buenos* — поздравих аз. — Има ли при вас една англичанка? Искам да я видя.

— *Muy buenos*. Да, има една англичанка. Разбира се, че можете да я видите, ако тя иска да ви види.

— Да, тя иска да ме види.

— *La chica*^[1] ще я попита.

— Много е горещо.

— Лятно време в Мадрид е много горещо.

— А колко е студено през зимата!

— Да, през зимата е много студено.

А дали аз самият ще отседна в хотел „Монтана“?

Това още не съм решил, но ще ми бъде приятно, ако ми донесат куфарите от партера, за да не изчезнат. Никога нищо не изчезвало от хотел „Монтана“. В други *fondas*^[2] — да. Но тук — не. Никога. Персоналът бил най-щателно подбран. Радвам се, че е така. Все пак бих приветствувал евентуалното донасяне на куфарите ми горе.

Прислужницата се приближи и каза, че англичанката желаела да види англичанина незабавно.

— Ето, видяхте ли? Нали ви казах.

— Да.

Тръгнах след прислужницата по един дълъг тъмен коридор. Тя стигна до края и почука на вратата.

— Хелоу — обади се Брет. — Ти ли си, Джейк?

— Аз съм.

— Влизай, влизай.

Отворих вратата. Камериерката я затвори след мен. Брет беше в леглото. Току-що се беше сресала и още държеше четката за коса. В стаята цареше оня безпорядък, който създават хората, привикнали да имат прислужници.

— Дарлинг! — каза Брет.

Приблжих се до леглото и я прегърнах. Тя ме целуна и почувствах, че докато ме целуваше, мислеше за нещо друго. Тя трепереше в ръцете ми. Чувствуваше се много унижена.

— Мили, беше просто ужасно.

— Разкажи ми.

— Няма нищо за разказване. Замина едва вчера. Аз го накарах.

— Защо не остана с него?

— Не знам. Обикновено хората не постъпват така. Във всеки случай мисля, че не съм го похабила.

— Вероятно си била много добра с него.

— Той не трябва да се свързва с никого. Разбрах това достатъчно бързо.

— Нима?

— О, по дяволите! Хайде да не говорим за това. Никога да не говорим за това.

— Добре.

— Все пак неприятно ми беше, че се срамуваше от мен. Знаеш ли, известно време се срамуваше от мен.

— Така ли?

— Да, да. Сигурно в кафенето са му се присмивали, че е тръгнал с мен. Искаше да си пусна дълги коси. Аз и дълга коса! Представяш ли си как бих изглеждала? Казваше, че ще стана по-женствена. Бих изглеждала ужасно.

— И после?

— Мина му. Престана да се срамува от мен.

— Писа ми, че си в неприятно положение.

— Не знаех дали ще го склоня да си отиде, а нямах пукната пара, за да го оставя. Искаше да ми даде някаква голяма сума. Казах му, че имам купища пари. Той знаеше, че е лъжа. Но не можех да приема пари от него, нали разбираш?

— Естествено.

— Да не говорим повече за това. Все пак имаше забавни моменти. Дай ми една цигара.

Запалих ѝ цигарата.

— Научил е английски като келнер в Гибралтар.

— Така ли?

— Накрая поиска да се ожени за мен.

— Сериозно?

— Да. А сега дори и за Майк не мога да се омъжа.

— Може би е смятал, че ще стане лорд Ашли.

— Не. Не за това. Той наистина искаше да се ожени за мен. За да не мога да избягам от него — така разправяше. Искал да бъде сигурен, че никога няма да избягам от него. Разбира се, след като стана поженствена.

— Сигурно чувствуваш облекчение.

— Да. Сега съм пак добре. Той заличи оня нещастник Коен.

— Това е добре.

— Знаеш ли, бих живяла с него, но виждах, че ще му навреди.

Чудесно се разбирахме.

— Като изключим външния ти вид.

— О, щеше да свикне.

Тя изгаси цигарата си.

— Всъщност вече съм на тридесет и четири години. Не искам да бъда от ония кучки, които развъртават деца.

— Разбира се.

— Не искам да бъда такава. Знаеш ли, сега се чувствавам добре.

Спокойна съм.

— Това е добре.

Тя извърна глава. Помислих, че се оглежда за втора цигара. След това разбрах, че плаче. Чувствувах, че тя плаче. Трепери и плаче. Не искаше да вдигне очи. Прегърнах я.

— Не трябва да говорим за това. Моля те, нека никога не говорим за това.

— Брет, мила моя.

— Ще се върна при Майк. — Прегърнах я по-здраво и усещах, че тя плаче. — Той е тъй мил и тъй невъзможен. Човек тъкмо за мен.

Тя не вдигаше очи. Погалих я по косата. Усещах, че още трепери.

— Не искам да бъда като ония кучки — каза тя. — Не, моля ти се, Джейк, нека никога не говорим за това.

Напуснахме хотел „Монтана“. Съдържателката отказа да приеме пари. Сметката била уредена.

— Добре, все едно — каза Брет. — Вече няма значение.

Взехме такси до хотел „Палас“, оставихме куфарите, поръчахме да запазят места в спалния вагон на Сюд Експрес и минахме в бара на хотела да прием по един коктейл. Седнахме на високите столчета, а барманът разбърка мартини в голям никелиран шейкър.

— Колко е изискана атмосферата в бара на един голям хотел — забелязах аз.

— В тия години единствено барманите и жокеите все още се държат учтиво.

— Колкото и долнопробен да е хотелът, в бара винаги е хубаво.

— Странно.

— Барманите винаги са чудесни.

— Знаеш ли — каза Брет, — това е съвсем вярно. Той е едва на деветнадесет години. Поразително, нали?

Чукнахме чаши, както стояха една до друга на бара. Бяха леденостудени и покрити с капчици. Зад витрината със спуснатата завеса беше летният зной на Мадрид.

— Моля, една маслина за коктейла — казах на бармана.

— Разбира се, сър. Заповядайте.

— Благодаря.

— Извинете, че не ви предложих.

Барманът се отдалечи към другия край, за да не чува разговора ни. Брет отпи от чашата си, както беше на бара, без да я вдигне. След това я взе. Беше отпила една глътка, така че ръката ѝ можеше спокойно да държи чашата.

— Добър е. И барът е хубав.

— Всички барове са хубави.

— Знаеш ли, отначало не можех да повярвам. Роден е през деветстотин и пета година. По това време аз бях в пансиона в Париж. Помисли си!

— Ще си помисля. Кажеш какво.

— Не се прави на глупак. Ще предложиш ли на дамата си още една чаша?

— Още две мартини, моля.
— Както първите ли, сър?
— Бяха много сполучливи — усмихна му се Брет.
— Благодаря ви, мадам.
— Е, наздраве — каза тя.
— Наздраве!
— Имал е само две жени досега — поде отново Брет. — От нищо друго не се интересува, освен от боя с бикове.
— Има много време пред себе си.
— Възможно е. Но той мисли, че главното съм била аз. А не цялата показност и тъй нататък.
— Така да е.
— Да. Така е.
— Доколкото си спомням, каза, че няма да говориш повече за това.
— Без да искам.
— Ако не говориш за това, то ще изчезне.
— Но все то ми се върти в главата. Знаеш ли, Джейк, чувствавам се добре.
— Имаш основание.
— Хубаво е да решиш, че не трябва да бъдеш кучка.
— Да.
— Това е, което ни заменя бога.
— Някои хора имат бог — казах аз. — И то мнозина.
— На мен никога не ми се е удавало.
— Още един коктейл?
Барманът разбърка коктейлите и ги наля в чисти чаши.
— Къде ще обядваме? — запитах Брет. В бара беше прохладно. Чувствувах се, че навън зад витрината е горещо.
— Тук? — предложи Брет.
— В хотела не е приятно. Знаете ли къде е ресторант „Ботин“? — запитах бармана.
— Да, сър. Да ви напиша ли адреса?
— Да, благодаря.
Обядвахме в „Ботин“, на горния етаж. „Ботин“ е един от най-добрите ресторанти в света. Ядохме печено прасенце-сукалче и пихме

„Rioha alta“. Брет яде малко. Тя винаги ядеше малко. Аз се нахраних богато и изпих три бутилки „Rioha alta“.

— Как се чувствуваш, Джейк? Боже мой! Колко много яде!

— Чувствувам се много добре. Искаш ли десерт?

— Изключено.

Брет запали цигара.

— Обичаш да ядеш, нали?

— Да — отвърнах аз. — И още много други неща.

— Какво например?

— О, много неща. Искаш ли десерт?

— Вече ме попита.

— Да — съгласих се аз. — Вярно. Да вземем още една бутилка „Rioha alta“.

— Хубаво вино.

— Ти почти не пи.

— Пих. Не си забелязал.

— Да поръчаме две бутилки — казах аз. Бутилките пристигнаха. Сипах малко в своята чаша, напълних чашата на Брет, след това долях моята. Чукнахме се.

— Наздраве! — каза Брет.

Изпих чашата си и отново я напълних. Брет ме хвана за ръката.

— Не се напивай, Джейк. Няма смисъл.

— Откъде знаеш?

— Недей. Всичко ще се оправи.

— Нямам намерение да се напивам. Виното ми хареса. Обичам да пия вино.

— Не се напивай Джейк. Недей.

— Искаш ли да се разходим с кола? Ще обиколим града.

— Добре. Още не съм видяла Мадрид. Трябва да го видя.

— Да си допия чашата.

Минахме през салона на първия етаж и излязохме на улицата. Един от келнерите отиде за такси. Слънцето беше горещо и ослепително. Улицата излизаше на малък площад с трева и дървета. Там беше пиацата. Приблужи се едно такси с келнера на стъпалото. Платих му за услугата, казах на шофьора къде да кара и седнах до Брет. Тръгнахме. Отпуснах се назад. Брет се премести по-близо до мен. Седяхме един до друг. Прегърнах я с една ръка и тя се сгуши удобно до

мен. Слънцето грееше силно и се отразяваше ослепително в белотата на къщите. Завихме към Гран Виа.

— Джейк, Джейк — каза Брет, — бихме могли да бъдем тъй добре заедно.

Пред нас конен полицаи в лятна униформа регулираше движението. Той вдигна палката. Колата рязко намали скоростта и Брет политна към мен.

— Да — казах аз. — Добре, че поне можем да мислим така.

---

[1] Малката (исп.). — Б.пр. ↑

[2] Странноприемница (исп.). — Б.пр. ↑

Издание:

Автор: Ърнест Хемингуей

Заглавие: И изгрява слънце

Преводач: Димитри Иванов

Година на превод: 1964

Език, от който е преведено: Английски

Издание: Второ

Издател: Издателство „Народна култура“

Град на издателя: София

Година на издаване: 1980

Тип: роман

Националност: Американска

Печатница: ДПК „Димитър Благоев“

Излязла от печат: юли 1980 г.

Редактор: Красимира Тодорова

Художествен редактор: Николай Пекарев

Технически редактор: Божидар Петров

Художник: Александър Поплилов

Коректор: Радослава Маринович

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/2620>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.